

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Svundne somre og gamle vintre

Citation: Hjortø, Knud: "Svundne somre og gamle vintre", i Hjortø, Knud: *Svundne Somre og gamle Vintre*, 1931, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hjort_17-shoot-workid54096.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Svundne Somre og gamle Vintre

KNUD HJORTØ

SYNER. 1899.

HJEMME FRA EGNEN. 1901.

KRAFT. 1902.

FOLK. 1903.

STØV OG STJÆRNER. 1904.

TO VERDENER. 1905. (Udsolgt).

HANS RÅSKOV. 1906.

PRÆSTER. 1907.

DEN GANG MAN VAR UNG. 1908.

RASMUS. 1909.

GRØDE. 1909.

DEN FORTABTE SØN. 1910. (Udsolgt).

GRØN UNGDOM OG GRÅ SJÆLE.

1911. (Udsolgt).

FORÅRSSKYER. 1912.

FRU HERTA. 1914. (Udsolgt).

ÆVENTYRET. 1915.

KVINDEN VOR MEDHJÆLP. 1916. (Udsolgt).

TVELYS. 1917. (Udsolgt).

FRA ORDENES SAMFUND. 1918.

INDENSOGNS OG UDENSOGNS. 1919.

FAUST. 1921.

UD FOR SKRÆNTEN. 1922.

DEN GULE KRØNNIKE. 1923.

SPROGETS LUNER. 1927.

DRØMMEN OM KVINDEN. 1929.

KRINGELVEJE. 1929.

TRE I SPILLET. 1930.

KNUD HJORTØ

SVUNDNE SOMRE OG GAMLE VINTRE, ROMAN

**GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN - MCMXXXI**

4

COPYRIGHT 1931 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

OPLAG: 1250 EKSEMPLARER

PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

5

IND i en stor sommer er jeg blevet sat, jeg ved ikke, af hvem eller hvorfor. Jeg kan ikke sige, om jeg allerede har begyndt at tænke over det, eller det først kom senere, men der er undertiden et og andet, der undrer mig. Sådant har jeg en bestemt fornæmmelse af, at der er sket noget med mig, en forandring, men jeg ved ikke, hvad den består i. Jeg har fået et træk i armen, og en sae til mig: Gå dog ordenlig på dine ben. — Jeg fik også et knubs i ryggen, ikke helt uvenligt, og stemmen sae til mig: Nu kan du godt selv. — Jeg må alligevel ha holdt mig meget i nærheden af den stemme, for jeg har ørene fulde af ord: Gå væk, du står i vejen, flyt dig lidt, kan du ikke være et andet sted. — Så gik jeg og var et andet sted. Stemmen sae efter mig: Vær nu forsigtig, pas godt på dig selv.

Jeg er forsigtig, jeg passer godt på mig selv. Jeg går omkring på mine egne ben, der også godt kan bære mig, og foruden at være forsigtig, lægger jeg mig efter ikke at være i vejen. Jeg kommer på den måde meget til at gå ene omkring.

Jeg er meget lille, det er jeg klar over, i alt fald en gang imellem, når der er noget med mig, som de voksne skal ta sig af. Jeg falder og blir rejst op, jeg skal ha snydt min næse eller noget at spise, så skal altid de voksne gå fra et eller andet for at passe mig. De skal holde op med noget, der er mere vigtigt, og ta sig af mig. Jeg 6hører godt på deres stemmer, at det med mig er til besvær, og forstår, at jeg er ingen nytte til, så det er rimeligt, jeg holder mig til en side. Men når jeg er ene med mig selv, mærker jeg, at jeg har mere betydning, og navnlig er det, jeg tar mig til, meget vigtigt. Dog vænner jeg mig tidligt til at skjule det for de voksne, for de regner det ikke. Det er en af de ting, der tidligt er gået op for mig, og har fået mig til at tænke.

Det er altid sommer. Solen skinner hver dag. Jeg kender godt regn, men den varer aldrig ret længe. Fra den tid har jeg en stor oplevelse, der har fæstnet sommeren i mit minde. Jeg hørte en dag, jeg mener, jeg hørte på det, og det var meningen, jeg skulde høre det: Man kan heller ikke altid gå og holde ham i hånden. Nu er han fire år, og han kan godt klare sig selv. — Jeg ved ikke af, der er blevet sagt noget om mig før. Men her blev der sagt: Jeg er fire år. Jeg ved ikke, hvad fire er; men fire år, det er altså meget at være. Jeg har aldrig glemt det siden, det første, jeg i mit liv fik at vide om mig selv.

Jeg har mange og store stuer at gå i. Der er noget ved dem, jeg godt kan lide. Jeg tænker ikke over, hvad det er, men en dag hører jeg en sige: Sikken et solskin vi har, og så ved jeg straks, at det er solskinnet, jeg kan godt lide.

Jeg har også en gårdsplads, den er meget større end mine stuer, og jeg går der gerne, og jeg er, så godt jeg kan, ikke i vejen. Jeg holder mig til den ende, hvor heste ikke vandes, og karle ikke sliber deres leer. Jeg står i den anden ende af gårdspladsen og hører hestene træde hårdt i stenlægningen, jeg hører slibestenen gå rundt med sang fra aksens mod de søm, der er. Jeg ser leen blive slebet fra en ende og løfte sit næb krumt og farligt op fra 7stenen. Jeg står langt borte og passer på det altsammen, opmærksomt og inderligt, til ingen nytte. Jeg ved godt, hvad de vil sige, hvis jeg kommer i nærheden af le eller hest.

Jeg går fornuftigt og falder sjældent. Sker det alligevel, kommer jeg op i en fart og venter ikke på det

kendte ryk i armen, med måde blidt. Men jeg har, midt i gården en, jeg kan med, det er hunden. Han har et rundt hus, han selv kan dreje om en tap, det er for vinden og regnen, det har jeg fået fat i. Når der er heste ude i gården, er hunden ude i sin lænke og gøer. Når karlene har slebet deres leer og går ud gennem gadeporten, gøer hunden og springer i sin lænke. Jeg tror til at begynde med, at han er vred, og jeg altså skal passe på, men jeg lærer efterhånden noget andet. Når der ikke er heste eller andet fængslende i gården, står hunden og kigger efter ingenting, og hvis den ser mig, bliver den venlig i ansigtet. Jeg vover mig forsigtigt frem, blir slikket på en hånd, og vi kommer hinanden nærmere, hunden og jeg. Det var noget af det, der skete, da jeg var fire år, og der er mere, noget, jeg synes, går op for mig, at hunden og jeg vi er lige lidt nytte til, vi står og ser til, vi er bægge to af vejen, hver på sin måde. Hunden lærer mig at lege, det kunde jeg ikke før. Vi blir legekammerater. Når vi leger, gøer den altid meget. En dag kryber jeg ind i huset. Hunden står uden for og ser på mig med hængende tunge. Jeg kan se på den, at den er glad ved at ha fremmede. En anden dag får jeg at vide af en stemme, at det må jeg ikke.

Uden for er en allé. Den er så lang som til verdens ende. Jeg har hørt en gammel kone tale om verdens ende, og når jeg står ved enden af alléen og forsigtigt ser op ad den, kan jeg lige øjne den anden ende med to træer. Bag ved dem er der ingenting. Dær er altså verdens ende. Så langt går jeg ikke. Det falder mig slet ikke ind.

På bægge sider af alléen er der marker, store grønne stuer med heste og køer. Jeg går forsigtigt et lille stykke ind på dem, ikke ret langt for ikke at være i vejen for hestene, der tilmed tit render rundt i en kres, så der blir mærker af deres hove i græsset.

Til den anden side er søen. Den er så lille, at den kan overses i et eneste blik, men den er alligevel det største af alt, hvad jeg har set. Jeg går forsigtigt et par skridt ned imod den og falder hen ved synet af den. Der er en bakke, der skråner ned mod søen. Jeg går så langt som til randen af den. Dær står jeg og ser ud og ned. Det er nu meget godt, at der ikke hvert øjeblik kommer en stor pige, hvem jeg når et lille stykke op på skørterne, og trækker min arm længere, end den skal være, og slæber mig hen til et sted, der efter hendes mening er bedre, men hvor jeg ingenting kan se. Jeg vænner mig til at gå ene omkring og vil helst ikke andet. Lidt efter lidt kommer jeg længere omkring, og jeg blir mindre bange af mig. Der er i hvert fald længe imellem, at nogen nu kommer og tørrer mine øjne og snyder min næse i et hårdt vrid.

Men jeg skal passe på mig selv og ikke gå for langt væk. En dag, jeg var kommet et stykke ud på marken, hændte der mig noget, om det nu var min skyld. Jeg mødte en fremmed hund. Dens flab var lige så højt til værs som mit hoved. Jeg havde ikke gjort eller sagt noget, som den kunde blive gal over, men den var gal og gøede 9ad mig. Den kendte mig ikke, men en stor hund har det vel ligesom store drenge, den kan ikke lide små børn, den ikke kender. Jeg har aldrig været så bange. Hunden havde et gab så stort, at mit hoved kunde sidde inde i det, og den kastede det et langt stykke hen imod mig, når den gøede. Jeg ved ikke, hvordan jeg kom fra den, men der kom en stor hånd og tog min og gik ind med mig. Jeg blev tørret af i et tærnet forklæde, der lugtede af kartofler og fik mere formaning om at være forsigtig.

Solen skinner altid. Folk går og siger, det er varmt. Jeg ved ikke, hvad det vil sige, men jeg har begyndt at forstå, at det, de voksne siger, altid er rigtigt, og jeg beholder meget af, hvad de sådan siger. Jeg ved altså, at det er varmt, hvad det så er for noget.

Men heri skete der en forandring, uden at jeg selv læe mærke til den på anden måde, end at folk nu sae: Det begynder at blive koldt, det er rigtig koldt i dag. — Det er mit første minde om kulden. Det gik ind i mig, at nu var det koldt, men jeg følte ikke noget ved det.

En morgen, da jeg kom ind i stuen, var der kommet en forandring i luften, og da jeg så hen til kakkelovnen, lyste det rødt ud af de to små huller i lågen. Det føltes rart, og nu forstod jeg bedre, hvad folk mente, når de talte om varme i kakkelovnen.

En morgen, da jeg kom ud i gården, var den hvid af sne. Jeg kan ikke huske, om synet af sne undrede mig, men jeg kunde næppe ha noget minde om, at jeg havde set sne før. Men det er svært at sige, om i den alder noget som helst undrer en, eller om alting undrer. En undren, jeg husker, er for mig sjælden.

Jeg hørte de voksne sige: Nu har vi fået vinter. — 10Jeg har fået ny træsko. Dem må jeg ud og prøve. De ser meget ny og gule ud i sneen. Alting lyder anderledes i dag, en vogn, en hund, en stemme, det er blevet tykkere i klangen. Denne forandring i lyd følger mig hele livet igennem, gør mig til lille dreng igen, hver ny første snedag.

Vinteren var umådelig lang. Jeg ser mig selv samle klamper under mine træsko. Først drillede det mig i den grad, at jeg blev ked af det og gik ind og satte mig, sådan at voksne skulde spørge mig ud, om hvad der var i vejen. Så lærte jeg at gå på klamper, de blev til små stylter, jeg tabte den ene og gik halt på træsko og klamp. Jeg sparkede dem af, så de fløj hen foran mig. Jeg ser drenge glide på isen og mig selv ligge ned og alke mig frem på knæ og albuer. Jeg ser mig selv slå skred på isen og en anden dreng stå inde på bredden og føle på isen med en forsigtig træskosnude. Der er mange vintre i det, de glider sammen til een lang

vinter, et helt liv med sne og is og med erfaring om, hvad kulde er, i fingre mest og i ører.

Men en dag, da der ligger sne, ikke meget dyb og uden mange klamper, som jeg sparker af ved træerne i alléen, går jeg helt op og kommer til verdens ende. Det er bare en vej. Jeg går forsigtigt et lille stykke ind på den og ser mig forsigtigt til bægge sider, men jeg prøver ikke på at gå ad den. Jeg ved ikke, hvad sådan en vej kan føre mig til. Men ellers er der ikke noget mærkeligt ved den, som jeg vistnok tænkte mig, da jeg under mange indre forbehold gik hjemme fra, men det er dog altid den længste vej, jeg har set. Til den ene side går den snart op over en bakke og blir borte, den er jeg straks færdig med, men til den anden side er den meget lang. Den laver en lille bakke, men blir ikke borte for det, den går opad, sådan at jeg kan blive ved at se den. At prøve den, falder mig ikke ind. Det er meget længere, end jeg kan gå. Jeg vender forsigtigt om og går hjem. Jeg har vanter på, de blir hele tiden våde, og må ind og tørres på kakkelovnen. Lige nu kommer jeg og hænger dem paa kakkelovnen. Der er en, der spør mig, hvor jeg har været. Jeg siger: ingen steder. Selv om jeg havde lyst til at fortælle det, så ved jeg godt, at det er da lige meget, hvor jeg har været. Det er der ingen, der bryder sig om at høre. Det kan jeg godt forstå. Jeg blir også spurt, om jeg ikke fryser, men det gør jeg ikke, og det var for resten også det samme, om jeg gjorde. Stemmen siger til en eller anden: Han render ude hele dagen nu. — Blir du ikke træt? — Det behøver jeg jo ikke at svare på. Jeg tar mine vanter og vender dem engang. Kakkelovnen er meget varm.

Jeg går ned til søen en dag, en vinter. Der er is på, men den lar sig træde itu af mine træsko, der er godt skoet, af fader, mad mange søm, for nu er det jo vinter, sae han. Jeg går videre i mit forsøg og kommer til is, der ikke er til at træde itu, men derimod viser sig villig til at bære. Jeg går ud på isen, lidt, forsigtigt. Isen synger under mig, ganske svagt, en lang tone, det er den første store is, jeg går på, ellers har det kun været pytter i alléen og vandhullet. Is er farlig for en, der er ny i det, også når der er mange søm i hans træsko. Jeg går ikke, men jeg lar mine fødder glide frem uden at løfte dem, for at de ikke skal smutte fra mig.

12

Det er besynderligt at gå på vandet, et rigtig stort vand. Bredden, der ligger få skridt tilbage, synes allerede fjærn, og til den anden side er der en stor flade, meget større, end man troede, da man så søen oven fra, og langt borte er der en anden bred, som man ikke kan tænke på at nå, men heller ikke kan få øjnene fra.

Det stivnede vand har ganske taget mig. Det er så glat, det må være let at komme af sted på, hvis man kunde. For mig er det farligt. Jeg sætter hver træsko en træskos længde frem og har alligevel en svimmel fornæmmelse af, at jeg øver mig i at flyve. På jorden, der er knudret og ujævn, går man ikke anderledes end et almindeligt stykke kvæg, men her, om lidt flyver jeg. Jeg glider forsigtigt frem og synes, at jeg får mere fart ud af det. Der går lang tid. For mindet nu er det et stort stykke af min barndom, det er en hel vinter. Mindet er elastisk. Hvad der varede et kvarter, kan i mindet strække sig ud over tiden før jul til sidst i Februar, da folk begyndte at sige: Nu får vi tøvær.

Med eet satte jeg mig. Den syngende is blev stum ved stødet af mig, jeg sad på bunden. Vandet gik mig op på brystet. Jeg husker endnu, vandets strøm ind gennem tøjet, men ikke, at det var koldt. Jeg kom op, jeg vadede først, og siden gled jeg indad. Oppe på land gav jeg mig til at løbe. Jorden tog godt imod og hjalp mig med knorter og knolde til en god fart. Det sjappede i mine træsko, jeg hældte dem af, men der samlede sig straks mer, der sjappede. Så lod jeg det være og løb bare. Vinden, jeg lavede imod mig, var kold. Jeg blev forpustet og meget kold langt ned i halsen. Jeg havde været lige ved at græde, men det fortog sig, efterhånden som jeg løb mig nogenlunde varm. Jeg ser endnu det øjeblik, da jeg stod og forsøgte at vrikke portklinken op med forfærdelig valne hænder. Jeg ser himlen, grå af skyer, søen dernede, lokkende og rædsom og lokkende igen. Og så det begyndende mørke, der samlede det hele. Jeg tog en frossen jordklump, slog portklinken op og løb ind.

Jeg var ikke mere så lille, at jeg vilde sige noget. Runde øjne og formaninger, nej tak. I stuen var der heldigvis mørkt. Jeg røg ind, uhørt af nogen. Træskoene satte jeg ved kakkelovnen, strømperne trak jeg af og lae bag ved. Selv krøb jeg ind på slagbænken, der stod med enden om bag kakkelovnen. Det varmede hurtigt. Snart brændte det i mine fødder, det var godt. Jeg knappede helt op rundt omkring, for at varmen kunde nå ind og tørre. Strømperne tørrede hurtigt. Jeg lae dem ind mod kakkelovnen, det bagte godt, men det lugtede og kunde være farligt.

Der gik lang tid. Klokken slog. Der kom ingen. Jeg trak strømperne på. Jeg mærkede, hvordan jeg dampede mindre, jeg knappede mig i. Sådan en smule tøj og en smule krop, det tørrer snart. Så kom der en og tændte lys. Nå sidder du dær? — Ja.

Til midt aften fik jeg frisk rugbrød med salt fårekød, to rundtenommer og en med ost. Det var nu godt. Jeg blev helt veltilfreds, mens jeg spiste. Senere på aftenen tog jeg mine træsko på for at gå ud og se mørket engang til. Hvor skal du hen? var der en, der spurte. Ingen steder, svarede jeg.

I gården var der lys fra vinduerne. Brostenene lod sig efterhånden se. Hundehuset dukkede langsomt frem som 14

et lille rundt tårn. Det var godt, jeg havde lyset at støtte mig til. Jeg gik over gården, helt ned til søporten, lukkede lågen op og så ud. Jeg kunde ikke se andet end mørke, men jeg havde jo lyset i ryggen. Lidt efter lidt kom himlen frem og blev synlig. Den var blåsort, ingen stjerner. Lige foran mig lå marken, grå af sne. Mens jeg stirrede på den, delte den sig i mørkere pletter, det var den bare jord, og lysere steder, det måtte være sneen. Længere fremme kunde jeg ikke se noget mer, men dær var altså søen. Dær havde jeg været nede for ikke længe siden. Jeg holdt fast i klinken. Ingen skulde få mig til at slippe den og gå bare så langt som hen til svinehuset. Hvis jeg havde været i stand til at tænke, hvad jeg følte, vilde det være det, at jeg havde rædslen foran mig, tre skridt borte. Jeg holdt mig den fra livet ved klinken og den åbne låge. Men i det øjeblik da jeg lukkede lågen og så tilbage til lyset på stenbroen, gik der et gys igennem mig, der endnu er stærkere i mig end de tanker, jeg ellers kan gøre mig om dette øjeblik. Det jeg følte, var rædslen over en fare, der var undgået. Jeg stod stille ved hundehuset, og da hunden hørte lyden af mine træsko, kom den straks ud med den velkendte stille raslen af lænken, der hørte til i den tidlige morgen, i middagsstunden og om aftenen, på de tider, hvor der ellers ikke var nogen lyd i gården. Det var en så fredelig afbrydelse af gårdens fred. Nu lød den igen, fortrolig og dulmende. Jeg fik min hånd slikket og klappede til gengæld. Så vendte jeg mig mod lyset og gik ind. Klang af lænken, der blev trukket ind gennem dørhullet lød efter mig. — Hvad er der i vejen med dig? spurte en. Ingenting, sae jeg og læe mig på slagbænken. Jeg faldt snart i søvn og blev siden vækket med ord 150m, at jeg sov og skulde i seng. Det blev jeg gal over, jeg græd og lavede hus, men jeg skammede mig vistnok over mig selv. Det er nok grunden til, at jeg husker det så tydeligt. Jeg har altid svært ved at glemme de øjeblikke, da jeg har skabt mig.

En morgen, da jeg kommer ud, hænger der tre svin i søporten. Dagen igennem damper det i store skyer ud gennem bryggersdøren, og der er en fed lugt i hele huset. Jeg kan ingen steder være derinde. Enten får jeg blod og fedt på mit tøj, eller jeg kan skolde mig. Folk går og taler om jul. Selve ordet undrer mig. Jeg kendte nok ordet hjul, men jeg kunde ikke forstå, som det blev brugt her. Hvornår dette her skete, kan jeg ikke sige, jeg ved kun, at jeg bevidst ikke vidste, hvad jul er. Jeg spurte ikke, for jeg havde den fornærmelse, at voksne har andet at gøre end at svare på spørgsmål af et barn. Men det hængte sammen med jul: tre svin i søporten, damp ud ad bryggersdøren og fed lugt.

Men lige med eet ser jeg for mig et juletræ. Det var oppe i øverstestuen, et højt træ helt op til loftet med mange lys på. Dog er det ikke træet jeg ser, det har jeg kun i krogen af øjet, det, jeg fæster mit blik på, er noget andet. Mit billede af det øjeblik er sådan: Jeg står ved det store skab. Skuffen fornedet er trukket lidt ud, den er halvt fuld af æbler. Jeg er ikke højere, end at min ene hånd næsten af sig selv hænger ned i skuffen og kan røre ved æblerne. Jeg piller ved et, men jeg tar det ikke. Jeg er et andet sted henne. Foran mig, lidt til højre, står min fader. Han har lige fået en stor kagemand. Det er husholdersken, der har givet ham den. Hende ser jeg ikke, men af en grund, jeg nu har glemt, ved jeg, at hun har givet min 16fader kagemanden. Han holder den i hånden og ser på den, men han vender den sådan, at jeg kan se forsiden af den. Den er rød og har striber af hvidt sukker. Fader står med et forlegent smil på sit værdige ansigt og siger: Hvad skal jeg med den? Min faders ansigt med et smil, jeg ikke er vant til at se, hans hånd og kagemanden, der er rød og blank på den forreste side, det er, hvad jeg ser. Træet skimter jeg kun. Jeg ved, der er adskillige andre mennesker i den store stue, men dem ser jeg ikke. Om jeg fik min del af kagen, der var brun på den anden side, har jeg ingen forestilling om, men synet af den røde kagemand, hvis senere skæbne jeg har glemt, er et af de stærkeste billeder, jeg husker fra min tidlige barndom, og jeg kan med bestemthed sige, at ingen nydelse af en glaseret honningkage har kunnet nå op på siden af synsbilledet deraf.

En lang, ubrudt streg af sne og is, det er barnets vinter, Sommeren er på tilsvarende måde en lige og grøn streg, med sol og blå himmel. Opfattelsen af sommer og vinter er hos barnet ligesom i folkelig digtning, når sommer eller vinter en enkelt gang nævnes: hver tegnes kun med et par enkelte træk. Der er altid sol og klar himmel om sommeren. Der er altid sne og is om vinteren.

17

Når pigen havde rakt hodet ud ad køkkendøren og råbt hen over den stille gårdsplads: Ind og ha kaff, — så gik hun lige hen til komfuret, tog den store kaffekande af kobber, gik ind med den og skænkede hed kaffe i de store kopper uden hank, der kaldtes spølkopper. Der var fem i alt, til fader, til min broder Ole, til karlen, til husmanden og til drengen. Og så måtte mandfolkene selv om at få sig vågne og komme ind til kaffen, mens den var varm. Min fader, der lå i borgestuen på slagbænken, blev der ikke kaldt på, han vågnede ved råbet fra køkkendøren. Han satte sig over ende, sad lidt og så frem for sig. Han så meget gnaven ud efter middagsøvnen, det er et af mine faste indtryk, men helt anderledes om morgenen. Da var han en rask mand til at blive vågen og komme til noget arbejde, om middagen tog det nogen minutter og så den tid, der gik med at drikke kaffe. Så sad de fem mandfolk ved bordet, fader for enden i foldebænken, rank i sin korte husarskikkelse, og de slubrede med megen lyd og uden snak den hede kaffe ind til det stykke brun sukker, de i forvejen havde stukket i munden. Når kaffen var rigtig varm, knækkede det i sukkeret, men det kunde man kun selv høre.

Dersom himlen var klar, så skinnede solen ved den tid ind i stuen, og så mange fulde kopper, der stod i solen, så mange runde lysskiver hang der på loftet. Rørte man 18ved bordet, så løb der ringe fra randen af

kopperne in mod midten og tilbage, og det spil blev også synligt p loftet. Ved et let stød smilte alle de lyse skiver deroppe men de grinte, hvis der blev skubbet hård til bordet. Je, var engang så lille, at jeg ikke forstod dette stumme mine spil, der kom frem på loftet, når nogen gik hen ove gulvet, fordi jeg ikke kunde nå at kigge ned i kopperne men efterhånden voksede jeg til en højde, der gjorde op dagelse af sammenhængen mulig.

Fem lysskiver havde jeg nu sjældent at se på. Pigen der ikke havde sans for lysvirkninger stillede koppern efter andre hensyn. To stod da gerne i skygge eller havd kun sol på den halve flade. Til halvt belyst kop på borde svarede da en smilende halvmåne på loftet, men nå mandfolkene tog til at skænke kaffen op i underkoppen så kom mine billeder i forvirring. De fløj frem og tilbag eller blev helt borte.

Snart var kopperne tømt, og mine billeder var gået a loftet. Men inden mandfolkene kom, havde jeg min leg Ingen kop fik lov at stå helt i skygge, hver skulde gi si lys, halvt eller helt, eller et lille månekvarter. Selv gi jeg hen over gulvet, stille eller stærkt, mens jeg holdt øj med mine himmellegemer. Men det kunde hænde, at pige kom ind: Hvordan i alverden er det, de kopper står. E det dig? — Og så kopperne på plads. Jeg fik at vide, he som ved andre lejligheder, at jeg var en underlig en. De berørte mig uvenligt, men betydningsfuldt. Det var ige en af de ellers meget få ting, jeg fik at vide om mig selv Jeg gemte dem. Jeg var endnu så lille, at jeg ikke kund andet end gi de voksne ret.

Mine ringe på loftet blev forstyrret, men de skænked 19mig alligevel nogen få minutters fornøjelse en gang imellem. Men solen selv, som de kom fra, den ser man næsten ikke, den tænker man aldrig over, man har den jo altid, og den tildrager sig ikke opmærksomheden, ved det at den ikke rører sig. Men solens spil med skygger omkring hus og gård er en ting, der ses, det er så overraskende, at det ikke taber sig ved at blive gammelkendt. Om eftermiddagen går solen af vinduerne. Den står i et sidste forunderligt øjeblik i selve vinduskarmen. Ser man det samme lysspil mange år senere, føler man et øjeblik, at man lever dobbelt, liv og minde på een gang.

Ude i gården, længere hen på eftermiddagen, går der et større spil for sig. Den vestre længe kaster en lang skygge ind over gårdspladsen, stuehuset en mindre, mellem dem er der et hak, hvor der findes et plankeværk, men på brostenene ligger et skyggehak meget større og tillige skævt. Det blir skævere og galere, jo mere solen synker. Også andre ting morer sig. Hundehuset er kun et lille kort skilderhus, i skyggen blir det til et rigtigt langt skilderhus, men når det er blevet et skilderhus, går det over i overdrivelse og blir til en pæl, den ligger til sidst op ad muren på den østre længe med knappen smækket op midt i kalken. En lille dreng blir til en lang dreng, til sidst til en dreng i stykker med hodet liggende løst et sted på gårdspladsen. Der er ingen mening i det hele længere, det er både overdrevet og utydeligt.

Uden for går solen nu ned. Den står oppe over byen, kirken og møllen ligger højt og synligt, dær går solen ned. Himlen, der om dagen er blå, er her på dette sted et tag tækket med skyer. Taget er meget mere skråt, end noget andet tag, men sådan skal himlens tag altså være. Solen 20glider ned ad på den anden side og skinner igennem. Himlens tag blir rødt og brænder uden at brænde op. Men intet af, hvad der sker på himlen, kan undre en. Dær sker jo ikke andet end, hvad der er underligt og tillige gammelkendt. Når man tænker sig om, kender man himlen meget bedre end jorden. Fra jorden hører man hver dag nævnt byer, som man aldrig har set, og som man vel heller aldrig får at se. De ligger bag ved den smule, man kan se og den smule mere, hvor man ved lejlighed har været kørende. Men himlen ligger hel og åben over en. Den kender man.

Nu tar kirkeklokkerne til at ringe. Folk siger, at nu ringer de solen ned. Ringning og solnedgang hører altså sammen. Dermed passer det også godt, at solen går ned netop på det sted, hvor klokkerne ringer. Det er ikke noget at tænke over eller spørge om, det forstår man af sig selv. Men så kan det hænde en, at man en aften er blevet kørt hen et andet sted, og man oplever, at det ringer i eet hjørne af himlen, og solen går ned i et helt andet hjørne. Min forundring blev mig et øjeblik for stærk, jeg kom til at snakke om det. Der var større drenge til stede, og de grinte ad mig. De var store og gik i skole, de var klogere og havde ret. Jeg følte mig latterlig, og det med en sådan grundighed, at det havde varig virkning på mig. Der var bare een ting ved de store, kloge drenge, jeg ikke syntes om: de gjorde for meget ud af det. Der var kommet et alvorligt brud i min verdensopfattelse, men det var ingenting mod den latter, jeg havde fået over mig.

Når solen går ned, er der helt lyst i køkkenet, der vender mod nord. Ruderne er gule fra himlen, men det mest forunderlige er skæret på væggene lige overfor. De lyser 21svagt igen fra solskæret, der falder ret ind på dem. I den mørke tid er dette skær ikke til, men det kan ske i begyndelsen af foråret eller hen på efteråret, at det kommer frem ved en lys solnedgang. Det er besynderligt, det ligner ikke noget andet lys, man ser. Det sker, når jeg står sådan et øjeblik, at der kommer en ud i køkkenet med en lampe. Den grimme sodede flamme ser meget tarvelig ud i sammenligning, men det gør mig ellers ikke noget. Jeg har set, hvad jeg vil se. Men der var engang, at en voksen dame kom til at se et eller andet af det, som jeg gik og så på. Hun blev meget begejstret og sae en hel del om det. Det kunde jeg ikke lide.

Hver sommer var vi et par gange kørende i Dyrehaven, og vi kom da altid først hjem hen på natten. Køreturen hjem kunde vare fra tolv til to. Jeg kom på den måde mange gange til at være ude et stykke af

natten, og ved en sådan hjemkørsel skete det, at solens gang om natten gik op for mig. Klokken var tolv, blev der sagt, da vi stod op på vognen, men himlen var helt lys. Det undrede mig, for klokken tolv er midnat, og ved den tid skal det efter alle historier, jeg havde hørt, være bælgmørkt. Jeg var meget søvngig efter en bevæget dag, jeg sov, og jeg vågnede, og hver gang jeg vågnede, var det lige langt fra at være bælgmørkt. Men så var der tillige det, at jeg kunde skønne, at lyset flyttede sig mellem mine søvne, og da jeg kom på kendte steder, kunde jeg se, at lyset gik nord over og øst på, og i stedet for at tabe sig, blev det stærkere. Men mest tydeligt og mest underligt var det, da vi kørte gennem alléen ned til gården. Sollyset havde altså, imens jeg kørte, flyttet sig oppe fra kirken og møllen helt over til bakkerne ved søen. 22Dær ovre var der nu meget lyst, og jeg vidste, at dær vilde solen om ikke længe stå op. En moderne dreng vilde vel kræve lov til at blive oppe og se solen komme frem over bakkerne bag søen. Det faldt nu ikke mig ind, jeg kom i seng og sov med det samme. Men der var sket en vigtig ting, der efterhånden blev mig klar: mit døgn var blevet rundt. Det hang nu sammen i en kres, mens der før havde været et hul, betegnet ved de to punkter: kirken, hvor solen går ned, og bakkerne ved søen, hvor den står op. Som stor, vel belæst dreng kom jeg til den kundskab, at ægypterne tænkte sig, at solen om natten går gennem de dødes rige, kryber besværligt frem mellem boligerne dernede, indtil den kommer op på jorden på den anden side. Jeg vilde godt som lille dreng ha taget ved den tro, at solen om aftenen går ned i gravene oppe ved byen og siden gennem dem i Farum og hvad andre byer med kirkegårde, der er på dens vej, indtil den dukker op bag ved søen, dog ikke mere efter den kørsel om natten, hvor jeg fik mit døgn i orden.

23

Jeg blir fulgt op til et stort hus med vinduer, hvor der er tremmer inden for. Jeg hører lyd af stemmer fra mange børn, det ligner ikke noget, jeg har hørt før. Jeg ved ikke, om de græder eller synger. Jeg får at vide, at de læser. Hun, der bestyrer hus for os, er med. Idet vi skal til at gå ind, siger hun strængt til mig noget om at være flittig og opføre mig ordenligt. Jeg blir endnu mere alvorlig og tænker ved mig selv, at jeg vel skal ha flere prygl her, end jeg har fået hjemme. Hun har lært mig at læse. Hun har en brun stok, den er blank og temmelig tyk og ligger under køkkenbordet til højre. Den plejer hun at slå med, når jeg ikke staver rigtigt. Men jeg kan stave lange ord nu som bibliotek, og jeg kan skrive bogstaverne. Om aftenen, når jeg havde læst, måtte jeg stå bag ved hendes rok, jeg løb for meget omkring, sae hun.

Nu skal jeg altså til at læse endnu mere, og det blir strængere. Der er flere prygl i vente. Men læreren er meget venlig imod mig, han kalder mig ved mit navn, straks han ser mig. Det blir sagt, at jeg kan læse, og jeg læser for læreren. Han siger næsten lige med det samme, at det er godt, og viser mig en plads langt nede i stuen. Dær sætter jeg mig med tavle og griffel. Hun sætter formanende øjne på mig, og læreren smiler og siger, at jeg kan skrive tal, de har regning. Hun går. Jeg ser det 24lige. Jeg skriver tal. Tavlen blir fuld, og jeg er sat i stå. En sidekammerat hvisker, at jeg skal gå op til katedret og vise det. Det tør jeg ikke. En anden siger, jeg skal viske det hele ud og begynde forfra, det vil jeg ikke.

Jeg ser mig om. Her er nu rart. Den ene efter den anden går op med en tavle, viser den, vender den, får et nik og går ned. Læreren skriver noget på den sorte tavle, han gir et råb, det blir stille, alle ser derop. Jeg med. To står der oppe og ser på tavlen. En lang tynd kæp, lidt krum, tyndere end min derhjemme, kommer frem. Den peger han med. Det må være spanskrøret, som hun snakkede så meget om, mens vi gik. En dreng med en tavle får et rap over nakken, og går grinende ned. Jo, her er rart.

Der kommer bud efter mig. Jeg går op med min tavle, viser den, vender den som de andre. Jeg får tal skrevet op til at lægge sammen. Jeg tæller tallene sammen, flere gange, og det varer nogen tid, men snart går jeg også, hjemmevant som de andre, op til katedret: Det er rigtigt.

Jeg skal ikke regne mer. Jeg kan bare vente. Om lidt skal vi ha læsning. Jeg venter. Læsning. Den dag jeg gik i stykker over bibliotek, fik jeg af den brune stok. Men da jeg så havde stavet bibliotek uden fejl, bad jeg om lov til at gå ud lidt. Sølængen var ved at blive tækket. Den gamle halm lå i bunker på gårdspladsen. Jeg havde ikke haft tid til at se på det. Jeg lae mig i tækkehalmen og så på tækkemanden og den ny gule halm. Så kom hun og hentede mig ind igen. Jeg havde været for længe ude, og meget andet, sae hun. Men her var rart. Jeg følte mig så hjemmevant, at jeg hviskede til ham ved siden af, om de fik mange prygl af spanskrøret. 25Det sae han nej til. Men hvorfor sae hun da alt det om de mange prygl? Nå, det var vel noget, hun troede.

Der blev stort spetakkel i skolestuen. Regnebøger væk, og læsebøger frem. — Så skal vi høre den ny dreng, sae læreren smilende til mig. Han ved siden af mig, som jeg så sammen med, slog op og pegede: Dær skal vi begynde. Jeg sundede mig lidt på alle de øjne rundt om. Så læste jeg. Der var stille som i en kirke. Det viste sig, at jeg sad mellem dem, der stavede, og jeg blev rykket op mellem dem, der læste inden ad. Jeg kom tre bænke op med alle øjne på mig. Det var vist første gang, jeg havde indtryk af min egen betydning. Denne følelse bevarede jeg, mens jeg gik hjem fra skolen. Jeg havde fået lektie for, et vers, jeg skulde lære uden ad, og så havde jeg fået at vide, at jeg var langt bedre til læsning end til regning.

Hun tog imod mig hjemme, og jeg fortalte stolt, hvordan det var gået mig. Hun så koldt på mig: Ja du er dårligere i regning end til læsning. Det var nok det, jeg sae. Så må vi til at bestille noget. Få nu noget mad,

og kom så med din tavle. — Jeg fik ikke fri mere den eftermiddag.

Når jeg gik i skole om morgenen, havde jeg på den tid en lille kat med. Den havde jeg en dag fundet i et ubeboet hus ved søen. Den var da killing og meget mager. Jeg fodrede den godt, det var min kat, og den holdt sig til mig. Når jeg stod under et lavt tag eller sådan, skete det jævnligt, at den faldt ned på skuldrene af mig. Undertiden kom der et stykke øre eller kind med under kloen, det tog den ikke så nøje, jeg heller ikke. Den fulgte med 26om morgenen, når jeg gik i skole, bare et lille stykke op ad alléen, for det var jo kun en kat. Når jeg holdt hånden vandret ud rejste katten sig på bagbenene og stødte hodet mod min hånd lige som en lille gedebuk. Var der ingen hånd at støde, skete det ikke sjældent, at katten løb op ad mine bukser og trøjen, helt op på skuldrene af mig. Dær sad den så en stund. Når den vilde ned, løb den et par skridt ned ad trøjen, før den sprang. Den lille kat blev ikke voksen hos mig. Den blev givet bort til en gammel kone oppe i byen. Det var nok hende, der havde fået det lavet. Hun sae, at katten var ingen nytte til, da den ikke kunde fange mus, og det skulde den heller ikke oppe hos den kone, og jeg skulde jo i alt fald ikke selv holde kat, kunde jeg vel nok forstå. Ja, det kunde jeg godt. Jeg græd over katten, da ingen så det, men de voksne havde ret, at så lille, som jeg var, skulde jeg ikke selv holde kat. Jeg gik fra nu af alene op ad alléen. I skolen var jeg godt med. Der havde været eksamen et par gange, og jeg var af de øverste. Hun hørte mig stadig, men en dag gik det op for mig, at hun ikke kunde så meget regning, som jeg havde troet. Hun vidste ikke, hvad mindste fælles fold er. Jeg viste hende opstillingen på min tavle, og hun syntes ikke om det, hun prøvede at gøre nar af det, men så blev jeg for en gangs skyld den store og sae, at det, som læreren lærte os, det var nu rigtigt nok. Det kom der meget ud af. Hun blev vred og sae, jeg skulde bede om forladelse, og det vilde jeg ikke. Hun tog stokken frem, den havde ellers ligget længe nu, hun slog også een gang med den, ikke mere, og jeg sae ingenting. Så kaldte hun mig uvorn og lod mig gå. Det var vistnok efter det, at katten blev givet bort.

27

Da jeg kom op til skolen, var klokken ikke nær otte. Vi stod en flok drenge under et stort kastanietræ. Kronen var tæt af blade, som en stak, ikke til at se igennem. Solen stod skråt ind under træet, skyggen lå hen til siden. Sådan en lang skygge er ikke til at få øjnene fra. En dreng krøb op i træet, han fik fat i et par grene og rystede så meget af dem, han kunde. Duggen dryssede ned over os som en lille skylregn, desuden faldt der en del oldenborrer. De lå hjælpeløse på ryggen og sprællede, eller på maven, og kravlede langsomt afsted. De blev samlet op, flere af drengene puttede dem i lommen. Jeg rørte dem ikke. Drengen kom med et stort pust ned fra træet og samlede selv. Der blev ikke snakket ret meget, heller ikke leget. De, der ikke samlede oldenborrer, stod med hænderne i lommen og så til. Lidt borte stod en dreng og bankede forsigtigt med knivskaftet på en pilefløjte, han havde skåret sig. Han vrikkede på barken og havde også held med sig. Den gik hel af. Træet skinnede slimet i solen. Han skar fløjten færdig og satte den for munden, den gav en tone. Så tog han en oldenborre op, satte den over fløjtehullet og blæste en lang tone op i maven på den. Når kirkeklokken slog otte, vilde der blive råbt: Ind, men den manglede fem minutter endnu, sae en dreng. Så blev vi stående. De fleste af drengene tømte deres lommer for oldenborrer. En dreng trådte et par i stykker med sin træsko. Det er noget skab, sae han, men han gjorde ikke noget større ud af det. En anden dreng sae, at larverne levede fire år i jorden. En anden sae, det var løgn, jeg sae, det var sandt, og blev troet, han med løgn gav sig straks, men ingen tænkte alligevel på at la flere oldenborrer undgælde for de fire års fortræd i jorden. Drengen 28med fløjten stod og gav lange pift, men så holdt han op med det, og der blev helt stille mellem os, vi hørte ikke andet end en vogn nede i byen og så smeddens store hammer. Der var to hamre, vi kendte dem bægge to, den svære var smedden, den svagere var Kristian. Men klokken slog stadig ikke.

Der kom en dreng drivende nede fra byen. Da han så os, gik han ikke ind på skolepladsen, men gik over den lille grønne trekant, som træet stod ved enden af. Han sae: Hvad står I her og gaver etter? ligesom en voksen somme tider, når han taler til drenge. Det var der dog ingen, der svarede på. Jeg så hen på ham. Han havde grønne øjne, der skinnede på en ondsksfuld måde.

Hvad glør du på? sae han til mig.

Jeg havde allerede taget mine øjne til mig, han var ikke en, jeg havde lyst til at se på, men nu måtte jeg jo ta ham lidt i øjesyn igen.

Hvem faen glør du på? spurte drengen og kom nærmere. Jeg flyttede mig for hans lugt af kostald.

Du kan faenyneme godt få et par på tæven, sae drengen.

Jeg havde vendt ryggen til ham for at gå, men ved denne latterlige udtale af fanden lyne mig, som han vel mente var karleagtig, måtte jeg se på ham igen.

Der var ikke længer det hensunkne over drengene, de havde rettet sig og stod spændt. Ingen af dem kunde lide drengen med de grønne øjne.

Da jeg ikke tog øjnene fra ham, røg han lige i hodet på mig. Jeg blev forskrækket, men da jeg først havde

fået en næve under næsen, blev jeg gal og slog igen. Jeg havde ellers tænkt mig, at han var stærk, men det var 29han ikke. Han kunde ikke stå sig i armkræfter, men så krassede han. Jeg slog ham med knyttet næve et par gange. Så gik han, bare et lille stykke bort. Dær stod han og skældte ud.

Da vi var kommet ind og på plads, sae læreren til mig på sin gemytlige måde: Nå, du har nok været oppe at slås, sådan som folk plejer at sige til en, der er kommet noget til med sit ansigt.

Jeg sae: Ja, og de andre drenge så på mig og smilede. De så også ned til ham med de grønne øjne. Det var et morsomt øjeblik.

— Der kom en ny dreng i skole. Han hed Viktor. Han kom noget tøvende ind på legepladsen, sådan som en ny dreng gerne kommer, når han ingen kender. Han var lang og noget tynd, det svarede til hans påklædning, der også var tynd. Det var i begyndelsen af vinteren. Han havde helt sort, blankt hår. Ansigtet var også blankt. Han lignede ikke os andre. Jeg så meget på ham, og det mærkede han, han kom lige hen imod mig. Jeg rettede mig og belavede mig på, hvad der nu kunde komme. Han sae dog ikke andet, end at han hed Viktor. Det var mærkeligt, men der var jo ikke noget at sige til det, andet end goddag. Så tav han lidt og så ned, hvorved han blev lidt mere kroget. Så så han på mig med sine sorte øjne og smilede ligesom en, der har noget at fortælle. Dog var det ikke andet, end at klokken ikke var otte endnu, men at vi vel snart skulde ind. Hans stemme lød ikke som vi andres. Den var også noget vanskelig at forstå, fordi han ikke snakkede højt. Han fortalte, at hans fader havde købt Hans Olsens hus uden for byen og havde begyndt en lille købmandshandel. Jeg tænkte på, 30at det kunde være os temmelig ligegyldigt, vi havde vor egen købmand. Han fortalte videre, at han havde gået i skole i København, og så sae jeg endelig også noget, at jeg nok kunde høre, han var københavner. Så gik det i stå, men Viktor blev ved siden af mig. Drengen med de grønne øjne kom hen og gloede, dog lidt på afstand. Han og jeg vekslede øjne, ellers ikke noget. Da han var lidt længere borte, sae jeg til Viktor: Pas på ham dær. Han vil slå.

Viktor vendte sig og så på drengen, der åbenbart forstod, at jeg havde talt om ham. Han kom nærmere: Hvad er det, du siger om mig?

Det svarede jeg ikke på, men Viktor svarede med sin stille stemme: Han siger, du vil slå. — Viktor smilede ved det, ligesom det kunde ha været en morsomhed af mig. De to drenge så nærmest venligt på hinanden. Jeg kunde se, at de vilde aldrig komme op at slås, men til mig sae den anden dreng: Ja, du kan bare vente — og så gik han.

Viktor så alvorligt på mig og sae: Tar du mod prygl af ham? — Det var på en måde, som det kunde der da aldrig være tale om.

Nej, sae jeg, stolt over hans forestilling om mine kræfter.

Læreren kom og kaldte ind. Viktor tog hatten af og bukkede, og da læreren så på ham, kom han et par skridt frem og nævnte sit navn og sin faders navn. Med det samme tog han et papir op af lommen og rakte frem. Derefter trådte han tilbage med et buk. Vi gik ind. I døren var Viktor forrest, men han holdt sig tilbage og lod mig gå først.

31

Det viste sig, at Viktor kunde en del bibelhistorie, han var også god til at læse, men ikke dygtig i regning. Han havde lige begyndt på mindste fælles fold, dær hvor han kom fra, men han forstod det ikke. Vi plejede at hjælpe hverandre, og nu skulde der en til at hjælpe Viktor. Han så hen på mig, og læreren tog da mig. Jeg fik Viktor ved siden af mig, men jeg var midt i et stort fælles fold, der var meget spændende. Det viste sig at blive 2550. Jeg viste Viktor tallet, han så på mig med beskeden beundring, og så tog jeg fat på at lære ham begyndelsesgrundene. Da vi var færdige med et par eksempler, sae jeg til ham, at han var slet ikke så tosset. Denne ros, som af en voksen, fandt jeg bagefter latterlig, og det gjorde, at jeg senere huskede den.

På legepladsen var der ikke meget ved Viktor. Han var nok behændig til at vige af for et slag, men han kunde ikke gøre andet end at undgå, han lavede ikke noget selv. Når det skete, at han fik et hårdt slag, smilede han og ømmede sig, men skyndte sig med at lade, som om det ikke gjorde ondt. Jeg lae mærke til det, ved at jeg selv i en tagfat kom til at ta temmelig hårdt på ham. Bagefter så jeg ham alligevel, i smug gnide på den arm, jeg havde taget i. Jeg lod ham siden være lidt mere uden for. Det hændte for resten også engang, at han fangede mig, han tog mig i armen, meget forsigtigt og med et undskyldende smil. Viktor havde ingen armkræfter. Mange af os gik armgang i skråstangen i frikvarteret. Jeg satte Viktor til at prøve det. Jeg sae til ham i en kommanderende tone, som jeg blev ved at høre længe efter, at nu skulde han. Han hængte sig lydigt og tog et par tag, så faldt han ned, med et forlegent smil.

32

En dag, da vi gik hjem fra skole, kom Viktor hen til mig og sae noget om, at han kunde måske gå et stykke med mig. Det kunde jeg ikke sige noget imod, men han skulde ellers til den anden side. Han fulgte mig næsten halvvejen. Der var ikke noget særligt, han vilde. Han fortalte om skolen i København, han vilde gerne snakke. Jeg fortalte, hvad jeg vidste om København fra mine ture derind. Han hørte opmærksomt på

mig, han kendte alle de steder, jeg nævnte. Vi kom op på en bakke, hvor vi kunde se min faders gård. Jeg viste ham den og tænkte på, at det var jo ikke så næmt at ta ham med hjem, uden at jeg havde sagt det i forvejen, og selv da var det ikke næmt. Men Viktor hjalp mig ud af det ved at sige, at nu skulde han hjem. Han stod stille på vejen og sank så mærkeligt sammen, idet han sae det. Han sae meget alvorligt farvel og gik langsomt tilbage mod byen. Jeg stod og så efter ham i stor undren. Det var dog mærkeligt, hvor han så fattig ud fra ryggen, men det var vel, fordi han var så tynd og gik og hængte. Da jeg stod og talte med ham, så han helt anderledes ud, meget ældre end jeg selv og meget finere, navnlig ved det, at han var så stille og høflig, ligesom en voksen. Men nu gik han dær ned ad bakken som en lille fattig fyr, man egenlig skulde ha taget med hjem til et ordenligt måltid mad.

Viktor sae undertiden, at han kunde godt ha lyst til at se, hvordan der så ud på sådan en stor gård, og jeg svarede, da jeg havde hørt det et par gange, at han kunde jo godt komme og lege med mig en eftermiddag. Jeg var ikke så meget for det i grunden, han var jo ikke som vi andre. Men han kom altså en dag, vi havde aftalt. Jeg ventede på ham inde i gården, og det var tilfældigt, at jeg kom uden for og opdagede ham dær. Han lod, som han stod og så på staldlængen og møddingen, men han ventede, han vilde ikke gå ind, ligesom en, der er meget fattig eller hvad? Jeg kunde ikke forstå det, men jeg blev underlig ved ham. Alligevel var han så venlig, og desuden havde han denne høflighed, der var noget helt nyt og ikke så ubehagelig, som den godt kan være hos fattige folk. Det kendte man jo nok. Jeg huskede en kone, jeg købte to øres kager hos, hun havde det med at hentyde til de rige gårdmandssønner. Jeg følte mig stolt lige straks, siden glemte jeg det aldrig, fordi jeg i grunden følte det latterlige i det og så noget ikke ærligt. Men sådan var Viktor ikke. Han sae i det hele ikke for meget. Det var en god side ved ham. Da min fader kom forbi, tog Viktor kasketten meget dybt af. Senere kom min ældre broder, han spurte om hans navn og stak på hånden meget gemytligt. Viktor tog kasketten af med venstre hånd, mens han gav højre. Det så godt ud, og jeg glemte det aldrig siden.

Vi gik gennem staldene, som næsten var tomme nu, og derefter ud på markerne. Vi gik over engene med de mange grøfter, som vi sprang over, jeg først, han bag efter, forsigtigt, han var ikke vant til sådan noget. Da vi kom til mosen, vilde jeg ned og balancere på voldene mellem tørvegravene, hvor der var forskellige ting at se, men jeg kunde se på hans smil, at det turde han ikke rigtigt. Jeg sprang op igen og sae, han måtte gærne være fri. Sådan noget husker jeg. Han sae tak. Men lege noget af nogen slags, det kunde vi ikke. Mens vi gik hjemad igen, spurte Viktor, hvad jeg skulde være. Jeg skulde vel læse? Det var første gang, jeg blev spurt om 34det, og jeg ved ikke, om jeg bestemt havde tænkt over det, men jeg sae ja. Jeg har aldrig set nogen dreng se sådan på mig, men når jeg så på ham igen, tog han straks øjnene til sig.

Uden for gården lå der noget ler. Det var tørt, og der var mange klumper imellem. Dem brugte jeg tit til at kaste med. Det var gærne toftporten, der var min skive. Det satte jo nogen mærker, men det var et sted, hvor fremmede aldrig kom, så det var noget, der ikke behøvede at blive lagt mærke til. Jeg spurgte Viktor, om han kunde kaste. Det kunde han ikke, men han gjorde da et forsøg. Jeg tog et par hårde klumper og kastede mod porten. Det drønedes dygtigt, og der blev et mærke. I regn vilde det straks gå af. Da det havde varet lidt, kom vor husbestyrerinde ud. Nå, er det nu dig igen, begyndte hun. Viktors kasket fløj af, han bukkede også og fik et nik. Men hun gik videre med det svineri, jeg her stod og lavede, al den fortræd og unytte jeg i det hele taget lavede. Jeg lod min sidste klump falde ud af hånden og hørte tavs til. Unytte, det var nu rigtigt nok, fortræd, kunde jeg ved mig selv ikke gå med til. Det varede længe. Hvad jeg mindst syntes om var det, at Viktor skulde høre på det. Der blev til sidst ligefrem henvist til ham. Han hjalp sikkert sin fader i butikken, han gjorde nytte, men hvad gjorde jeg? — Langt om længe var det forbi. Viktor og jeg drev ud på den anden ende af lodden. Jeg var genert, og jeg måtte også anta, at Viktor var det. Men da vi havde gået et langt stykke, sae han med sin stille stemme, men ellers meget bestemt: Det kan du ikke ta imod.

Jeg blev meget forbavset, men han gentog lige så bestemt: 35Det kan du ikke finde dig i. Hun har ikke lov til at skælde dig ud.

Jeg gav ham ret og sae nej, men det var for mig et helt nyt lys, der blev kastet over et forhold, der flere år havde været mig ubehageligt.

Viktor spurte videre, om min fader sae noget til det med toftporten og den slags. Det sae jeg nej til, det var i alt fald sjældent.

Viktor sae: Så har hun ikke lov at sige noget til dig for det. Det kommer ikke hende ved.

Jeg spurte forundret: Vilde du da svare sådan?

Ja, sae han, — det vilde jeg, hvis jeg var dig.

Jeg fik så meget at tænke på, at jeg ikke kunde finde på noget at sige. Jeg havde aldrig kunnet lide hende og hendes måde at snakke på, men at hun ligefrem havde uret, det var ikke faldet mig ind.

Hun skulde heller ikke sige, sae Viktor, at jeg ikke var nogen nytte til. Det er noget, voksne tit siger om

børn, men det skal de ikke. Der er også nogen voksne, der ved, at de ikke skal. De voksne har jo også selv været børn, og så kunde man spørge, om de da var til nogen nytte. Min fader er nu meget fornuftig med det. Og Viktor føjede hurtigt til: Det er din fader selvfølgelig også.

Jeg havde stadig ikke stort at sige, jeg hørte bare på ham. Det var i det hele taget ikke venlige ord, han sae om de voksne. Men, sae han også, det er værre i København end her ude.

Han kom bort fra sagen og fortalte om, hvordan de voksne levede i København. Det var nok værd at høre, men lignede ellers meget, hvad jeg af tidlig erfaring vidste om de voksne her ude på landet, og jeg blev i mine tanker 36hængende i det første, han havde sagt. Det gjorde, at jeg fulgte ham næsten helt op til byen, og da han af mine spørgsmål forstod, hvor jeg var henne, gentog han, hvad han en gang havde sagt.

Hvad skal jeg sige til hende en anden gang? spurte jeg.

Du skal sige, at det må blive din faders sag, hvad der skal siges til dig, og ikke hendes.

Jeg svarede ikke. Det var mere, end jeg kunde få mig til at sige til en voksen. Jeg var tolv år dengang. Jeg sae farvel til Viktor og gik hurtigt og hidsigt hjem ad. Jeg var i oprør af at tænke.

Vi havde en stor sort hankat med gulgrønne øjne. Den havde det ved sig, at den vel tog imod alle de gode ting, en gård kan gi, deri medregnet, hvad den stjal, men den nægtede selv at gi noget til gengæld. Den var ikke venlig, kun ond og mistroisk. At komme til at klappe den var utænkeligt, den hvæsedede og osede grønlig brand ud af øjnene, bare man snakkede til den. Den syntes længere end gårdens andre katte, det kom af dens snigende og samtidig hurtige gang. Den kom og fik mælk som de andre katte, men når jeg stillede mig hen og så på den, så den igen på mig og måtte tvinge sig til at drikke. De andre katte stjal ikke meget. De gik ganske naturligt ind ad en åben dør for at se, om der var noget, men de var altid meget beskedne med, hvad de tog. Når den sorte kat spejdede foran en åben dør, viste dens blik og dens bevægelser, at den var tyv af natur. Den skulde være god til at fange mus, blev der sagt. Det kan godt være. I gårdens daglige hygge sad dens grønne øjne som et ondt mærke. Det blev efterhånden til, at jeg var efter den, men det var katten selv, der ved hele sin holdning gjorde brud på 37gårdens orden. Den var ikke som den store hvide kat, Tækkemanden, der havde sit navn af, at den undertiden gik oppe på taget for at fange spurve. Om sommermorgener kunde man møde den på vej hjem fra natlig fangst. Når man da spurte den: Har du fanget noget, tækkemanden? svarede den altid: Jauu, venlig og imødekommende. Men den sorte kat, altså, ham havde jeg engang det mærkelige held at vælte en tom kasse over, så han kom til at sidde under den. Jeg satte mig oven på kassen, for at han ikke skulde vælte den af sig. Katten hylede under mig, skabte sig som en hel galeanstalt. Jeg fandt en åbning mellem kassen og jorden og stak en pind til. Straks kom en sort klo frem og huggede efter pinden og: ptø ptø ptø, sae det derinde. Derefter kom der et langt auuu som et jammerhyl fra en fangen djævel. Men du skal ikke slippe så snart, tænkte jeg, du kan la være med at være så gal. Der er ingen, der har fornærmet dig. — Vi legede pind og pote et stykke tid. Jeg gjorde ham ikke nogen fortræd, men jeg mente, at når en kat har lyst til at være gal, så skal der gives ham lejlighed. Til sidst fandt jeg på det værste, der kan bydes en kat, jeg hældte vand ned over ham gennem en sprække for oven. Men da væltede han virkelig kassen af sig og foer som en lang ond ånd over gårdspladsen og var borte.

Onde dyr på en gård, dem kan man ikke lide. Et års tid før havde vi en tyr. Jeg var lidt bange for den, men den havde ring i næsen og kunde vel ikke gøre noget. Dens blik var mig forfærdelig imod. Det var rødt og onskabsfuldt, men en tyr stirrer ikke, det var nærmest tilfældigt, at den vendte sine røde øjne mod mig. En dag i efteråret gik jeg med midaftensmaden ned til min ældre broder, der 38vogtede køer på engen nede ved mosen. Jeg havde en lang frakke på, der havde tilhørt en voksen. Mens jeg så på, at min broder spiste, blev jeg taget bag fra og væltet, jeg vidste lige straks ikke, hvad det var. Jeg mærkede, at frakken blev maset op over ryggen på mig. Desuden fik jeg munden fuld af jord fra et muldvarpeskud, mit ansigt blev klemmt ned i. Men lige så pludseligt var det overstået. Jeg fik hodet op og så min broder drive tyren bort med den lange pisk, han havde i hånden. Så kom han hen til mig, rejste mig op, trak min frakke i lave og børstede mig af. Imens græd han. Jeg så hans mund stå åben og tårerne styrte ned over hans ansigt. Jeg spyttede jord ud af munden, men græde gjorde jeg ikke. Der var ikke sket mig noget. Det havde der vel ikke været tid til. Desuden havde min fader været så omtænksom at save spidserne af tyrens horn. Min eneste følelse i øjeblikket var, at jeg havde døjet en stor uret. Jeg havde ikke gjort tyren noget, jeg havde ikke pisk i hånden til at forsvare mig med, og jeg var blevet taget bag fra. Jeg havde afgjort en fornærmelse af, at sådan noget må ikke ske. Et par dage efter, hen mod aften, kaldte min fader mig ud i køkkenet, og dær kom han hen imod mig med et stort stykke rødt kød i begge hænder. Det var af tyren, sae han. Jeg så på det. Min faders og mine øjne mødtes et sekund over det blodigt røde kød. Nå, sae jeg. Ja, sae han. Mer blev der ikke sagt om det.

Den sorte kat fangede jeg en dag på tyveri i bryggerset. Vi havde slagtet, og der lå gode sager på bordet, der nok kunde friste en kat. For resten fik kattene så meget godt affald, at de ikke havde nødig at stjæle. Gennem bryggersvinduet ud til gården så jeg den sorte kat luske og spejde 39 frem og tilbage med grønne øjne på døren, der stod lidt åben. Jeg stod på kældertrappen, så den ikke kunde

se mig. Jeg tog mine træsko af for ligesom katten at kunne færdes uhørt. Jeg kiggede ud gennem dørsprækken, helt nede ved hængslet, og så en smal sort stribe kat glide frem og tilbage på trappestenen, en stribe grønt øje så jeg og en strimmel af en løftet hale. Så blev alt borte. Den nærmede sig vel døråbningen. Jeg gjorde mig smal mod væggen. Der kom et hoved ind, fire lydløse tyvepoter listede efter og en hale, der strittede. Sagerne til stjæls lå på bordet. Den måtte længere ind. Jeg slog en næve mod døren, og inden jeg havde ramt, så katten mig. Jeg smak døren i, det tog endnu kortere tid, end det vilde ta at sige smækkede. Katten var også rask på det, men den kom lige en stavelse for sent. Den sorte snude kom ikke tids nok til den svindende dørsprække. Jeg tog mine træsko på og gik frem. Katten lå flad på gulvet og stirrede på mig, ond og bange. Jeg havde ikke i sinde at komme på den med hænderne, men jeg vilde høre, hvad den havde at sige til at være spærret inde med mig stirrende igen. Sådan gik der nogle tavse sekunder under fire øjne. Så åbnede katten sit gab og sae noget, der ikke kan fortælles. Det var et auu så langt og jamrende, som jeg aldrig havde hørt det før, meget bedre end den dag under kassen. Det var godt. Det gyste igennem mig. Jeg ønskede med det samme at høre endnu et auu. Jeg tog et skridt frem. Katten svarede med et ptø, gjorde omkring, og var med et sæt oppe på bordet, og gik uden betænkning gennem det lukkede vindu, så skårene raslede ned efter den. Jeg stod tilbage, hele min spænding var dampet bort. Jeg havde været den, der ledede det spændende spil, og nu havde den tossede kat 40gjort mig til en uartig lille dreng, der er bange for følgerne af en ituslået rude. Katten havde alligevel fået overtaget, og jeg kunde aldrig gøre gengæld på den. Jeg tænkte i magtesløs ophidselse på hævn, jeg kunde for eksempel stirre den bort fra den varme mælk med de andre katte, men der var ingen tilfredsstillelse ved mine hævntanker, jeg kunde ikke gøre den noget.

Og så kom min fader. Han overså med et enkelt blik den skade, jeg havde gjort, spurte mig ud og fik besked. Så rystede han på hodet: Du har så mange tосsestreger for, — og gik så igen. Jeg var flov nok og kunde ikke blive det mere, men katten tænkte jeg mig hængt. Min ældste broder havde engang hængt en kat på besked fra fader. Han slog en snor om halsen på den, trak snoren gennem en lille jærnbøjle på en vognsække og strammede hårdt til. Det varede længe. Klørerne på den kat var det værste, jeg indtil da havde set. Jeg kunde nok ha Lyst til nu at se klørerne på den sorte kat lige sådan.

Husbestyrerinden kom ud i bryggerset. Hun så hullet i vinduet og gav sig til at spørge, straks gal. Jeg sae, det var katten. Ja, men hvordan? Hvorfor? Jeg tog i døren for at gå. Derved gik det op for hende, at jeg havde lukket døren for katten, og så gik det løs. Jeg sae ingenting. Jeg tænkte, at det kom jo ikke hende ved, at det skulde jeg ikke ta imod, alt det, hun sae til mig om umulighed og skarnsstykker og dovenskab og meget andet med udsigt langt ud i fremtiden. Jeg tænkte: Hvad fanden rager det dig? men jeg sae det ikke, ikke engang, så meget som, at min fader havde sagt til mig, hvad der var at sige. Men da hun kom mig for nær med tydeligt ønske om at være til håndgribelig fare, måtte jeg se på hende. Så sae hun noget 41om de øjne, jeg satte på hende. Der med gik hun. Da jeg kom igennem stuen, mødte jeg mit billede i det store spejl. Jeg stod stille og så på mig selv på grund af det, hun havde sagt om øjnene, men jeg kunde ikke se noget.

Ikke længe efter rejste hun. Fader holdt med enspæn deren ude i gården. Hun kom hen til mig og sae, at nu rejste hun. Jeg sae ja. Så sae hun, at det var jeg måske ikke ked af. Det sae jeg ikke noget til. Nej, sae hun, — det var jeg vel nærmest glad for, for nu havde jeg ingen til at opdrage mig. Men hun vilde nu alligevel håbe, at jeg ar tede mig bedre, end det i øjeblikket så ud til. Farvel. Jeg sae farvel. Jeg vilde gærne ha trukket min hånd til mig med det samme, men kunde ikke få mig til det. Derimod kunde jeg skynde mig at komme væk, så snart hun gav slip. I en gammel halmstak havde jeg æbler gemt. Jeg krøb ind i et hul, som jeg havde lavet mig i stakken, fandt et æble og spiste det. Der var ingen, der havde hørt på det her sidste, det var nu godt, og her var jeg alene.

— Viktor kom af og til om eftermiddagen. Han stod ellers mest i butikken hos sin fader. Det var han ikke dygtig til, som han selv sae, og det var rigtigt nok. Han var langsom og kunde ikke huske, hvor tingene var.

En dag da vi tærskede, blev Viktor og jeg sat til at lave en stak af halmen, den skulde bruges til strøelse, og stak ken behøvede ikke at være så fin. Jeg gjorde mig til for mand og snakkede en del om, hvordan en stak skal sættes. Viktor gav mig ret og underordnede sig. Der kom da også en stak ud af det. Jeg var jævnlig nede for at se, om den var lige, og jeg syntes, at den var helt god. Viktor gik ikke hjem. Han skulde blive og spise med os, sae fader. Vi gik så og snakkede. Det var først om landvæsen. Jeg 42var blevet helt varm af at sætte stak, og tænkte nok, jeg vilde være landmand. Viktor skulde også være landmand. Han kunde begynde med at tjene hos os. Det hørte fader, og han sae: Ja, I er lige gode landmænd bægge to.

Det var en kold måde at blive sat ned på, men da vi var alene igen, sae Viktor, at det havde fader fuldstændig ret i. Jeg skulde være noget helt andet. Om sig selv vidste han ikke, hvordan det stod. Han troede ikke, han egnede sig til noget som helst. Det sae han så jævnt og tilforlade ligt, at jeg glemte mit eget over det. Jeg blev så taget af det, at jeg kom til at sige højt, hvad jeg tænke: Nej, det kan godt være. — Jeg følte det straks som altfor hårdt, men Viktor sae ikke noget til det. Han blev ikke ked af det eller mindre venlig.

Lidt efter sae han: Når jeg nu blir konfirmeret, så skal jeg vel ud at tjene. Det blir ikke næmt. Din fader

vil ikke ha mig. Det kan han heller ikke være tjent med. Nej, jeg ved ikke.

Ja, men så bliv hjemme hos din fader.

Viktor smilede sit beskedne uglade smil: Det kan han ikke være tjent med.

Ved aftensmaden viste Viktor sig meget beskeden, men noget lå vel også deri, at han var en dreng uden appetit. Der kan være aftener i ens liv, som der falder et så stærkt lys over, at alting endnu længe efter ses og huskes. Jeg ser de to stykker sylte, der efterhånden lå på min tallerken, og sennepsklatten til højre, desuden et stykke medisterpølse, så langt, at det lå krumt, et stykke med salt fårekød, næsten hvidt af tælle, og et stykke med ost, næsten hvid, men anderledes i kanten, hvor den var blød og stærk og smagte særlig godt. Viktor spiste ikke det halve.

43

Vi havde det hyggeligt bag efter. Viktor og jeg så billeder i en stor bog, jeg havde. Det mærkeligste var en termithun med stor bagkrop. Ole, min broder, sad lige over for og læste, hængende forover, han havde ingen pibe. Karlen læste, han var lille og sad ret op. Hans roman var spændende, hans pibe var gået ud. Husmanden læste med briller. Hans bog var meget stor, han bakkede og passede sin pibe og så jævnlige op og såe noget til min fader, der sad for bordenden og røg. Så var der drengen nederst, han læste ikke. Sådan gik der lang tid.

Midt i al den tavshed såe min fader, at jeg kunde jo i grunden gå op på loftet og hente nogen æbler, det vil sige, der var jo det med lyset.

Jeg såe straks, jeg behøvede ikke lys. Viktor gik med. Vi satte vore træsko neden for trappen. Da vi kom op, såe jeg til Viktor, han måtte helst blive stående, ellers rendte han på eller faldt ned ad trappen. Jeg gik selv alene videre hen over det lange loft. Det var fuldstændig mørkt. Kun vinduet i gavlen lod sig skimte som en gråhed i mørket. Jeg gik langsomt, slæbte fødderne og havde hænderne ud til siden. Jeg havde øjnene vidt åbne, og mine fingre spillede for at møde, hvad der nu kunde være. Jeg vidste nøje besked med alt, hvad der hang under taget eller lå på gulvet. Lige ved trappen stak benene i været fra en omvendt stol, og straks efter løb mine fingre hen over et bord med tomme flasker. Det lød som svage hule vinde, når min hånd løb hen over halsen på dem. Jeg kom derved lidt for meget til den anden side, mine fingre fandt en le, der sad med klingen ind i taget. Jeg fandt skærpen, rørte ved den og fik den til at gi, hvad tone den havde. Det mindede om en tidlig sommermorgen, når folkene sleb deres leer, inden 44de gik i marken. Jeg gik langsommere, for nu kom der et sted, hvor forskellige vaklevorne ting havde deres plads. Jeg strakte den venstre arm langt frem, mine fingre rørte ved den øverste del af et blomsterbord. Jeg lod det rokke på sine tre ben. Jeg havde engang væltet det. Længe siden, stort spektakel. Fader såe noget om det. Det kom væk. Nu måtte rugen snart være der. Jeg lod den højre fod glide frem langs gulvet. Jo, dær var rugen. Jeg stod på eet ben og rystede kærnerne af den anden sok. Omtrent ved enden af rugen skulde heglen ligge, det var den fine hegle, der kunde spille. Jeg fandt den først med strømmen, siden med hånden. Jeg tog i et par spidser, det klang som det fineste klaver. Jeg gjorde det en gang til, da jeg jo havde en tilhører. Henne ved trappen, i bælgmørket rømmede Viktor sig stille. Men da jeg tog et skridt til, blev jeg stående og undrede mig. Der var lige med eet faldet noget for mit ene øre, ligesom en tunghørhed. Jeg tog mig op til øret og strakte hånden lige ud til siden. Ja, dær havde de hængt et stort tæppe op. Jeg tog et skridt til. Hvor afstandene var lange i mørket. Nu måtte æblerne snart være der, jeg kunde lugte dem, og straks efter mærkede jeg dem med min fod. Nogle af dem var ru og tørre at ta på, andre var fedtede, og de var mest tjenlige. Jeg fyldte lommerne og gik tilbage, forbi alle tingene i omvendt orden. Det sidste var et stoleben. Jeg såe halvhøjt frem i mørket: Her er jeg. Viktor rømmede sig straks og såe ja. Og vi løb ned ad trappen, jeg foran.

Vi kom ind i stuen, og jeg læe æblerne på bordet. Nå du fandt dem, såe fader og læe piben fra sig. Pigen, som jeg vendte ryggen til, spurte: Nå, var du ikke bange?

Det svarede jeg ikke straks på, men husmanden så op på mig og såe: Nå det var nok morsomt at hente æbler ned.

Karlen vågnede af sin dybe læsning og så hen på mig. Han så helt vred ud, så optaget var han af sit. Så vendte jeg mig om mod pigen og fortalte hende, at jeg ikke var bange i mørke, hun så så venligt på mig, at jeg blev helt forundret. Vi havde det ellers ikke altid lige pænt med hinanden.

Viktor spiste kun eet æble, men den slags var jeg ikke længer forbavset over hos ham. Da klokken slog ni, rejste han sig og såe godnat hele bordet rundt. Til fader såe han: Tak for i aften.

Jeg fulgte ham ned i gadeportnen. Viktor såe: Godnat, og endnu en gang tak for i aften. Så gik han. Han blev straks borte i mørket. Jeg stod og hørte ham gå. Jeg kom i tanke om hans ord om, hvem der ikke kunde være tjent med ham. Jeg blev stående og kunde ikke gå ind igen. Hele hans skikkelse og hans tale var udtryk for noget, jeg undertiden selv havde tænkt på: det, ikke at være til noget. Undertiden kunde jeg anvende det på mig selv, men det var noget helt andet at se en, der havde overbevisningen om, at han ikke var til noget,

altid, næsten ved hvert ord, han sae; et menneske, der ikke regnede sig for noget, ganske beskedent og uden at man kunde se, han var ked af det.

Jeg bestemte, at jeg vilde blive til noget. Jeg vilde ikke lege mer, jeg var tolv år og ikke rigtigt noget barn længere. Nej, jeg vilde ikke mere have barnagtige tossestreger for, som min fader vist også syntes, jeg var for gammel til. For et par dage siden havde jeg brændt blus for eksempel, et stykke uden for gården. Jeg havde rykket 46stubby op og oven på dem lagt noget gammel kløver, der gav stærk røg. Det havde været et meget godt blus, men det var jo kun tossestreger. Der var for resten kommet en dreng hen til mig, han sae, jeg var tosset, at jeg brændte blus her så tæt ved gården. Det var noget sludder, men jeg vilde ikke mer sådan noget.

Jeg gik ind og lukkede portlågen. På gårdspladsen gik jeg i stå over en helt anden tanke: Det var mærkeligt, at Viktor, der ikke var noget til og vidste det, ikke brød sig om at lege, ikke engang blus. Hvordan kunde man forstå det?

47

Lige med et knaldede det kort og afbrudt som en torden, der er lige op over. Derefter kom en længere buldren. Den kom hen til min seng. Jeg vågnede, hvad var det? Det var min fader, der var kommet op ad trappestenen og nu stod og kaldte: Nu skal du op. Om en halv time så kører Ole.

Jeg vilde gærne op, og især ud at køre, men jeg var meget søvrig, især i hodet. Jeg lod det synke lidt, og jeg tænkte halvt sovende, at hodet kunde jo blive liggende, og så det andet stå op og trække strømper og bukser på, og hvad der ellers hørte til. Imens kunde jeg blive liggende med hodet og sove videre. Men nu hørte jeg hovene af en hest på stenbroen. Jeg op. Ud i bryggerset og vaske mig. Mens jeg vaskede mig, huskede jeg en drøm, eller hvad det var, fra om natten. Jeg var vågnet ved, at månen skinnede mig i ansigtet. Den stod lige over rygningen af den søndre længe, og det så ud, som om det brændte. Jeg blev liggende og så på det, og jeg drømte, eller jeg tænkte, at der var ild i månen. Jeg var selv med i ilden, eller bare mine øjne var med. De var fulde af ild. Så stod min fader op og trak rullegardinet ned. Jeg vågnede helt, jeg svedte og havde kvalme. Gardinet vilde ikke gå ned. det gav en meget uhyggelig hvæsen, da det endelig gav efter. Det lød truende som noget med: Ja vent du bare. Den lyd drømte jeg så om. Jeg havde glemt hvad, men 48drømmen sad endnu i mig som en forestilling om ondt i vente, mens jeg stod og vaskede mig. Jeg var ikke lige frem ked af det, men det gjorde mig tavs.

Lige med et sae pigen, der stod i den anden ende af bryggerset og vaskede hænder efter malkningen, at jeg skulde nok ud og køre, og om det ikke var morsomt.

Jeg kunde ikke få mig til at svare, men jeg tog mit håndklæde og stillede mig hen ved siden af hende og tørrede mig, mens jeg hørte på, hvad hun havde at sige. Selv sae jeg ikke noget.

Pigen smilede. Hun havde store hvide tænder og viste dem meget. Jeg kendte allerede mange med store hvide tænder, som de viser, men også mange, der havde det modsat, sådan at de aldrig viser deres tænder, min fader for eksempel. Jeg havde vist mest tiltro til de sidste, men det er alligevel ikke næmt at sige, hvem man synes bedst om.

Pigen blev pludselig tavs. Hun tørrede sine hænder i en klud og vendte sig for at gå. Så sae jeg: Ja, jeg skal til Farum med Ole.

Hun så på mig og sae: Ja, det skal du jo. Og nu var hun en helt anden at se til, hun smilede ikke mere. Voksne kan undertiden så meget se ud af, at de ikke regner børn. De kan være meget venlige og så lige med et noget helt andet, ligesom det med venligheden ikke var ment, og derfor er en pludselig kulde så ubehagelig. Et barn kan ikke besvare den, for et barn kan ikke være kold, kun uartig, og til at være uartig hører der ord, og når man ikke kan lide at bruge dem, så er man så magtesløs, at man føler sig syg af det.

Da jeg var klædt på, bad jeg hende smøre mad til min 49kaffe. Jeg led i det øjeblik af en svaghed, der tit kom over mig, en stammende, usikker stemme. Hun smurte et stykke og spurte, om jeg kunde spise mere. Jeg sae ja og ventede, at hun igen vilde se venlig ud. Det gjorde hun ikke. Jeg sae ja til et tredje stykke, men da hun så meget bestemt på mig, idet hun spurte om det fjærde, sae jeg nej.

Jeg spiste de tre, der også kunde være nok, i nærheden af hende, mens hun siede mælk. Kun een ting blev der sagt, og det var af hende: Der sidder noget på kinden af dig.

Jeg tørrede det af. Det var noget af min mad. Jeg tyggede af munden og gik ud. Vognen var trukket frem, hesten med selen på blev rykket baglæns ind mellem vognstængerne.

Nå, er du ikke mere glad ved, at du skal ud at køre? sae en stemme. Det var en ung karl, vi havde. Pigen stod henne ved posten. Hun så på mig, idet hun løftede spanden af. Hun sae ikke noget, men hun holdt sit blik uvenligt.

Så kørte vi, Ole og jeg. Ole sae ikke noget til mig, men han snakkede undertiden med sig selv, efterhånden som vi kom frem: Nå dær går Per Mathiesen med tommelfingrene i ærmegabet, så har han altså tilsået. —

Og et kvarter efter: Nå Anders Olsen er ude at slå kløver. Der er ellers ikke meget ved den nu mer. — Og efter at vi var kommet igennem byen: Nå dær er Jens Larsen nok ude for at se til sit ungvæg. Ja det kan du godt ta ind nu. — Lidt længere fremme blev vi stanset af en ung kone, som jeg godt kendte. Hun vilde bare snakke, lod det til. Hun så meget venligt på Ole og spurte, hvor 50han skulde hen. Hun smilede meget og viste alle sine fortænder. Så skulde hun ha at vide, hvordan Ole ellers havde det, og hvordan vi andre havde det. Det tog tid, jeg syntes godt, hun kunde ta og gøre sig færdig. Jeg havde hørt nok af det, og især var jeg ked af at se på hende med alt det grin over hele ansigtet og de mange tænder, hvor tråde af spyt forbandt den ene række med den anden, så længe hun bare smilede og ikke sae noget. Så så hun endelig også på mig og spurte, om han også skulde med. — Ja, det skulde han, sae Ole. — Hun smilede ikke, mens hun havde øjnene på mig, hun sae: Han ser ikke ud til at være meget glad for det, — og sendte mig et blik, ligesom hun var fornærmet over, at jeg ikke var mere glad ved at sidde ved siden af Ole. Hun selv vilde jo også nok ha smilt og grint en del mere.

Men Ole svarede mere alvorligt: Lad ham være. Han spekulerer.

Hun trådte tilbage fra vognen og sae med meget mere kold stemme: Nå, ja så farvel.

Farvel, sae Ole. Jeg hverken sae noget eller så på hende.

Imens vi kørte, sad Ole og brummede eller knirkede, det var hans måde at synge på. Han spurte også engang, om det var morsomt at køre. Det var det. Det var det virkelig, men der sad stadig noget i mig, ikke så lidt. Det er mærkeligt, hvad der sådan kan komme til at hænge sammen, en ond drøm, man har haft, og så uvenlige øjne. Folk kunde undertiden se på mig, ligesom de vidste noget om mig, men hvad kunde det være? Der var ganske vist meget, som jeg havde vænnet mig til at holde ved mig selv, men var det noget, folk behøvede at se på mig 51med sådan nogen øjne for? Dær var noget, jeg ikke forstod.

Ellers var det en meget god Septembormorgen. Himlen var klar ligesom den dag for ikke længe siden, da jeg brændte blus. Vi kørte gennem Ganløse Ore skov. Dær mødte vi en hund. Den var næsten helt hvid, men det ene øre var sort. — Sikken du ser ud, sae Ole til den, og jeg tænkte, den så ud, som om den havde fået en på kassen af en skorstensfejer. Det var for resten en lille sølle hund, som der ikke var noget ved. Den skammede sig, skulde man tro, over sit udseende. Sådan så det ud efter det blik, den sendte op til mig, da den skyndte sig forbi vognen.

Det var ellers bedre uden for skoven. Man kunde se så langt fra de mange bakker, vi kom over. Et sted sae Ole: Se dær ligger det hus, hvor man kan spytte ned i skorstenen. — Jeg kendte godt huset af omtale, og jeg kunde her fra vognen i alt fald se munden af skorstenspipen.

Jeg så i det hele taget meget på denne køretur. De mange bakker satte mig i forvirring og sindsbevægelse. Jeg havde et uklart indtryk af, at alt dette vilde det være svært at vænne sig til. Det der hjemme var mere lige til: en mose med høje marker bag ved, og en sø med en halvring af bakker med skov, det var ikke mere, end hvad man kunde samle i eet blik, når man stod udenfor gården.

Så var vi pludselig i Farum. Haver og huse som så mange andre steder. Store og små huse, kønne og grimme, ordenlige og tåbelige huse. Det var mig en ubehagelig overraskelse, at vi holdt ved et af de mest tåbelige. Det var hvidt, skulde være det, men det var snavset, og lige som det ikke generede sig ved at være beskidt, 52lå det højere oppe end de andre, så man var nødt til at se det. Taget var sort, men ikke lige sort over det hele, det var ujævnt, ligesom lappet sammen på flere steder. Man kunde godt tro, det var gamle sække, de havde smækket på, men ikke ordenligt, og så tjæret bag efter. Noget af taget var lavere end det andet, lige som huset var blevet træt i den ene ende ved at kravle op ad den skråning, det lå på. I muren ud til gaden var der to store vinduer, der sad skævt og skelede til hinanden, eller også var det bare sådan, at taget var kommet for langt ned over det ene, ligesom en latterlig dreng, hvis hue sidder skævt, så han ser skævjøjet ud. Så var der to små glugger, tilfældigt anbragt mellem vinduerne.

Skal vi virkelig holde her? tænkte jeg. Jeg havde før set fattige huse, også været inde i flere af dem. De behøvede ikke at se tåbelige ud, fordi de var fattige.

Der kom en lille gammel mand ud af døren, der sad skævt. Han skreg goddag til Ole, og Ole sae stille goddag igen.

Så skreg manden, at det var tidligt på dagen, og om Ole havde det hele med, og tak fordi han kom.

Ole sprang af, og manden kom hen og så på mig. Jeg så også på ham. Der var noget i vejen med hans tunge, spidsen var bøjet op ad, ligesom den var brækket. Jeg ventede på, hvad han nu vilde skribe til mig, men han skreg ikke noget. Han så bare, at dær sad jeg, og så var der ikke mer om det. Han havde

rødkantede øjne, jeg ikke kunde lide. Han smilede ikke, altså til Ole ikke, han så nærmere ud, som om han var gal over noget, men det kunde også være, han bare var fjollet. Jeg kendte godt 53den slags. Jeg så ud over hesten, der stod from og tilfreds og hverken hørte eller så.

Manden gik hen til Ole og tog fat i en stor sæk, som han skreg, at han nok skulde bære. Det sae Ole slet ikke noget til, han drejede sig ind under sækken, tog den på nakken, og spurte, hvor han vilde ha den hen. Manden rendte om enden af huset, og jeg hørte ham skrigte på den anden side. Der var også andre ting til ham på vognen. Dem fik han lov til at bære selv, da han endelig vilde, men det var for tåbeligt, at sådan en skør lille mand kunde tænke sig selv med en sæk korn på nakken. Det var en underlig mund, han havde. Han kunde ikke lukke den helt, det kom vel af, at hans tunge var for stor. Spidsen af den sad lige til værs og så ud som et sildehoved, undtagen at den var rødlig. Han så ellers ud, som om han kunde knase sammen for ingen ting. Han var meget mager tilmed og fik mig til at tænke på et gåseskrog.

Han kom hen og så på mig anden gang, og jeg så lidt igen, ikke ret længe. Mon han ikke kunde se, at jeg var en dreng? Han havde det ligesom visse drenge, der glør og ikke kan få deres øjne væk igen. Man skulde ikke tro, de så noget, for når man ser, gør man sig jo færdig. Men jeg syntes jo nok, at når voksne folk blir ved at glo, er det tegn på tåbelighed.

Hvor gammel er han? spurte manden.

Ole sae kort: Tolv år.

Så må han da kunne gøre noget gavn, sae manden.

Hvis jeg sådan ganske tilfældigt kunde kommet til at knobse ham godt på skinnebenene, vilde det ha tilfredsstillet den følelse, der i dette øjeblik opstod hos mig. Jeg så hen ad ryggen på den røde. Hvor den dog så fornuftig og rar ud i sin tavse venten på, hvad der videre vilde ske.

Manden snurrede rundt på sine skøre ben, som han hellere skulde være lidt forsigtig med, og så spurte han, om jeg ikke skulde af.

Det vidste jeg ikke. Jeg blev siddende.

Men så sae Ole, jeg måtte hellere stå af, og jeg stod af. Vi skulde tilmed inden for. Jeg så til Ole, men det var meningen. Så gik vi ind.

Manden gik foran. Han lukkede en dør op og skreg, at det var denne vej. Han behøvede da ikke at skrigte inde i stuen, men han kunde vel ikke andet.

De to satte sig. Der var ingen, der sae, jeg skulde sidde ned, men det gjorde jeg af mig selv, for det måtte vel være meningen. Det var en usædvanlig høj stol, jeg var kommet til at sidde på, så jeg var nødt til at dingle med benene. Manden så på mine ben, og så lod jeg være, endskønt, hvad kunde det gøre ham? Men det var jo hans stue, jeg sad i, så jeg kunde ikke bestemme selv. Men han kunde jo komme hjem til os, så skulde han se, hvad han kunde få ud af at glo.

Der kom en ældgammel kone ind i stuen. Det var vel mandens kone. Hun kom meget langsomt. Først gik hun hen til Ole og gav hånden. Så vendte hun sig om mod mig, så på mig med sine blå øjne, der var falmede af alderdom, gav mig hånden og rystede stille på hodet, mens hun ikke tog øjnene fra mig. Jeg blev temmelig utilpas. Hvad rystede hun på hodet ad mig for? Hun havde aldrig set mig før og vidste ingenting om mig. Men hun satte disse her blege øjne på mig og gik efter dem, ligesom de trak hende. Der er folk, der ikke kan få gloet nok. De så glør sig stive på en, ligesom man havde forhekset dem, eller som om de havde opdaget noget, der ikke er til at tro. Da jeg var kommet mig lidt af min ophidselse over dette blik, gik det op for mig, at hendes hovedrysten kom af alderdom, endskønt hun ikke var så gammel, som hun straks så ud til. Men hvorfor stirrede hun da på mig, som om jeg var et nummer i et vokskabinet på Dyrehavsbakken?

Lige i skørterne på konen kom en hund farende ind i stuen. Jeg så i eet blik, at det var en hund, jeg ikke kunde lide. Den var gråbørstet og stridhåret, den havde overskæg og øreskæg, lange hår hen ad bugen som en gedebuk, og haledusk. Så gædede den unødvendigt højt her inde i stuen. Den foer straks op ad mig, som om det fulgte af sig selv, at jeg vilde klappe den. Det vilde jeg ikke. Jeg holdt den fra mig med hånden. Konen sae med en stemme, der ikke var så gammel som hendes ansigt: Du skal ikke være bange, han bider ikke.

Det svarede jeg ikke på, for det var unødvendigt. En hund med sådan tynde kæber og små tandsyle kunde ikke bide. Nej, den vilde vel bare slikke, men jeg vilde ikke slikkes. Jeg satte albuen for.

Så skreg manden til hunden, men det var ment til mig: Svip, kom her. Den kom ikke. Troede han, at en køter lystrer?

Hvor længe mon vi skulde blive her? Ole kunde da ikke blive ved at snakke med den mand. Jeg sad ved vinduet. Solen skinnede ind på mig. Sådan gik der en tid. Så kom der lugt af kaffe. Skulde vi virkelig ha noget her? Hvordan mon det smagte? Der kom kager ind og en lille bakke med sukker og fløde. Manden satte stole hen 56til bordet. Ole satte sig på en af dem. Manden sae værsgo til mig, da jeg ikke rørte mig, det lød som et skældsord. Jeg gav ham hans blik igen, men jeg gjorde det kortere.

Kaffen blev skænket i, den var meget varm, kunde jeg se. I det jeg tog koppen op til munden for at blæse på den, sprang hunden op imod min arm. Jeg gjorde lidt mere ud af skubbet, end det var, og spildte det halve af kaffen ned i flaben på hunden. Det var jeg heldig med, syntes jeg, hunden hylede jammerligt som en køter.

Men Svip dog, hvordan er det, du bær dig ad? sae manden til mig. — Gå du uden for. — Og han viste mod døren, der stod halvt åben, som om en køter går ud, fordi det blir sagt til den. Konen rejste sig hovedrystende og slæbte hunden uden for og lukkede døren for den. Så kom hun tilbage og skænkede hovedrystende mere kaffe til mig.

Jeg kendte nu nok hunde af den slags. Den stod også ganske rigtigt uden for døren og skabte sig, ligesom jeg havde set børn gøre, der altså ikke fik klø nok.

Den gamle kone sukkede klagende. Det var også en jammer, som af en hund, der lå på vejen og var kørt ned af et læs korn. Man kunde godt få tårer i øjnene. Men man kunde også få lyst til at gå ud og gi den et par spark, til ingen nytte ganske vist, men dog velgørende for en selv.

Så blev den lukket ind igen. Løftet overskæg, svingende haledusk, henrykt, det hele glemmt, lige løs på mig, uden at huske nogen ting.

Så sae jeg også noget. Jeg sae: Gå væk, hund. Det sae jeg til manden, som han før til mig. Man behøver ikke 57af høflighed på et fremmed sted at la sig plage af en uopdragen hund.

Manden kom straks efter mig som svar. Han skældte hunden ud og truede den væk, så snart den så hen til mig: Dit forbandede dyr, — og meget andet. Aldrig er jeg nogen sinde blevet skældt sådan ud.

Jeg havde spist en af de kringler, der lå. Den var lille, to mundfulde, og der var ikke meget ved den. Der var ingen, der bød mig een til, men der er vel heller ingen, der bare får een lille kringel, det havde jeg i alt fald aldrig set. Jeg brød mig ikke det mindste om de kringler, men som velopdragen dreng rakte jeg hånden ud efter een til.

Nej nej, sae manden. Så lod jeg kringlen ligge. Jeg så ikke på manden denne gang. Tænke sig, at han skulde få anledning til at gøre mig flov.

Efter kaffen gik jeg uden for. Hunden havde forset sig på mig, men det var vist ikke til det gode, det ved jeg nu ikke. Jeg måtte hele tiden true ad den, eller jeg bukkede mig ned ligesom efter en sten. Den blev efterhånden aldeles rasende. Hvis jeg havde klappet den, var det nok blevet godt imellem os, men det vilde jeg ikke.

Ole ordnede ved køretøjet. Han stod ved vognen og snakkede med manden. Og da jeg nu havde ansigtet mod vognen og hunden bag ved mig, så kunde jeg vifte med en lille pind, jeg holdt omme på ryggen, uden at manden så det. Det var et morsomt øjeblik at ha denne hund bagved, der skabte sig som et vildt kreatur over en lille pind, jeg havde i hånden. Foran mig brugte manden mund, de var lige tossede bægge to, men han kunde ingenting forstå, det var det morsomste ved det hele.

Lige med eet stod konen ved mig for at sige farvel. Å, 58hun havde set det, hun havde stået og luret. Hun så på mig med sine falmede øjne og rystede på hodet. Der var ikke noget udtryk i hendes øjne, eller også var de blevet tomme af rædsel ved det, hun havde opdaget hos mig. Jeg fik sagt farvel i en fart og kom op. Ole løftede pilsken, og vi kørte. Foran dansede hunden som en gal, så selv den røde kom ud af sin sædvanlige sindsro. Så meget tosset på en gang, mand og kone, hus og hund, tror jeg aldrig, jeg er kørt bort fra. Jeg havde kvalme. Men at hun stod bag ved mig og lurede, det var det værste. Jeg kunde ikke glemme, at hun også havde haft held til at gøre mig flov.

Vi var inde forskellige steder, også i en kro, hvor vi fik mad. Hen på eftermiddagen kom vi til en gård, hvor vi blev budt kaffe. Jeg satte mig til bords, væbnet med forbehold, men her fik jeg kage mer end nok. Når jeg ikke vilde ta af den ene side af fadet, gav konen det et lille drej og smilede opmuntrende til mig. Bag efter spurte hun, om jeg vilde se haven, men hun kunde ikke selv gå med. Jeg gik ud. Der lød toner fra en harmonika, jeg lod haven være og gik efter musikken. På et gærde ved sydsiden af gården, lige i solen, sad en karl og spillede. Han råbte god dag til mig på afstand, og jeg kom nærmere. Jeg stillede mig ved siden af ham og hørte til. Karlen var dygtig, så meget forstand havde jeg på det. Da han var færdig med sit stykke, rakte han mig harmonikaen og sae: Nu skal du.

Ja, — jeg tog imod den, trak den lidt ud og ind, meget forsigtigt og trykkede på forskellige tangenter.

Du kan Gubben Noa, ikke sandt. Prøv den.

Han satte min finger på gub og forklarede mig begyndelsen. Gubben Noa — —. Sjeg tog fat. Det gik meget godt, 59Gubben Noa, Gubben Noa var en hædersmand. Karlen så glad på mig og nikkede. Jeg gik videre. Han gik ud af ar — — — ken, nej, — ken nej, — ken, — nåda. — ken jo. Han gik ud af arken. — Jeg kom igennem hele verset, spillede det om, og da jeg sådan havde ledt mig gennem melodien, sae karlen på sin morsomme venlige måde: Du ved, den skal være der.

Han skulde nu ud i marken og blev tilsyneladende glad ved, at jeg vilde med. Vi kom forbi svinehuset. En halv voksen gris var sluppet ud. Den stod og stirrede lige frem uden at røre sig. Den var broget og lignende fuldstændig en sparebøsse.

Se på den dær, sae jeg til karlen.

Ja, sae han og så på mig. — Den er sjov.

Vi gik ind i svinehuset. Karlen sae forekommende, at min faders svin nok var større og federe end disse, og jeg svarede lige så forekommende, at disse her svin var større og federe end min faders.

Da vi kom ud igen, stod den brogede gris der endnu. Den var faldet hen i stirren, som grise undertiden gør. Karlen satte forsigtigt en træsko til enden af den og skubbede. Grisen drejede sig så langt, han trykkede, så stod den igen som før, bare lidt mere på skrå.

Vi gik ud til køerne. De skulde flyttes. Vi kom til en med et brækket horn, der hang ned, og da karlen mærkede, jeg blev optaget af det, fortalte han, hvad der var med det horn, og han havde nu en historie om hver ko. Der var ingen tyr, men jeg kom til at fortælle om den tyr, vi havde haft, og hvad der var med den. Da jeg kom til den lange frakke op over ørene og ansigtet ned i et muldvarpeskud, stod karlen stille og så på mig. Jeg havde aldrig før set noget voksent menneske så optaget af, hvad jeg fortalte om mig selv. Han spurte, om jeg da ikke var bange, om jeg ikke græd. Jeg måtte jo sige nej, og det lod til at undre ham meget.

Vi gik fra den sidste ko og hjem ad. Nå, du græder ikke, sae han. Vi kom forbi et vandhul. Vi har karusser, sae han, — men det har du vel også.

Da jeg ingen havde, skulde jeg ha nogen med hjem og sætte i vort vandhul. Han fik fat i en gammel kurv, der lå, og gjorde et træk. Der lå fem karusser på bunden, så lange som en lillefinger. Det, mente jeg, var nok, jeg tog dem i hånden, og han sae, jeg skulde lukke hånden godt om dem, til vi kom hjem og kunde få fat i en blikdåse, for de måtte jo ikke blive tørre. Det var nu ikke næmt at holde fem karusser inde i hånden, selv om de var små. Jeg blev bange for, at de skulde blive for tørre.

Ja, sae han straks, — du skal heller ikke lukke hånden altfor tæt, for så kan de jo ikke få luft.

Hjemme ved gården fandt han en blikdåse, som han fyldte med vand fra et andet vandhul, for brøndvand kunde ikke gå an, sae han. Og nu skulde jeg sætte dem i vort vandhul i aften, når vi kom hjem, så kunde jeg fange karusser til næste sommer, for de havde ikke taget skade. Vi kiggede ned til dem og så deres mørke rygge fare omkring, jo de fejlede ikke noget.

Så var Ole færdig til at køre hjem. Vi stod op, Ole snakkede endnu lidt med gårdfolkene. Jeg sae også farvel til karlen, der stod lidt længere tilbage, og manden så fra den ene til den anden af os og sae: Nå, I er nok blevet gode venner, I to. Og konen, der havde set ud til os fra køkkenvinduet, sae: Ja, de er nok blevet gode venner de to.

61

Af karlens blik til dem gik det op for mig, at det ikke var sønnen, men tjenestekarlen, og jeg tænkte på, om han ikke kunde komme til at tjene hos os. Men det var jo ikke min sag at snakke om sådan noget, jeg gjorde det heller ikke.

Da manden og konen sidste gang sae farvel, bad de os komme igen en anden gang, det var jo ikke så langt, og det sae Ole tak til, men det blev aldrig, og karlen så jeg ikke mere.

Karusserne satte jeg i vandhullet samme aften, og der har siden været karusser i det vandhul, så længe jeg ved af, men stort længere end en finger blev de aldrig.

62

Undertiden synes man, fra et år til et andet, at ens liv er drejet om et hjørne, sådan at når man ser tilbage, er der ingen forbindelse med det, man var før. Et stykke af ens fortid er ligefrem brækket af, man er på en forbindelsesløs måde inde i noget nyt. Senere igen retter linjen sig, men den øjeblikkelige fornærmelse er

brud.

Jeg blev fjorten år, jeg skulde snart konfirmeres, men ellers vidste eller vilde jeg ingenting. Jeg var helst fri for at svare på spørgsmål om, hvad jeg vilde. Jeg blev arbejdsdreng hjemme og havde til gengæld den lettelse, at jeg ikke skulde ta bestemmelse om nogen ting. Når bare jeg blev fri for ethvert ansvar for mig selv, når bare jeg måtte blive sat til noget af en anden, var jeg næsten tilfreds, jeg kunde holde livet gående. Men helst enearbejde, uden nogen til at se på mig eller gøre spørgsmål.

Blandt de underlige ting, der havde ramt mig, var der især det, at jeg var værgeløs over for andre menneskers blik. Jeg forstod det ikke dengang, men følte det som en stor utryghed. Jeg var meget utilpas, når nogen så på mig, undersøgende, spottende, smilende, det vil sige spottende, for hvad kunde et smil være andet end spot? Jeg måtte altid se ned. Jeg havde mistet ævnen til at se igen. Før kunde jeg nok gi folk deres blik tilbage. Jeg kunde med mit blik gi dem det svar, som jeg syntes, de havde fortjent. Nu kunde jeg ikke engang væрге mig på den måde.

63

Det var vinter forekommer det mig nu, i hele den periode, det var mørke. Men mørket er godt. Går man en mørk aften over gårdspladsen, er det ikke svært at komme over stenbroen, hvor lyset falder gennem de falmede rullegardiner, men der skal overvindelse til at rage sig gennem gadeportens mørke rum, mellem vogn og væg, forbi ting, der ikke må stå der, men alligevel er glemt af en eller anden. Ingenting er der at se, når man lukker porten. Mørket synes ondt. Men det er ikke rigtigt. Det er med gys, man slipper portlågens klinke, man har dermed sluppet al forbindelse med fire beskyttende længer, men er man først helt ude i mørket, så man har det på alle sider, da er det lunt og venligt, og man ser alt, hvad man har brug for at se. Himlen kommer frem, den blir helt synlig, mens jorden ikke ses. Den savner man heller ikke. Man kan lige skimte landevejen, hvis grus lyser svagt. Man kan altså se nok til ikke at gå i hjulsporet. På den anden side holder alt synligt op, det er altså grøften, så har man nok at rette sig efter. Man kan gå ubekymret, man er fri for at se alt det ligegyldige, der er til, og man er fri for at blive set. Man kan gå i dvale, det er en stor lettelse i livets vanskelighed, som man endnu ikke har ord for, men føler mere end klart nok.

Efterhånden som man går, bliver mørket mindre lukket, mange ting får lov til at vise sig. Vejen er helt synlig, dens hjulspor med vand i ligner små striber himmel, men heller ikke grøften er så usynlig, som den straks lod til. Der kommer nu noget på højre hånd, der er ingenting at se, andet end et højere mørke, det er tjørnebusken, og noget som en lille mur af mørke på den anden side, det er stengærdet. Man går sig seende og er dog ikke plaget af at se for meget. Undertiden skete det, at man mødte en mand med 64lygte. Så kunde man ikke få øjnene fra den lysprik, der nærmede sig, man døjede med at holde sig fra grøft og hjulspor. Til sidst lammede han en fuldstændig ved at holde lygten op og sætte en i fuldt lys og sige god aften. Det varede da en god tid, inden man fik sit mørke i orden igen.

Om efteråret havde vi roerne. Først blev toppene skåret af, det var et af mine arbejder. Jeg havde en god lang kniv. Det var rart, at føle knivens gang gennem det øverste af roen, høre skrattet af kniven, lyden af toppen, der faldt, og knirken af blade, man trådte på. Lyden af roeblade, det er efterår. Skærefladen af roerne lyste i halvmørket. Klar himmel aldrig.

Det blev helt mørkt, men klokken kunde ikke være nær seks, jeg blev gående og skar. Fornøjelsen var vel borte, men så havde jeg tilbage mørket og mit arbejdstempo, der var temmeligt højt, selve det holdt mig i gang. Det blev helt mørkt, men jeg så nok. Jeg holdt ikke op. Skridt kom op ad markvejen, knirkede sig frem over roebladene. Ingen at se. Så råbte han, om jeg var der, om jeg ikke snart kom hjem, hvad jeg blev ved at gå der for i det mørke og sådan forskellige stående spørgsmål, som det var lige meget med. Var stemmen langt borte, behøvede jeg ikke at svare, for jeg vilde ikke skrike. Men jeg skar og smed, og så kunde den anden høre mig, han kom ravende over mine lange bunker og gentog alle sine spørgsmål, mageløst spild af ord. Jeg sae så, jeg skulde gennem tre rækker endnu, kort og godt. Jeg var ikke forknyt i mørke, snarere stor på det. Jeg gav mit svar i en tone, der lod forstå, at jeg kom alligevel ikke, før jeg havde lyst. Men jeg var ikke så stor på det, når jeg sad hjemme ved lampen og spiste min mellemmad sammen med de andre. Fader, der altid gjorde de færreste spørgsmål, 65undrede sig et par gange, om jeg da kunde se til det, men når jeg kunde det, fandt han ikke mere at sige om det.

Roerne blev hugget i stykker, inden køerne fik dem. Vi havde et jærn, to knive over kors på et langt skaft. Det satte man med bægge hænder ned i en roe, så var den straks i fire stykker. Var det en runkelroe, gik den blødt fra hinanden, men kálrabier sprang med et knald. Det var gærne sent eftermiddagsarbejde, og mørket blev tæt, inden man blev færdig. Der kom tilbud om lygte, der kunde hænges op i skærloen, men den havde jeg ikke brug for, jeg fandt næmt i halvmørket de større stykker og delte dem en gang til. Der var hyggeligt i skærloen. Inden for en dør, der var gennemvådet af damp, hørtes køerne, de knaldede roer med tænderne eller malede hø i stille skæren, der næsten ikke lod sig høre. Gennem et lille vindu sås dagen svinde bort. Den stærke lugt af frisk hø kom ned fra stænget, og ude fra gårdspladsen kom der mange stille lyde, undtagen når folk skulde finde hinanden i mørket, for så råbte de. Alting var efterår.

Fra stænget skulde hø væltes ned. En bred trappe førte op til hullet. Lige efter sommeren, når køerne

kom ind, var hullet stoppet til, man stod på trappen og sled høet ud, det var godt sat sammen. Men nu i efteråret var der plads deroppe, man stod i fuldstændigt mørke og rev hø ud, kastede det ned ad trappen, til den blev fuld, så sprang man ned i det og blev godt forslået, hvis man havde beregnet for lidt hø. Man kunde også stoppe hullet til, så høet kom til at sidde fast og ikke kunde trykkes igennem med hænderne. Så kunde man springe ned i det og gik så ned ad trappen midt i høet.

Somme tider gik jeg i stå midt i det, jeg havde for, og jeg gjorde mig klart, at jeg var til. Det var en tanke, jeg ikke syntes om, jeg kunde ikke andet end forekomme mig selv latterlig. En aften, jeg var færdig med at vælte hø ned og var gået i stå, hørte jeg min fader og en anden fornuftig mand snakke sammen inde i kostalden. Jeg gav mig til at skære ansigt og skabe mig på anden måde, jeg tror nok, det var en ubevidst trang til at afbilde for mig selv, hvor forskelligt det så ud på de to sider af samme dør, men da jeg kom til at lægge mærke til mig selv, slog den tanke mig, at jeg rimeligvis engang vilde miste forstanden. Men det stod godt til alt det andet i dette lange efterår, som bestod af to mørketider med en glemt sommer imellem. Den sommer har ikke betydet noget for mig.

Mørket var godt, uden for det var det vanskeligt at klare sig. Jeg havde engang et sammenstød med en anden dreng. Han var en skidt fyr af den slags, der er bulne under øjnene. Han gik ind på mig og håned mig, det var for mit arbejde, det duede efter hans mening ikke. Jeg mente, det kunde falde hen af sig selv og svarede så længe som muligt ikke, men da jeg måtte sige noget, var det, at han kunde passe sig selv. Så blev han fornærmet, skønt han havde uret, et træk jeg godt kendte og foragtede, og han gik ind på livet af mig. Han slog ikke, men han følte på mig på forskellig måde, afgjort ydmygende for en ærekær dreng. Jeg forsvarede mig ikke, jeg slog ikke, jeg var lam. Endelig gik han sin vej, triumferende og hånligt leende. Jeg har båret nag til ham siden. Hvorfor slog han ikke? så havde han vel vækket mig. Jeg var ydmyget over mig selv. Her var en ting, jeg ikke kunde forstå? Hvorfor slog jeg ikke? Jeg var lige så stærk som han. Jeg vidste ingen, der vilde ha taget imod det, undtagen Viktor. Lignede jeg da ham? Jeg havde meget til overs for ham, men lignede jeg ham også? Jeg?

Viktor så jeg aldrig. Han var kommet ud at tjene. Det blev sagt, det gik ham ikke godt. Derimod, i denne underlige tid, lærte jeg en pige nærmere at kende, hun hed Rose. Hun boede på den anden side af byen, hun gik i en anden skole, men på bal havde vi truffet hinanden. Jeg dansede ivrigt, men dårligt, og gik en del til bal, dog mindre lige i denne tid. Rose sae, første gang jeg tog hende op, at jeg dansede godt mazurka. Hun var lys og meget smilende. Det var morsomt at være sammen med hende og andre og sidde og se på hende, høre hende le, men når vi var ene to, så var hendes humør mig altfor meget. Hun lo, når jeg mødte hende og sae også gerne noget. Engang da jeg havde mødt hende, tog jeg mig i at gå og grine ved mig selv længe efter. Jeg vænnede mig også til at tænke på, hvordan jeg selv så ud, når jeg mødte hende. Jeg syntes, det gjorde hendes hilsen på mig lidt spottende, hvad den dog måske altid havde været. En dag indhentede hun mig, og vi gik et stykke sammen. Vi snakkede lidt, ikke om noget. Engang imellem så hun til mig, og jeg tænkte, at det blik betød: Du er en underlig en. Midt i byen skulde hun ind et sted, jeg kunde godt gå med. Jeg kendte folkene og gik med. Vi sae goddag, dermed var jeg færdig, men hun smilede og talte, hun lae mærke til forandringer, hun spurte om forskellige ting. Hun fyldte stuen med sit humør uden at gøre andet end se glad ud og sige et par ord. Hun fik også sin løn for det af de øjne, der så på hende. Jeg stod ved døren, jeg havde ikke sat mig, skønt jeg var blevet bedt om det med en venlighed, som der slet ikke var grund til over for mig. Det hele varede et øjeblik, men så langt nok til at jeg fik et godt billede af mig selv, og ikke mindre af Rose. Jeg blev gående ved siden af hende gennem resten af byen, og jeg lae først mærke til, at jeg havde gal retning, da vi så hendes faders hus. Hun sae, nu skulde jeg gå med ind. Hun vilde vise mig noget. Jeg sae nej og gik i stå. Jeg forbedrede det til nej tak, og Rose så lidt på mig, men jeg så bort. Så sae hun det endelig: jeg var underlig, og dermed gik hun. Jeg gik hjem med meget at tænke over og ringe fornøjelse.

En Søndag formiddag, hen i Marts, gik jeg ud af gården. Jeg var fri og kunde gøre hvad jeg vilde. Der var tæt tåge, gården forsvandt snart bag ved mig. Jeg drev om og vidste ikke bestemt, hvor jeg var, men en gang fandt jeg mig stående ved markskellet ved brinken ned til søen. Jeg gik langs skellet og stod lige med et foran en stor dyng ben. Det var vel fra sidste slagting, hvor skulde der ellers være kommet så mange ben fra på eet sted? Inden jeg rigtig fik tænkt over det, blev jeg meget glad over mit fund. Ben plejede jeg at sælge til kludekræmmeren, to øre pundet. Det kunde nok blive til en del. Men glæden gik snart over i en følelse af det latterlige i, at jeg i min alder skulde gi mig af med den slags handel. Det underlige ved det hele var, at mens jeg var lille, havde jeg aldrig fundet så mange ben på een gang, det skete først nu, da det kunde være lige meget. Men et øjeblik havde jeg ladet mig narre ind i en stemning, der var under min alder. Jeg gav benene et spark og gik videre. Jeg kom ind på landevejen og gik ad byen til, ganske af sig selv. Det var der i grunden ingen mening i, en Søndag og mit gamle tøj, men der lå tæt tåge, ingen kunde se mig, og hvad gjorde det så? Jeg kom gennem byen, i hvad ærende, det tænkte jeg ikke over, jeg gik ud ad en bestemt øvej, og pludselig var der en stemme der råbte mit navn. Jeg vilde ikke tro mig selv, men det var Rose. Jeg gik i stå. Det var vel hende, jeg havde tænkt på hele tiden, hende jeg havde gået efter. På det hus, der kom frem af tågen, kunde jeg regne ud, at hendes faders hus måtte være det næste.

Med den hurtighed Rose havde til alting, kunde det ikke ha varet et sekund, inden hun sae: Ved du, at Viktor har hængt sig.

Det skar igennem mig, jeg kunde ikke sige et ord.

Ja, Viktor har hængt sig, men de kom og skar ham ned. Han dør ikke af det. Han var jo din ven, blev Rose ved, da jeg ikke svarede.

Jeg tænkte, at det var han vel. Jo, han måtte nærmest kaldes min ven.

Hvad siger du til det? spurte Rose ivrigt. — Siger du slet ingenting?

Jeg svarede med besvær, at han selv mente, han ikke egnede sig rigtigt til nogen ting.

Han var underlig, sae Rose eftertænksom, — det vil sige, ikke så meget, men lidt underlig var han nu. — Hun så grundende på mig, lige som hun arbejdede med en sammenligning, hun ikke kunde klare. Men jeg kunde ikke ha hendes undersøgede blik. Jeg sae farvel. Roses farvel lød forbavset. Det blev ikke gjort rigtigt færdigt.

Hvad Rose tænkte, var altså følgende: De ligner i grunden meget hinanden, de to. Viktor er lidt underlig, men han her er meget mere underlig. Viktor er lidt dum, men god, han her er meget bedre begavet, men han er ikke god. Viktor er sløj og skikkelig og til at ha ondt af. Ham her kan man ikke ha ondt af. Men de ligner især hinanden deri, at 70ingen af dem er til noget, men så er der igen den forskel, at Viktor ikke engang duer til at hænge sig. Han her vil bære sig mere fornuftigt ad, han vil gøre det i mørke på et gemt sted, de finder ham først dagen efter. Så der blir alligevel en del forskel trods ligheden.

Da jeg kom hjem, mødte jeg min fader i gården. Han sae: Hvad har du dog rendt sådan for? Sveden driver jo af dig.

Mer sae han ikke, men han så på mig. Jeg kom så frem med det, jeg sidst havde gået og tænkt på: Jeg vil ud og pløje i morgen. Jeg vil lære at pløje.

Fader så på mig og tøvede med sit svar. Han sae næsten aldrig, hvad han tænkte om mig. Jeg kunde heller ikke se det på ham. Ja, sae han og så et andet sted hen, — det kan vist ikke nytte noget endnu. Nej, lad os vente et år, til du er femten.

Vi stod foran forårspløjningen. Jeg sae: Så vil jeg ud og strø møg. Det har jeg aldrig prøvet.

Det kan du godt få lov til. — Min fader gik videre i sit ærende, men hvor skulde jeg gå hen?

Jeg blev konfirmeret. Dagen efter var jeg ude at harve. Det havde jeg forlangt at få lov til og fik det også. Fader stod og så lidt på det, gjorde et par bemærkninger, så gik han.

Jeg harvede. Det var rigtigt solskin nu, jeg måtte lægge mærke til det. Der var ikke meget mørke igen, det kom sent og var længe blegt, langt hen på aftenen, jeg havde ingen nytte af det. Jeg mumlede bag min harve: Der er ikke mørke nok til mig. Det var sandt, men tillige latterligt. Det sidste gjorde, at jeg ikke kunde komme fra tanken. Jeg tror nok, at jeg utydeligt tænkte sådan noget som, at 71det var godt tænkt, når bare jeg kunde ta det alvorligt, men jeg havde det med at finde mig selv latterlig. Jeg kunde også godt se, hvad de voksne tænkte om mig, og jeg havde ikke glemt Roses sidste blik den dag.

Tiden gik, jeg så på mit ny ur, en time til middag. Hvor havde det været morsomt at tænke på, for to år siden, at jeg fik ur til min konfirmation. Men hvad var der ved det nu? Hvad var der noget ved?

Lige med et lød der en stemme, der sae: Adskilligt taler for, at man hænger sig.

Jeg kunde ikke gå i stå, for hestene gik jo, og jeg måtte gå med, men jeg glemte at passe harven. Stemmen kom inde fra, men den var ikke min. Selve formen på det, der lød, var heller ikke min. Sådan kunde jeg ikke tale. Stemmen var ikke alvorlig, ikke truende, den lød af en vis spot, et højere humør, hvis hensigt ikke var at slå ned, men at rejse.

Men jeg tog tanken til mig, som om den havde været min egen. Jeg sae halvhøjt: Adskilligt taler for, at man hænger sig. — Der gik en gysen gennem mig, men jeg kom til at le. Det hele var ikke et indre nedfald, snarere en opstandelse. En skæppe, der havde været stillet over et lys i mig, var væltet fra.

Søndagen efter tog jeg mit ny tøj på og gik op til byen. Jeg traf forskellige, til sidst også Rose, som jeg var konfirmeret sammen med. Da vi havde talt lidt sammen, spurte hun usikkert, om jeg ikke vilde med til et bal, hun skulde ha, og hun kom til at le, da jeg straks sae ja. Hun lo morsomt. Jeg talte om Viktor. Han havde været hjemme et par dage. Men jeg vidste ikke, hvad jeg skulde snakke med ham om, derfor gik jeg ikke derop.

Stakkels Viktor, sae Rose. — Men det er godt, der ikke er mange af den slags.

Jeg så bestemt på hende og sae: Der er dog en anden, som du synes er mere underlig end han.

Rose blev ganske ophidset for mit blik: Da ikke på den måde. — Jeg kunde da aldrig tænke mig, at du —. Hun stansede og stirrede igen.

Jeg svarede roligt: Jeg ved ikke altid, hvad du tænker.

Rose ivrede op: Ja underlig er du knage mig, men der er da måde med det.

Jeg vilde gjerne gået lidt længere med Rose, men det viste sig, at hun havde ikke tid. Hun sae snart farvel og gik hjem.

— Det var et muntert selskab hos Rose. Vi blev i løbet af aftenen, af dans og latter og voksne drikkevarer, temmelig fjantede, jeg med. Jeg var også selv opmærksom på det, og jeg havde ikke behøvet en tyveårig piges mørkebrune, hårde øjne på mig og heller ikke hendes ord, som jeg hørte i forbigående: Han er store slem i aften. Jeg sendte hende et blik, der fik hendes brune øjne til at skeje af til siden.

Der var en voksen pige til stede på over tyve. Hun hed Signe. Hun havde mørke øjne, nærmest sorte. Hun så tit på mig og talte til mig, når hun var i nærheden af mig. Det gjorde, at jeg engang tog hende op, jeg var selv temmelig karlehøj. Hun dansede godt. Hendes dans var venlig, ved den måde hun holdt på mig, og omhyggelig, hun så sig hele tiden om, men fik også tid til at se på mig, når vi snakkede. Hun spurte, hvordan det gik mig, og jeg svarede i stor forundring: godt, men hun tog det op igen og spurte videre, ind i fremtiden. Hun viste en optagethed af mig, der forundrede mig, noget sådant var uvant. Hendes blik var 73blødt. Når jeg så bestemt på hende, for eksempel når jeg ikke forstod, hvad hun mente med et spørgsmål, så smilede hun, men så ikke bort. Hendes blik var mig ikke til besvær eller uro, jeg tålte det, det var mærkeligt. I en pause kom jeg til at høre fra to voksne de ord: Hun er en dejlig pige. Det var Signe. De ord tændte et lille varmt lys i mig, det stod under Signes billede og lyste.

Vi legede panteleg. Signe var ude i køkkenet, hun blev hentet ind for at lege med. Et pant faldt på mig. Det gik ud på, at jeg skulde gå hen og kysse Signe. Jeg blev stående, hvor jeg stod, med smil og latter om mig. Da kom Signe hen til mig. Hun smilede ugenert til mig, så slog hun sit hvide forklæde op over sit ansigt og sae: Kom så. Det skete. Megen latter blev udløst, den var venlig. Rose mærkede jeg mindre til, hun var optaget af så mange, hun var alle vegne, og ingen enkelt havde nogen særlig fornøjelse af hende. Når vi dansede, talte vi ikke. Det, vi havde med hinanden, var så alvorligt, at det ikke var til at komme ind på.

Vi fik puns. Stemningen var høj, så vel som spektaklet. Jeg fik lejlighed til, som den bedst talende, at sige Rose tak for denne her aften. Lidt efter hørte jeg ved siden af mig tale om Viktor. Der blev leet i den anledning. I det samme råbte Rose over til mig: Nå du morer dig altså godt? For hun, som kendte mig særligt, kunde godt ha været i tvivl.

Fanden foer i mig, jeg løftede mit glas og råbte tværs over bordet til hende: Adskilligt taler for, at man ikke hænger sig.

Der blev latter. Rose lo på en egen fortrolig måde som en, der forstår mere end de andre. Et par brune øjne stak 74efter mig, og fra en bordende så jeg Signes sorte øjne på mig. De var forundrede og ikke smilende. Hun syntes vel ikke om det. Det gjorde jeg heller ikke selv.

Jeg sad senere ved et åbent vindu, for der var varmt. Signe kom hen og lukkede vinduet med de ord, at nu var det vist ikke værd mere med det åbne vindu. Hun satte sig ved siden af mig og tog igen fat på at tale om mig. Om jeg havde lyst til at være landmand, om jeg ikke havde været nummer et i skolen, og mere. Hun rørte her ved et punkt, hvor jeg lige for nylig havde begyndt at tænke, og jeg fortalte Signe, hvad jeg tænkte, at jeg nu vilde ta fat på at læse. Det blev hun glad ved at høre. Jeg kunde se det på hende. Men hvorfor havde jeg ikke begyndt før? Det vidste jeg ikke. Så spurte hun ikke mere, vi sad sammen og tav, vi var en urimelig alvorlig gruppe midt i munterheden. Ingen af os kunde finde på mere. Endelig spurte Signe stille, om vi skulde danse. Det gjorde vi så.

Klokken var et, da vi gik hjem. Jeg husker fra det øjeblik kun Signes godnat.

Kort efter kom jeg ind i realskolen, og der begyndte en helt ny tid for mig med flittig læsning og bevidsthed om, at der nu var mening i min tilværelse.

Men i denne periode af mit liv hændte der mig endnu en ting, jeg må fortælle. En grå formiddag i November mellem elleve og tolv sad jeg på en bænk og så ud ad et vindu, og da var det, at et kald lød til mig, et kald gik op for mig. Jeg skal ikke nu forsøge på at komme op til højden af den stemning, der greb mig. Jeg husker også kun, at det var et stærkt øjeblik, derimod husker jeg med stor tydelighed bordet, jeg sad ved, et stort vindu, en grå himmel og nogle halvt bladløse træer og tåge og væde. Om eftermiddagen 75købte jeg store ark papir hos en købmand, dem syede jeg sammen med sort tråd og slog et omslag om, og jeg gav mig til at skrive. Sådan blev jeg ved vinteren igennem. Jeg vil tro, at det har været en stor tid for

mig, men jeg kan ikke bestemt huske det, for jeg har ingen ord af mig selv at holde mig til. Kun een gang husker jeg, at jeg pralede, det blev jeg hurtigt færdig med, og jeg gentog det ikke. Det viste sig næmlig, at min selvfølelse ikke var af den slags, at den kunde bære pral. Jeg indrømmer, at dette igen ser ud som pral, men da det er sandt, må det ha lov til at blive sagt.

Så kom foråret med sit lys. Jeg læste mig selv igennem, læste om igen, tænkte på, hvad jeg havde læst af andre, og en dag brændte jeg det hele. Dermed syntes den periode forbi. Hvad der havde været en overbevisning, fortonede sig i det mere fjærne til en blot mulighed, og endte som en tvivl. Men selv en så svag tilknytning kunde ikke holde sig. Der var lange tider, hvor det store kald ikke føltes som en virkelighed, men kun som en indbildning unge mennesker har så mange af. For mig selv havde det store øjeblik den Novemberdag, ti som stort føler jeg det stadig, vistnok ingen videre betydning, for det er ingenlunde sådan, at forestillingen om et kald stivede mig af i de vanskelige år, der senere fulgte. Mangen een vilde vel ellers tro på en sådan betydning, og jeg mener også, jeg har læst noget sådant om andre kaldsfæller, men det passer altså ikke på mig. Hvad jeg her har fortalt, ganske nøgternt, er vistnok ikke aldeles ligegyldigt. Det er i hvert fald, efter min bedste overbevisning, temmelig sandt. Det vil sige, — jeg har lidt svært ved at komme fra dette æmne, — der var i de nævnte år dage måske uger, hvor overbevisningen om 76et kald var levende, men den var ikke livskraftig, og når jeg siger, at min kritik tilintetgjorde vidnesbyrdene om det, så indeholder dette ingen ros over egen kritik, for der var i mine forsøg grumme lidt, hvorpå jeg kunde bygge en sådan overbevisning. Men alligevel, mit første store øjeblik var også mit største, og i det hele, spændingen ved det, man aner, at man kan, men ikke magter, er langt voldsommere, end hvad man som moden arbejder føler over for et værk, man virkelig er herre over.

77

Det var en meget god morgen. Vinden var rask, men den hylede ikke om hushjørnerne eller satte brøl i ens ører, når man vendte hodet. Det var temmelig koldt endnu, men der opstod snart en varm firkant under mit tornyster. Så satte jeg mit trit ned, jeg havde ikke noget at skynde mig for, klokken var kun halvtotte.

Jeg gik efterhånden meget langsomt. Langsomhed gør en drengs vej morsom. Om aftenen før var der faldet lidt sne, rimeligvis den sidste i denne omgang, men nu havde vinden allerede taget den. Alle knolde lå bare på østsiden, men i læsiden lå sneen endnu, tit ikke mer, end der kan ligge på neglen af en tommelfinger, men den vilde ikke få aftenen at se. Derimod lå der grå gammel sne i en grøft eller bag et gærde, det var den fra den rigtige vinter. I gennemskæringer kunde der ligge store blokke fra snekastningen, og væltede man om morgenen sådan en blok ned på vejkanten og trådte den ud, lå den der som et plask af snavset vand, når man kom forbi den hen på eftermiddagen.

Han står min sandten og leger, sae en stemme bag ved mig, og en anden stemme svarede med et grin, der var i overgang, den knækkede over til en tynd pigelatter.

De to drenge nåede mig til skulderen, de var ikke meget yngre, men de var ikke så lidt mindre. De to småfyre grinte videre, og jeg tænkte, at hvis jeg nu havde været i 78følge med dem og så havde foreslået, at vi skulde træde sådan en blok i stykker, så vilde de ha gået med til det uden grin. Det grinagtige for dem var altså det, at jeg stod her alene og gjorde det samme. Men så rendte de, og jeg var en tid optaget af det mindre morsomme at tænke. Jeg bestemte herunder, at jeg vilde ikke længer gå med tornyster, en voksen karl som jeg. Nej, et sort stykke voksdug med en lille rem om passede bedre. For resten vilde jeg også herefter se mig godt om, inden jeg gav mig til at lege. Men nu havde jeg gået over et år i realskolen, og det med at lege måtte det vel snart være forbi med.

Den følelse, at livet går fremad i knæk og brud, så der ingen forbindelse synes at være fra det ene afsnit til det andet, den havde jeg i høj grad dette år. Jeg kunde ikke se nogen lighed mellem mig, der læste stærkt og vedholdende, og så den dreng, der tumlede omkring i halvmørke og var ingenting til. Der var næsten ingen forbindelse mellem os. Der var i verden kun eet menneske, der kendte lidt til denne anden dreng, meget lidt endda, det var Viktor. Det var godt, jeg ikke så ham mere, selv om jeg nok savnede ham. Men fra det år, da jeg var længst nede, var der ingen der kendte mig. Der var nogen der vidste, jeg var underlig, for eksempel Rose, men mere vidste de ikke, det lå i mørke. Når jeg gik og hidsede mig selv op over den tid, endte jeg altid med den tanke: Hvorfor havde jeg ikke gjort det hele forbi, hvad jeg dog syntes bestemt til? — Det var Viktors skyld. Hans mislykkede forsøg var det umuligt for mig at gøre efter, selv om jeg naturligvis vilde ha gjort dét bedre.

Jeg gik og svedte. Det var også fanden til fornøjelse, at man skal være nødt til at tænke på den slags ting. Jeg stod 79stille ved foden af bakken op til byen og tørrede sveden af panden. Jeg tvang mine tanker om i et andet spor. Det var morsomt at gå i realskolen. Botanik var så interessant, og matematik var også godt, skønt lidt svært. Og det gik mig også ellers godt. Jeg kom godt ud af det med de fleste, jeg havde med at gøre. Jeg blev nok undertiden målt af en lærer, men der blev næsten aldrig sagt noget. En af lærerne yndede mig, det var ham i naturfag. Det var en yngre mand med mørkt skæg, der hang ned over munden. Han havde røde læber, der altid så fugtige ud, og skægget over dem var også vådt. Han havde udset sig mig som genstand for velvilje. Da jeg en dag kom til at røbe, at jeg kendte latinske plantnavne, kaldte han mig

professor, og det kælenavn slap jeg ikke for mere. Jeg var temmelig mut ved dette overmål af velvilje, men det gjorde ingen virkning på ham, han lo over mig og forfulgte mig med sin yndest skolen igennem.

Overlæreren, som vi havde i matematik, var lige det modsatte, han var kold. Han havde et fast, undersøgende blik, hvori man altid syntes, man kunde læse en vis ironi. Han hånede dem, der ikke kunde følge med, blandt andre mig i begyndelsen, men altid kun i få ord, han var straks færdig, ligesom med at se på en, han blev aldrig hængende i noget. Undertiden når jeg var oppe ved tavlen og med besvær var kommet igennem det, der lå for, kunde vi komme til at se på hinanden, når han gjorde sin afsluttende bemærkning. Hans blik var aldrig irriteret eller ligefrem uvenligt, blot uforanderligt køligt, ligesom lidt spottende. Så kunde han sige: Var der noget, du vilde spørge om? Og jeg sae: Nej. Og han sae på sin korte måde: Nå. Jaja. Tak. — Overlæreren var en mand, der havde tag i sig selv. Han 80vidste, hvad han sae og gjorde, hvordan han brugte sit blik. Han mindede mig på en måde om visse af de gamle bønder. Men han manglede venlighed. Læsning havde gjort ham kold.

Der var en pige i klassen, der havde slået sig på mig. Hun hed Emma. Hun var ganske køn, men af væsen latterlig. Hun havde det ligesom visse små hunde. Det er dem altid magtpåliggende, at man kan høre, hvor de er. Ligesom man ikke kan komme forbi et stakit med en lille hund bag ved, uden at den skal eksplodere i bjæf, sådan kunde man heller ikke slippe forbi Emma, jeg da ikke, uden at hun gav lyd fra sig. Hun gjorde sig så tit til grin, at hun ikke undgik at blive dukket, også af drengene, og så faldt hun ned to minutter, det tredie var hun oppe igen, havde glemt alting, var lige så kry som før. Da jeg ikke kunde lide hende, svarede hun med at drille mig. Hun var ikke til at se væk, ingen ligegyldighed sårede hende, hun var altid den samme, henrykt og tåbelig.

Jeg vågnede af mine tanker midt oppe i byen. Dær mødte jeg en mand, jeg kendte. Han blev fulgt i hælene af en hund, jeg også kendte. Hunden hørte ikke ham til, det var bare en af de latterlige køtere, byen havde så mange af. Hvis man snakkede lidt med en af dem, så gik den straks med en. Jeg snakkede aldrig med nogen sådan hund. Manden her gik og røg på en pipe. Bag ved ham gabede hunden, over hvad? Idet manden var ud for mig, vendte han sig og stod stille. Hunden standsede og gik på halen, stadig gabende, og manden blæste en mundfuld tobaksrøg ind i gabet på den. Hunden snurrede omkring, siddende på enden, hvorved den fik en latterlig lighed med en legetøjshund, der kan dreje sig om en tap bag i. Så kom den på 81benene igen og løb videre med et smerteligt hundesuk. Det var et utrolig komisk syn. Manden så på hunden og lo, han så også på mig og nød mig lige så vel som hunden. I nogen tid efter var den mand og jeg på smil med hinanden, når vi mødtes.

Længere fremme blev jeg tilråbt af en, der sae godmorgen og mere, jeg ikke opfattede. Jeg vendte mig, det var Karl, min klassekammerat, søn af egnens læge. Han var en køn dreng, med mørkt hår og med glattere hud end vi andre. Vi var ligemænd i skolen, men han var mig langt overlegen i tale og væsen. Ved siden af Karl gik en pige, jeg ikke kendte. Hun var også mørk og havde et fint ansigt, hun lignede ham dog ikke som en søster, men hun var af hans stand. Hun havde et noget lignende blik. Hans var smilende, af en vis elskværdig ligegyldighed, hun havde næsten det samme udtryk, men uden smilet, hvorved hun kom til at se koldere ud. Hun så på mig med en kendelig interesse, der ikke var venlig, og derefter på Karl. De tænkte det samme, om mig altså, og så sae Karl det.

Hvad er det du går og morer dig over?

Pigen gjorde det samme spørgsmål med øjnene, og jeg måtte se væk. Så fortalte jeg om det med hunden, og Karl lo, måske bare af elskværdighed, som en indrømmelse af, at for mig kunde det jo være meget morsomt. Jeg så fra den ene til den anden. Min stilling var ikke rar. Jeg havde gået og moret mig helt alene, altså set fjollet ud. Nu var jeg blev taget i det og så altfor alvorlig ud, hvad der jo også gør et tåbeligt indtryk. Og for at jeg ikke skulde tage fejl af stillingen, blev den bekræftet som ved underskrift af et koldt blik fra hende. Det var ikke andet, end hvad 82jeg kendte, men tit kom sådan et blik uden grund, fra folk, der ikke havde noget at gøre sig kolde for.

Jeg skulde lige til at vende mig bort for at gå videre. De to hørte vel også sammen. Men Karl hindrede det. Han gjorde en bevægelse med hånden og sae: Hun hedder Erika.

Jeg var for så vidt verdensmand, at jeg kunde ta min kasket af og nævne mit navn. Hun smilede, ikke af venlighed, men som en dame skal, når hun bliver forestillet. Så gjorde hun en bevægelse som for at komme videre. Men Karl adlød ikke den udtalte befaling, han gik hen på siden af mig og begyndte at snakke matematiske opgaver. Det viste sig, at han manglede nummer to, mens jeg manglede nummer fire, så vi havde noget at drøfte. Erika gik bag efter. Jeg tænkte hele tiden på hende. Sådan et koldt blik fra en pige var et indtryk, jeg ikke kunde glemme. Nu afskyede hun mig sagtens. Hendes blik sae mig, at hun havde et hæftigt sind, selv om hun måske ikke meget viste det. Her var begyndt et bekendtskab, som der aldrig vilde komme noget godt ud af. Jeg kunde naturligvis være lige glad med en pige, men jeg havde godt lagt mærke til, at netop nu, efter at jeg var blevet femten år, betød piger netop grumme meget, mer end der var nogen mening i, med alt hvad de sae, eller hvordan de så på en. Og nu skulde jeg altså i to år ha to kolde øjne til at se på mig hver dag.

Vi behøver ikke at skynde os, sae Karl og så på sit guldur. Klokken mangler otte minutter.

Jeg tog mit lommeværklæde op. Det var rødtærnet. Erika så det. Ja, jeg vidste godt, at Karl havde altid hvidt lommeværklæde, men jeg foldede dette her ud og tørrede mig over panden. Jeg var lige glad. Hun skulde i to år få tærnede lommeværklæder at se, med rødt eller blåt. Da jeg stak værklædet 83ned igen, vendte hun sig helt bort, sagtens for at smile. Godt. Ved næste omflytning skulde jeg få Karl ned, og hun skulde komme til at smile sig træt, to år igennem, over spraglede lommeværklæde.

Karl og jeg var færdige med at drøfte opgaver. Vi roste hinandens dygtighed og snærte hinandens dumhed. Vi havde en vis kammeratjargon med hinanden. Karl kunde den, jeg var ved at lære den.

Det er nu meget godt, sae Karl på sin morsomme måde, — når vi skal ha vore dumme pletter, at de så ikke falder sammen. Sådan skal det være mellem kammerater.

Erika belønnede ham med et smil, der varmede hendes kølige ansigt og gjorde mig koldere. Så sae jeg noget. Jeg udviklede, at det er det særegne, det altid kommer an på. og det er altid godt at ha, selv om det særegne kun viser sig i dumhed.

Jeg kom ikke så let fra det som Karl fra sit. Jeg fik heller ikke noget for det, undtagen at Karl nikkede anerkennende til den gode mening, der var mislykket i sin form.

Erika gik på sin fortrolige måde hen på siden af ham, og jeg tænkte, at det var rart, om man havde sådan en pige, der sluttede sig til en som en gammel selvfølge, men Karl syntes ikke at bryde sig nær så meget om det, som jeg i hans sted vilde ha gjort, måske.

Så sae jeg igen noget: Erika, det vil sige klokkelyng.

Det lysnede i hendes ansigt. Denne gang fik jeg virkelig det smil, som jeg var så meget ude efter. Sådan tænkte jeg i min hån over mig selv, bag efter.

Læg mærke til, sae Karl, — at du står over for klassens professor i botanik. Han kan alle de latinske navne, mens vi andre botanikproletarer har mas nok med de danske.

84

Hvordan ser klokkelyng ud? spurte Erika.

Jeg havde aldrig hørt så smuk en stemme. Den var rolig og tydelig, ikke noget sted for stærk eller for svag, og dertil kom dens klang. Det måtte jeg tænke på, mens jeg beskrev hende klokkelyng efter Rostrups flora. Min stemme blev hæs, så jeg måtte rømme mig, jeg talte for højt, eller jeg blev utydelig, så hun måtte høre det en gang til. Og så var min stemme tynd og uden klang. Hvordan kunde jeg tænke mig, eller bare finde på at ønske, at en pige som Erika vilde komme hen og gå ved siden af mig.

Har du selv set den? spurte Erika pludselig og ligesom tålmodig, da min forklaring var ved at gå i stå.

Jeg sae, jeg havde set den tørret.

Hun svarede køligt: Ja, det er der jo ikke så meget ved.

Jeg samlede mig og gav hende blikket igen: Det ved jeg dog ikke.

Karl faldt leende ind: Ja, det viser bare, du ikke har den rette forståelse af botanik, Erika. Kan man ikke få den glæde, at se planten på stedet, så kan man i alt fald ha den interesse at se den klæbet op på papir. Men for resten må du indrømme, at Erika i betydning af klokkelyng er meget kønnere end Erika som hunkøn af Erik.

Hun takkede ham med et varmt blik, der tilkom mig. Jeg gled af til siden og lod dem være sammen, der åbenbart hørte sammen.

Foran skolen stod Rose med en åben bog i hånden og kiggede. Det var efter mig, for da hun så mig, kom hun løbende hen på siden af mig. Hun blev stående, da jeg stansede. Det var botanik, det gjaldt, jeg var hendes hjælp i botaniske spørgsmål. Denne gang drejede det sig om en kurv. Jeg forklarede, og med et ryk af sin krop satte hun 85os i gang. Det passede hende vel ikke at stå stille. Vi gik altså, Rose ved min venstre albu, spørgende, kiggende op på mig, når hun ikke forstod. Det forekom mig selv, at jeg talte bedre her. Men det var vel altså noget, jeg bildte mig ind. Rose spurte lige med et: Hvad er der i vejen?

Det ramte mig så uforvarende, at hun kom til at le. Jeg lo ikke med. Jeg vidste godt, at jeg gik her og sprællede som en flue i tykmælk, og så skete det her som et par gange før, at Rose kom og fiskede mig op og skulde ha at vide, hvordan det var gået til, at jeg sådan var faldet i.

Sikken et ansigt du går med, sae Rose mere alvorlig.

Jeg blev ophidset, både fordi hun havde ramt mig, og fordi jeg ikke kunde forsvare mig. Jeg kunde ikke gi igen, jeg gjorde det i alt fald ikke. Jeg havde mest lyst til at slå. Rose følte det vist, for hun flyttede sig. Men så spurte hun:

Hvad er brøndselse for en?

Jeg svarede så roligt, jeg kunde: Brøndselse kender du godt. Det er den, vi ellers kalder præstelus.

Å, præstelus, udbrød Rose og lo unødvendig højt, — det er den man får i strømperne.

Det er der så mange, man får, sae jeg, — agermåne og burresterre, det kan man ikke kende brøndselse på.

Karl kom til i det samme. Han sae smilende: Han er den ideelle professor i botanik. Han har både det folkelige og det videnskabelige i orden.

Karl var min ven. Jeg ved ikke, hvor meget han forstod mig, men han bragte mig tit på sin lette måde ud over et vanskeligt øjeblik. Men Rose kunde ikke blive en veninde. Hun forstod for meget, og hun havde det med at sige, hvad hun tænkte.

Når jeg sådan stod overfor Rose og havde hendes blik på mig, blev jeg altid mere talende, end jeg egentlig vilde, for jeg vidste godt, at hun hurtig blev træt af at høre på mig, og så skulde jeg ha den samme oplevelse, at hun afbrød mig med et helt andet spørgsmål. Det gjorde hun også her, hun spurte midt i det: Kender du brudelys?

Jeg svarede, at den skulde hun da nok kende, den voksede i en mose uden for hendes faders hus. Det var et år siden, jeg havde fundet den dær.

Rose blev lige med et nysgærrig og spurte ivrigt, hvad der var med den brudelys. Jeg sae, der var ingenting, men hun påstod jo, det kunde hun se på mig.

Jeg kunde ikke klare mig ud af det. Jeg var vævet ind i spørgsmål og smil, jeg stod over for en pige, der var stærkt optaget af noget med mig, hun hældede over imod mig, fjede hældning til udfritten. Jeg fortalte: En dag kom jeg forbi mosen og så en blomst stå ude i vandet, stor skærm, lyserød. Jeg fik støvler og strømper af og vadede ud. Den vold, jeg gik på sank under mig og dybere, end jeg havde regnet. Jeg kom i til knæet. Jeg smækkede det andet ben op på en anden vold, der var mere solid og hang nu på skrå ud i vandet. Med den kæp, jeg havde med, ragede jeg planten til mig, men da jeg rettede mig op, gik også det andet bukseben ned, som jeg dog havde troet, jeg kunde redde. Så var der altså ikke mere at redde. Jeg blev stående på stedet og talte støvdragerne, der var ni. Det var altså brudelys. Jeg tog den hjem og tørrede den. Jeg har den endnu, sluttede jeg. Rose lo. Hvorfor lo hun? Hvorfor ler piger altid, når de ikke ser strænge ud? Hvad betød det? Jo, Rose vurderede mig. Hvad fik hun ud af det? Grinagtig, ikke morsom. Hendes øjne traf denne forskel med lige så stor nøjagtighed som nogen botanisk definition.

87

I det samme lød en skingrende stemme ud af flokken, der stod om os: Nå, du tørrede også det andet bukseben? Og det har du endnu?

Det var Emma. Hun kom her som det mest uovervindelige af alting, den grinende uforknythed. Hendes ord vakte latter hos de fleste. Selv Rose smilede. Hun stod på det andet parti, ikke på mit.

Emma forfulgte sin grinesejr: Hvad hedder brudelys på latin? hvad?

Rose vendte sig bort og gik. Det samme gjorde jeg, og så ringede klokken. Emma fortsatte med højrøstede bemærkninger til en lille flok, hun havde om sig. Jeg kunde ikke undgå at høre dem.

Jeg sae midt i døren: Du bjæffer med som en anden køter. — Men jeg fik ikke held ud af det. Hun tog det op og sammenlignede mig selv med en køter. Jeg var arrig og langhåret. Den sidste hentydning tog det afgørende bifald. Jeg kunde aldrig huske at blive klippet.

Da jeg gik hen på min plads, sae jeg til mig selv, lige ud af en roman jeg havde læst: Fra den dag talte han aldrig mere til hende, men han huskede at la sit hår klippe.

I botaniktimen kom jeg uforvarende til at glimre. Jeg nævnte et voksested for den noget sjældne soløje alant. Hr. Lund udtalte tvivl, men jeg holdt på mit, og han sae, tørrende sig om sit våde mundskæg: Når du siger det, tror jeg det gærne. Jeg glemte et øjeblik, at du jo er doktor i voksesteder.

Jeg kunde ikke svare andet end: hm, men jeg lae ellers i det alt, hvad jeg kunde.

Da jeg gik ned på min plads mødte jeg Emmas blik. Hun var rævnefærdig af smil, ikke hån, hun så snarere ud til at 88være stolt af mig. Latterligt. Rose smilede også, men jeg vilde ikke se på hende. Erika kom af en fejltagelse til at se på mig, hun rettede det med det samme.

Da jeg kom ud af skolen om eftermiddagen, fik jeg Rose på siden. Vi havde et stykke på fem minutter gennem byen, hvor vi kunde gå sammen, men det var ellers sjældent, vi gjorde det. Rose sae, da vi havde gået lidt: Det var morsomt med den brudelys, du fandt.

Jeg sae: Så—å? Nå var det det? Ja, ja.

Lidt efter igen sae Rose: Jeg kan ikke lide Emma?

Hvorfor kan du ikke det? spurte jeg, overrasket.

Nå, du er altså fornærmet, sae Rose. Ja ja da. Farvel.

Imens jeg meget langsomt gik videre, blev jeg indhentet af Karl og Erika. Der skete så det, at hun gik hen ved siden af mig, og Karl holdt sig bag ved, for det var en marksti, vi gik på. Det var vel Karl, der havde fået hende til det. Det var tit, han sådan tog sig af mig, uden at jeg altid mærkede det i øjeblikket. Erika spurte, hvad jeg havde lyst til, og hvad jeg skulde være. Denne interesse for mig satte mig ikke op, tværtimod, men det havde også været en af mine vanskelige dage, og skulde jeg bruge et voksent ord for min sindsstemning, var det livstræt, den dag altså. Jeg svarede ikke noget videre på Erikas spørgsmål, jeg vidste ikke, hvad jeg skulde sige. Jeg kunde godt lide botanik, ellers var der ikke noget særligt. Jeg fortalte også, at jeg spillede violin, det havde jeg gjort et år, det morede mig jo nok, men det var alligevel ikke noget rigtigt. Hvad jeg skulde være, det havde jeg ingen mening om, det vil sige, jeg skulde jo være student, men hvad jeg ellers egnede mig til, anede jeg ikke.

Mens jeg sae det, vogtede jeg på mine egne ord, om 89jeg nu mente, det jeg sae, og ikke gik og skabte mig. Jeg havde efterhånden udviklet en stor ævne til at finde mig selv latterlig og siden huske det. Når jeg sådan havde snakket ud en enkelt gang, var jeg der straks bag efter på undersøgelse. Mit udbytte her var, at det var latterligt at gå ind på sådan noget og blive åbenhjærtig, men ellers, at det, at jeg ikke vidste, hvad jeg i grunden duede til, var ikke bare skaberi, der var noget meget rigtigt i det. Derimod havde jeg en tåbelig lyst til at prale med det. Deri havde jeg en vis lighed med Viktor, men hos ham faldt den næsten håbløse selvopgivende beskedenhed naturlig, mens den hos mig jo var noget tillavet.

Min stemme blev dårlig, mens jeg talte, og Erika spurte med sin smukke klare stemme, om det jeg sae nu også var helt oprigtigt ment.

Jeg svarede beskedent: Det kan godt være, jeg tror en del om mig selv, jeg ved det ikke, det kan lige så godt være, det er lige det modsatte.

Så tog Karl ordet: Ja, det er netop det. Sådan ser vi alle sammen på ham, men vi ved ikke, hvad der bor i ham.

Karl og jeg så et sekund på hinanden. Han var en god ven. Og han kunde sige noget, der tog sig godt ud. Om det ellers var rigtigt, det med mig, kunde der være tvivl om, men det var venligt.

Da de var gået, fik jeg følgeskab endnu engang. Det var Emma, der stod ved vejsiden og klappede en hund, en latterlig køter med overskæg og haledusk, grisetænder og svinebørster. Hun snakkede mindre højrøstet til det pjokkede dyr, der foer op ad hende og flåede i hendes kjole med sine beskidte poter.

90

Jeg sae i forbifarten: Jeg kan ikke forstå, du gider røre ved sådan en.

Hun sae venligt fy til hunden og klappede den igen. Til mig sae hun: Du er vigtig, også over for hunde.

Jeg svarede ikke, men jeg vidste godt, at jeg blev regnet for vigtig.

Emma gik hen på siden af mig, hunden fulgte med: Du er vigtig, sae hun ind i ansigtet på mig.

Skulde jeg svare hende? Jeg prøvede på det: Jeg havde kendt flere, der var vigtige, det var voksne. Man skal være voksen for at være vigtig. Og der var det ved dem, at de var altid glade og tilfredse. Det var det, man blev, når man var vigtig.

Du er også tilfreds, sae Emma. — Du er voldsom tilfreds med dig selv.

Jeg kunde ikke svare. Hvis det kunde falde Emma ind at rykke mig i øret lige som den dreng, så vilde jeg heller ikke være i stand til at slå hendes hånd bort.

Du blev gal, sae Emma.

Hvornår blev jeg gal?

I morges da vi gik ind. Du blev gal. Du så ud, som du vilde slå. Var det andet end til at le ad?

Jeg tav, men Emma gik et par skridt fra mig: Hvorfor er du sådan et surt spektakkel? sae hun og så undrende på mig.

Vi nærmede os hendes sidevej. Hun sae hurtigt: Du skal ikke sådan bryde dig om, hvad jeg siger, ikke på den måde du gør.

Jeg svarede med noget besvær, at jeg var lige glad med, hvad hun sae.

Hun svarede ivrigt: Ja, det skulde man tro, du kunde g1være, men det er du netop ikke. Du tar det på en anden måde, end du skulde. Og det er da lige meget, hvad man sådan går og siger til hinanden.

Emmas øjne havde en blandet farve af blåt og gulligt. De var ikke frække, heller ikke dumme, men jeg kunde ikke lide dem. Hun var ellers lidt grov, af bygning og ansigtsfarve, også stemmen var grov, men hun brugte den flydende og uforknyt. Jeg stod og tog hele billedet af hende ind i min erindring.

Nå, farvel, sae hun så lidt mere lavmælt. Så gik hun i sin raske rokkegang ned ad sin sti.

92

Skoleårene gik. Vej frem og vej tilbage, høring af lektier og læsning. Midt i ugens rullende kæde et hul, Søndagen. Gang ud ad en vej, eller ned til søen, ikke langt, men længe. En dags ensomhed, tit ganske munter, undertiden noget vanskelig. Juleferie ganske god, sommerferie lang, lidt for, især mod slutningen. Jeg kan ikke læse mig gennem en ferie, heller ikke drive mig igennem den. Sommerferien er den vidunderligste af alle ferier, til at begynde med. Den er i slutningen svær at holde fri for livstræthed. Karl var gerne borte om sommeren, og selv om han havde været hjemme, kunde vi ikke være sammen hele dage. Vort venskab var aldeles uden fortrolighed. Vi vidste om hinanden kun, hvad vi kunde skønne os til. Hvad han tænkte eller anede om mig, havde jeg ingen mening om. Dersom jeg havde åbnet mig for ham, ja jeg ved ikke, det er muligt, at forholdet mellem os ikke havde lidt noget, men fortrolighed var utænkelig. Karl havde ikke noget at fortælle. Han var usammensat, ligevægtig, udmærket begavet, men der foregik ikke noget i ham. Når der skete noget, som nok skulde kunne berøre ham, så kom han med sin sædvanlige vending: Det er jo lige meget. Det sae han altid på denne smilende, sorgløse måde, alting var i grunden lige meget, men han savnede ikke noget. Engang fortalte han som noget ganske pudsigt om en tjenestepige, det havde gjort ham et g3tilbud. Det havde ikke rørt ham, og han kunde fortælle det med sit sædvanlige smil. Jeg havde ganske det samme at fortælle om en tjenestepige hjemme. Heller ikke det kom der noget ud af, men min måde at fortælle det på, var så meget anderledes, at Karl øjensynligt fortrød, han havde ført talen ind på den slags ting, for det var jo da lige meget og ikke noget at ta alvorligt. Jeg kunde ikke ønske mig hans smil over for sådanne oplevelser, men at møde det ellers var som en lægedom på et sygt sted.

Fem år gik vi sammen på realskole og latinskole. Med os fulgte de to piger, Rose og Erika. Dem blev jeg aldrig rigtig ven med. Jeg var forsigtig med dem, Roses farlige smil og Erikas kølige, vurderende blik var to magter, der tiltrak mig, men gav mig en afgjort følelse af underlegenhed, og det blev ikke anderledes, fordi de voksede og modnedes. Livet faldt dem åbenbart lige let som børn og som voksne. Rose blev voksen på en sommer, på fem uger, hvor jeg ikke så hende. Hun kom hjem, fra Jylland var det vist. Der var en hel forandring i hendes blik og smil. Der blev fortalt en historie om en ung mand, meget alvorlig for ham, men hende tyngede den ikke. Jeg følte med den ukendte unge mand. Det er godt at ha en ven, der altid er ligevægtig og venlig, men det er meget svært at gå og beundre en ung pige, der har de samme egenskaber. Når man selv er i stadig uro, kan sådan en piges muntre ligevægt undertiden være uudholdelig.

Hvornår Erika blev voksen, gik aldrig rigtigt op for mig. Hun var så meget dame, at overgangen ikke bestemt kunde mærkes. Hun holdt sig hele tiden til Karl, mens Rose flimrede til mange sider. Karl tog imod det med sin g4uforanderlige elskværdighed, men Erika følte åbenbart ikke vægten af Karls syn på livet: Det er i grunden lige meget, ellers vilde hun vel ikke ha taget ham så alvorligt. Han var en udmærket ven for mig, men at han kunde være nok for en ung pige, der havde knyttet sit lidenskabelige sind til ham, det fattede jeg ikke.

Så var der også Emma, som blev student samme år som vi andre fire. Hende skændtes jeg nærmest med, og da jeg efterhånden havde fået en vis øvelse i det, ingenting i sammenligning med hende, fandt vi for så vidt en form, hvor vi kunde omgås.

Det var i halvfemserne jeg blev student. Til studium valgte jeg sprog.

En Søndag eftermiddag sad jeg i en restaurationshave. Der var mange mennesker i haven. De sad mest

to og to ved de små borde. De havde det morsomt med hinanden, dog mest de, der sad mest afsides inde i grønne buskhjørner eller i lysthusene. D var meget muntre og fortrolige, og særdeles mange så mig ikke ud til at være gift sammen. Men det, jeg kom til at se på, var ikke menneskene, men en stor hund ude på fortovet. Den gøede, jeg kunde ikke se af hvad, for der var så meget. Så holdt den lige med et op, drejede hodet og gøede til den anden side, uden at det dog blev til noget videre. En bydreng med en flaskekurv kom forbi, han gav hunden et skub, der drejede den en halv omgang rundt, så den fik hodet ind mod os i haven. Den gav et klynk efter stødet, altfor barnligt til dens størrelse, og så gøede den ind mod os. Men det mærkelige var, at den ikke gøede ad nogen bestemt, den overgøede os alle under eet, og ligesom det gik bedst, holdt den op. Andre hunde kom forbi, de snusede spørgende til den, 95men den var vel fremmed af lugt, de løb straks videre. Hunden ømmede sig ved at blive lugtet til og fik bekymrede rynker i panden.

Nær ved mig sad en mand med en tallerken smørrebrød. Han kaldte hunden hen til sig, brækkede et stykke over og gav den. Hunden åd det taknæmligt og løb så straks ud på fortovet for at gø. Dens hoved gik til højre og venstre, den tog sig en vis vinkel og overgøede, hvad der lå inden for den.

Det var da en mærkelig hund, sae manden.

Da det godt kunde forstås som sagt til mig, svarede jeg: Den er fra landet.

Manden så interesseret på mig. Han havde et stærkt og nærvøst blik, hans ansigt var en del rynket, skønt han kunde ikke være meget over fyrre. Tænk, unge Mand, sae han, — De løser et spørgsmål, jeg har siddet og grundet over. Hvad er der med den hund?

Jeg sae: Københavnske hunde gøer ikke. Men denne her er kommet ind fra landet og finder altfor meget at gø af. Det er endnu ikke gået op for den, at så stor rigdom på gøstof blir man tavs af.

Når man er hund, føjede han til. — Så kloge er hunde altså, ellers. Det er mennesker ikke. — Han rykkede sit bord nærmere hen til mit og sae: Lad os snakke lidt sammen. Mit navn er Simon Ledhusen. Jeg er selv lidt hund, dog ikke fra landet, men jeg gøer alligevel. Det er tåbeligt, men også morsomt. Jeg gøer en del i avisartikler. Jeg går sådan hen ad fortovet og bjæffer ad dem, jeg ikke kan lide. Det er i grunden mange. For så vidt har jeg det ligesom hunden dær.

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde svare, men jeg undlod 96at stirre forbavset på ham. Navnet var mig bekendt, mest for hans vers.

Ledhusen blev ved: Den hund er nylig blevet student, og nu står den her i forvirring over alle de ny indtryk. Men den har en god eksamen. Det er en læsehund. Læg mærke til det indadvendte udtryk i dens øjne. Den var duks i sin klasse. Dens blik viser, at den har sin opmærksomhed rettet mod, hvad der står i bøger, hvad der foregår i dens egen hjærne og alle den slags indvendige ting. Men det, der er uden om den, ser den ikke meget af. Den er lidt forlæst, en stor, velstuderet landsbyhund. Hvad mon den studerer? Teologi? Det kunde den godt se ud til, det er en alvorlig hund, og der er måske nok noget vist fjottet ved den. Men hvis den var teolog i ordets sande mening, så måtte den være dybt forarget over al den kælenhed, den ser inde i de grønne kroge, og den burde kunne se, at den kærlighedens botanik, her dyrkes, er tvebo, men dens forargelse er ikke solid. Den er kun lidt ængsteligt forundret over alt det, den ser, det er det hele. Hvis den var en sand Herrens hund, der følte sit kald som sådan, vilde den gå hen og gø disse mennesker pelsen fuld. Men enten kan den ikke se, hvor galt det er, eller det rører den ikke rigtigt. Nej, der blir aldrig en prædikant af den, som kan sige menigheden sin hundemening. Mon den ikke snarere studerer filosofi. Til den slags hunde, der ikke kan klare sig i denne her verden, har filosofien skabt en anden verden, som jeg ikke forstår, men som jeg ved, er hævet over denne have med tilhørende tilskuerfortov, og dær klarer vor filosofiske ven sig sikkert bedre. Her kan den ikke. Stakkels hund. Skulde den være blevet derude? Et tomt spørgsmål, for den har jo valgt uden at 97 vide hvad, og der er ingen vej tilbage. Og hvad vilde landsbyens andre hunde gøre, hvis den kom hjem? Falde over den, og den kan ikke værge sig. Den ævne har den studeret sig fra. Nå, herinde kan den vel heller ikke værge sig, men så dør den da midt i det liv, den har higet efter, og som den for resten ikke er klar over, hvad er. Nej, ved De, hvad jeg tror? Den hund er digter, den er lyriker. Læg mærke til noget vist sorgløst ved den. Den mangler den sande filosofiske grundighed. Jeg gav den et stykke mad. Det har den glemt, nu står den og laver vers i stedet for at komme og logre om mer mad. Jeg vil heller ikke kalde dens væsen spekulativt, men snarere sådan lidt fjollet indadvendt. Ja ja, dens strid vil blive kort. Men så har den haft noget at tro på, inden den døde, et kald næmlig, og den fik ikke tid til at tro om igen, inden den døde. Ja, jeg ved godt, hvad De vil sige: den studerer til bindehund. Det kan også godt være, at den for øjeblikket synes, det er dejligt at gå og rasle med udsigten til en lænke om halsen, men man ved ikke, hvad den vil mene, når en dag lænken er der, og med den anden ende gjort fast til et hundehus. Det vil ikke rigtigt stå til dens sind. Dens store vanskelighed er, at den er indadvendt. De sae før, at den finder så meget at gø af, at den ikke ved, hvor den skal begynde, men sandheden er, at den ikke finder noget rigtigt. Den er uden dyb forundring over alt det ny, skønt den kommer lige fra landsbyen. Intet, der kommer ude fra, synes at gå til bunds i den. Så De, at flere løse hunner har været henne at snuse til den? Det rørte den ikke. Den er næmlig en dydig hund, det vil sige, ikke af egenlig dyd, men af indadvendthed. Hvis den var aktiv dydig, vilde den afvise

tilbud fra hunnerne med indignation, 98men det er den heller ikke. Den er frem for alt indadvendt. Har De set det fanatiske udtryk i dens øjne? Den har den fanatisme, der vender indad. Derimod vil den sikkert aldrig stille sig fanatisk for eller imod noget i den ydre verden. Jeg siger dette uden hån. Jeg lider ikke selv af forargelse, men engang imellem blir jeg dog gal. Hvorfor, det kan være lige meget. Men vor ven her opfatter ikke stort ud over sig selv. Hvad vil den her inde med sin interessante sjæl? Kan den klare sig? Når man skubber til den, sender den en et fanatisk, men fraværende blik, men den bider ikke. Ja, den lider af åndsfraværelse. Små pighunde og store kødben vil gå dens snude forbi. Den mærker ikke andet end en fjærn duft omkring knurhårene, men drømmen i dens sjæl får den straks til at glemme en flygtig anelse om en ydre hundeverdens herligheder.

Ledhusen så på mig med sit besynderlige stærke blik. Han tændte sin cigar, der var gået ud, og blev ved: Ja, man er jo også selv en hund og ikke altid lige nærværende, når der er en chance af højere eller lavere art. Men der er det ved mig, at jeg var hvalp her på brostenene, jeg har aldrig haft den barndommens lange, vågne drøm, som jeg tænker mig, kun kan trives på landet. Men på den anden side er det vel farligt at komme sovende her ind. Hvad mener du min ven? Nå, du har ikke andet svar end et flygtigt, fraværende blik. Ja, du er en meget interessant hund, men af såre tvivlsom skæbne. I øvrigt en stor pæn hund, gode, brede poter at rende på, og jeg lae mærke til før, at du har udmærkede tænder. Ja ja, min ven, hvis du en dag alligevel ender som bindehund, så send mig et kort. For lidt siden tænkte jeg på lige frem at ta mig lidt af dig, gøre dig opmærksom på, hvad en 99hund eksempelvis kunde få at gø af, men nu — —Ja, ja, farvel, unge mand, jeg skal selv hjem og bjæffe lidt.

Farvel, sae jeg med et stærkt ønske om at se ham igen, og det kunde han sagtens se på mig, for han sae: Vi kan måske træffes en anden gang. Se op til mig, helst om aftenen.

Han gav mig sin adresse, og dermed gik han. Også jeg gik, uden at tænke over hvorhen, og temmelig fortunlet.

100

Da jeg første gang traf Simon Ledhusen, havde jeg studeret to år. Jeg havde været meget flittig og tilegnet mig en del. Jeg kom ikke meget sammen med andre studenter end Karl. Vi holdt bægge to på vor jævnlig lille aftentur, men vi havde intet som helst at tale om. Han studerede jura, og når han om få år blev færdig, giftede han sig vel med Erika. Hun var herinde, men studerede ikke. Rose gik på universitet, men jeg havde indtryk af, at det var ikke alvorligt ment med hende. En gang imellem kom jeg til at huske på, at jeg hele skoletiden havde været stærkt optaget af de to piger, smærteligt optaget, måtte jeg kalde det. Det undrede mig, lige det øjeblik, jeg huskede det. Emma gik på konservatoriet, hun spillede klaver. Jeg spillede selv klaver. Det havde jeg gjort de to sidste år i gymnasiet, og nu fik jeg lov at spille på min værtindes klaver, når hun var ude. Jeg havde færdighed, men kunde ikke noget ordentligt. Det var mest munter musik, jeg spillede. Hos en antikvar fandt jeg engang et bind Haydn, og en tid syntes jeg, det var storartet, men ellers optog musik mig ikke meget. Dog kunde jeg aldrig helt holde op med den. Jeg gik et par gange til koncert med Emma. Det efterlod ikke noget indtryk hos mig.

De to år gik uden at efterlade sig minde om nogen ting. Jeg læste mig ind i en dvale. Men en Søndag eftermiddag fortalte jeg mig selv, at jeg var vågnet. Jeg så i 101alt fald så meget, at jeg havde været henne i en lang dvale. Havde det ikke nærmest været som et langt efterår, hvor hele den ydre verden lå hen utydelig i halvmørke? Denne sammenligning måtte jeg afvise. Lyst havde det været om mig, og ikke i mange år havde jeg følt den sindsro, der nu stod klart for mig, efter at jeg var blevet vakt af den. Jeg kom også nu til at mindes visse korte øjeblikke, afbrydelser i min ro, ikke længere end et sekund. De kunde for eksempel komme, når jeg om aftenen rejste mig fra mit bord for at tænde lampen. Jeg så ud over den halvmørke by, inden jeg lod rullegardinet gå ned, og da kunde der komme en underlig rystelse over mig, men så rullede jeg ned og tændte, læste straks videre, og der blev ikke noget brud, min ro gik ikke i stykker. Men nu var uroen der igen.

Jeg forklarede for resten mig selv, at der var ikke noget at vågne for i Ledhusens ord. De var jo ganske morsomme, men havde dog ikke det ved sig, at de kunde medføre en omvæltning i mig. Ellers var der jo ikke noget, der havde væltet mig. De ny ideer om religion og moral rystede mig aldeles ikke. Jeg havde en ubestemt fornæmmelse af, at de blev givet for mere, end de var. Men ingen fornuftig bortforklaring kunde få uroen i mig til at lægge sig.

En dag oplevede jeg da, hvad der er hændet mig adskillige gange, både før og senere, at mit sinds uro sprængte det lag af tungsind, der havde samlet sig, denne gang forstærket ved to års vedholdende læsning. Sådan går det vel mange. Der samler sig mørke tanker, de blir til et lag, der blir tættere og tykkere, men samtidig stiger spændingen indenfor, og dækket sprænges bort, man får luft.

102

Jeg gik ud ad Frederiksberg Allé, det var langt hen i Oktober, men en dag fuld af sol, og når man gik langs husrækken, følte det som højsommer. Ved en gadeoverskæring kunde det blæse køligt, men

solvarmen stod og ventede på en foran næste husflade. Det var en vidunderlig dag.

En ung pige stod lige med eet og spærrede vejen for mig. Jeg gik i stå med et sæt.

Nå, du går nok og morer dig godt. — Det var Rose. — Hvad er der hændet dig?

Det var ellers sjældent, at Rose stansede mig. Mødtes vi, så nikkede hun med ikke meget af et smil. Nu stod vi over for hinanden, bægge smilende. Højt oppe var jeg, og hun med, om det nu var min skyld eller hvad. Solen faldt over det halve af hendes ansigt. Hun missede lidt med det øje, der var i sol. Jeg så, hun var køn. Men jeg sae kun: Goddag, Rose.

Sikken et knejs du går med, sae hun. — Det er ellers længe siden. Er du blevet forlovet? spurte hun med en deltagelse, der var moderlig eller drillende.

Nej, Rose. Det er snarere dig, der er blevet forlovet. For du ser så strålende ud, men ganske vist, du er en pige og kan ha mange grunde til at stråle.

Rose lo: Du er storartet. Hvor skal du hen?

Vi gik sammen ind i Frederiksberg Have. Jeg kunde ikke la være at tale om det farvede efterårsløv: Se alle de farver, Rose, gule og røde som modne æbler. Man skulde tro, det var frugt altsammen. Hvor mange gange har du som barn taget fejl af et modent æble og et gult blad? Det er hændet mig at klatre op efter sådan et æble, der var et blad. Hvor jeg dog kunde blive gal på sådan et blad.

103

Rose skottede til mig. Hm, sae hun spørgende ligesom for at få mig til at fortælle mere. Men da jeg ikke sae noget lige straks, spurte hun smilende: Kan det være det med det gule blad, du er så glad for? Ja, det kunde man vist godt tænke sig om dig.

Vi gik ind på en sidevej og satte os. Jeg var ikke vant til at høre om, hvad man kunde tænke sig om mig. Jeg blev ved at tænke over det. Hvordan var det for resten med Rose og mig? Havde vi lige med et fundet hinanden igen efter et par års glemsel? Her sad hun ved siden af mig let bøjet imod mig, ikke lige op og ned som en, der er lige glad.

En stor løftelse, der pludselig greb mig, tog jorden bort under mig. Jeg begyndte at tale: Der er et spørgsmål, Rose, som jeg har gået og været optaget af i den senere tid, et meget vigtigt spørgsmål, men jeg selv ved mindst af alle, hvordan svaret vil komme til at lyde.

Rose så hurtigt på mig med et blik, som jeg vistnok først en halv time senere kom til bevidsthed om. I øjeblikket gik jeg videre med mit spørgsmål: Det lyder sådan, Rose: hvem er jeg? Spør jeg mig selv om det, får jeg altid en række ligegyldige svar, som enhver idiot kan gi: Jeg er lidt over almindeligt begavet, jeg er en flittig student, jeg passer at blive på den vej, jeg har udset mig, og kører ikke i grøften. Alt det lærer jeg ikke noget af. Endvidere er jeg en noget kantet bondedreng, i almindelighed lidt nede, engang imellem højt oppe, men alligevel aldrig af min vej. Det blir jeg heller ikke klogere af, jeg kender mange af den slags, og jeg forstår dem temmelig godt. Men mig selv forstår jeg ikke. Det, jeg ikke forstår, må jo netop være mit jeg, og det har jeg altså ikke

fundet endnu. Alt, hvad jeg selv tydeligt kan se, kunde lige så godt være en anden. Det er ligesom noget fælles stof, vi allesammen flyder i, men hvor er det, der særligt må betegnes som mit jeg? Skal jeg tro, at selve min søgen efter mit jeg er mit jeg, det var jo forfærdeligt, for så er der jo egentlig ikke andet tilbage end selve spørgsmålet: Hvem er jeg? Jeg forsikrer dig, at undertiden er den mulighed mere, end hvad jeg kan holde ud. Tænke sig, at ens tilværelse til allersidst blir sat ned til at være et spørgsmål, der flakker om i det tomme uden mulighed for svar. Undertiden ser jeg for mig et billede af mit spørgsmål. Det er et stort hul, hvis kanter er nogenlunde faste. Kanten er det, som andre kalder mig, hullet det er mig. Jeg vandrer altså ind mod min kant, så når jeg til et sted, hvor der er løs grund, jeg går ned og blir borte. Jeg ved ikke, om det er bar mørke, jeg synker ned i eller om det er brand. Jeg synes, jeg ser ild, men den oplyser ikke noget for mig, som jeg blir klogere af. Man skal nok se, at ens jeg er et hul midt i bevidstheden. Det tiltrækker ens tanke, som ethvert dybt hul gør, man kreser om det, man ender i det, og hele løsningen, man kreser om, er sikkert bare det at blive borte, ikke være. Se denne opfattelse af jeg'et som blot ikke væren, er der mange der har og føler sig rolige ved, men det kan jeg ikke. Jeg kan ikke nå til den følelse over for mit jeg. Ser du: den flittige, normalt udrustede student har jeg meget til overs for. Den sære kantede bondedreng, finder jeg en gang imellem komisk, han generer mig lidt ved, at jeg griber ham i at være latterlig, men han har min respekt. Derimod, Rose, mit ukendte jeg det føler jeg noget helt andet for, det er mystik. Jeg er ikke i den forstand selvoptaget, 105at jeg tænker meget over mine forskellige egenskaber, når de ikke ligefrem generer mig, hvad der godt kan ske, men mit jeg som jeg ikke kender! Kan noget, der i øjeblikke lidenskabeligt fylder et menneske, sættes ned til en blot ikke væren, leve en kort tid som et spørgsmål, der en dag tier uden at ha fået svar?

Jeg sad og så på Rose. Hun var blevet helt bleg. Hun sae: Hvad fejler du dog? Hyad er du egentlig for et

menneske? — Hun rejste sig for at gå.

Jeg sae, at vi kunde jo gå lidt sammen, men hun vilde åbenbart helst være fri, og vi skiltes.

Jeg gik tilbage til bænken, der stod i solskin, og satte mig. Nu havde jeg altså skilt mig fra Rose, men det var ikke så meget det, jeg tænkte på. Jeg var irriteret over, at man virkelig ikke kan få lov til at tale ud over for en kvinde, og at hun straks lar en forstå, at det er kælnede ord, hun vil høre, og ikke forklaringer, der betyder grumme meget for en selv. Jeg ved ikke mere, hvad det øjeblik dær på bænken efterhånden forlængede sig til. Jeg så næmlich godt, men måske kom det først til ved en senere forlængelse, at der er noget latterligt i, at en ung pige, der sætter sig med et så smukt smil, får lov til at gå med blegt ansigt, for det kan da godt være, at pigens smil er mere værd end fundet af ens jeg. For så vidt var det mig selv, jeg skulde være gal på.

Jeg ved ikke, det var et tåbeligt, ophidset øjeblik. Og så skinnede solen, hvor jeg sad. Det havde jeg ikke bedt om, det havde jeg ikke brug for i det øjeblik. Jeg så mig gal på sol og efterår og løv og alt det, endskønt det var en dejlig dag. Men det var ikke let for mig at få de forskellige opfattelser til at stå fast: et spørgsmål af den største 106vigtighed eller en latterlighed af usædvanligt omfang, et smukt smil og et dejligt solskin eller et forbitret, skuffet sind, der stod igen med den samme uro lige uløst.

Men at jeg havde skilt mig selv fra Rose, det viste hendes sky hilsen, da jeg senere mødte hende.

Jeg klarede mig ellers mit forhold til Rose, dog ikke med det samme den dag på bænken, men senere, efterhånden i forlængelse af, hvad jeg den dag begyndte at tænke: Man kan ikke ha en veninde med blot fortrolighed som grundlag. Der er en bestemt ting, hun vil høre, og kommer den ikke, går hun sin vej, tavs og bleg. Men en kæreste kunde jeg umuligt tænke mig, sådan som det dengang stod med mig. Derimod billedet af en kvinde på himlen, et ideal, der ikke forpligtede mig, og som heller ikke gav noget.

Jeg vil ikke sige, at jeg gik hjem og havde det rart med mig selv, men det kan være velgørende at føle sin egen tanke skære igennem og komme i bunde. Senere blir man jo gammel, man blir bevæget over sine minder, man blir mere rørt over en piges smil end over sin tankes snit, men havde man ikke kunnet skære sig igennem dengang, hvordan havde man så siddet og set på det nu?

Et par dage efter stansede Erika mig på gaden og spurte mere indtrængende, end det var hendes sædvane over for mig: Hvad er dog det, du har sagt til Rose?

Jeg følte mig ramt midt i mine egne tunge tanker, men jeg vidste ikke, hvad jeg skulde svare. Jeg spurte blot, hvor meget Rose selv havde ladet Erika forstå. Men det viste sig at være ingenting, hentydninger, Erika ikke kunde forstå.

Jeg svarede så roligt, jeg kunde og med en stærk følelse 107af det latterlige i, at jeg her stod og gjorde rede for mig selv: Å, det var bare dette her almindelige spørgsmål: Hvem man egenlig er af de forskellige personer, man føler i sig? En usleben bondedreng, en flittig student, en sær fyr og et par stykker til? Ja, du kender vel ikke det spørgsmål for dit eget vedkommende, men derfor kan du måske nok forstå mig, men hvad der kan være at føle sig rystet over, det forstår jeg nu ikke.

Erika så alvorligt på mig: Det samme spørgsmål har jeg mange gange gjort mig selv om dig.

Har du det, Erika? Min stemme var nær ved at blive borte.

Ja, jeg har altid set, at du var et meget indviklet menneske, at der var noget underligt ved dig, men —

Men hvad, Erika?

Hun rystede på hodet: Jeg kan ikke sige det. Og selv om jeg kunde, vilde jeg ikke. Du må ogsaa selv vide bedst besked, måske. Nej, det vil jeg ikke ind på.

Der blev en pause imellem os, spændt og farlig. Jeg sae så: Du og Rose har i grunden aldrig kunnet lide mig.

Å, indvendte Erika, men gik så i stå.

Jeg blev ved: Har det måske noget at gøre med det, som du ikke vil sige. Med mig derimod er det anderledes, jeg har altid holdt meget —

Erika så op med et hurtigt besynderligt blik, der satte mig i stå. Det så ud på hende, som om hun vilde gøre et spørgsmål, men det kom ikke. Med en følelse af, at jeg nu talte hen i været, sae jeg: Karl derimod holder egenlig en del af mig, men det kan du vel ikke forstå.

Det kan jeg godt, sae Erika svagt, — det er ogsaa noget andet. Han er jo en mand.

Sådan besvarede Erika mine intetsigende ord med en ny gåde. Altså, fordi de var kvinder, Rose og Erika, derfor, hvad?

Jeg må videre, sae Erika stakåndet midt i tavsheden, og så gik hun.

— Det gik ikke let for mig med læsningen i den følgende tid. Jeg brugte vistnok samme mål af tid til mit arbejde, men der var sket noget med tiden. Den var blevet som et hul, jeg fyldte mit arbejde i, og dog blev det ved at være lige tomt. Der var noget i vejen. Hvad før havde været et ikke synderlig morsomt slid, blev nu bevidst glædesløst. Jeg traf en dag Ledhusen, jeg stansede ham og spurte, om han vilde høre på mig et øjeblik. Det vilde han. Vi drejede om ad en ensom vej. Jeg sae da følgende: I mine sidste skoleår og i disse to studieår har det været sådan for mig, at mine tanker, mit hele sind har været rettet fremad. Jeg var vendt sådan, som man vel skal være, mod min bestemmelse, det at blive cand. mag. Det var meget interessant til at begynde med at gå efter denne bestemmelse. Senere gik det morsomme noget af, og jeg kunde en gang imellem sige til mig selv: Det er lidt kedeligt, men anderledes er det vel ikke med et studium. Du går bare videre. Og et øjeblik efter var det glemt igen. Men nu er der sket noget. Jeg er virkelig gået i stå. Mere end det. Tilværelsen har drejet sig for mig, jeg ser den anden vej. Før så jeg frem mod min bestemmelse, nu ser jeg tilbage, mod hvad tror De?

Ledhusen svarede: Jeg tror, at De ved Dem selv kalder det skæbnen. Den er det gamle, der ligger bag Dem, men i virkeligheden følger med Dem, den fylder hele Deres liv.

Det krøb igennem mig ved hans ord, så sande var de. Jeg spurte: Hvor kan De vide det?

Han sae: Jeg kan se det på Deres blik?

Mere talte vi ikke sammen. Han blev gående ved siden af mig en tid. Jeg gik ikke ind på mere, og han tog ikke noget op. På hans opfordring gik jeg også med hjem. Jeg fik en cigar og et glas vin. Bag efter huskede jeg, at jeg tømte det første glas i et drag, det andet ikke længe efter, det var skænket. Med det tredje varede det lidt længere.

Ledhusen var hyggelig og morsom: Ja, dær står mine bøger, mine samlede værker. Se, mine bøger interesserer mine fluer. De sætter sig på ryggen og læser titlen. Det er mit publikum. Men vil De se, dær er en, der laver en lille klat, inden han flyver. Det er en anmelder. Han har heller ikke læst andet end titlen. Men hvad er det for en rad, der flyver omkring og ikke har tid til at sætte sig og så meget som læse titlen? Den spyflue dær, det er en alvorlig mand. Han har ved en fejltagelse forvildet sig herind, og nu skælder han ud. Sss, siger han. Han er vred. På mig eller bare på mine bøger, fordi han uden egen skyld er kommet i nærheden af dem. Sss, siger han, det vil sige satan. Hvorfor satan skal han ind til mine bøger, hvor han ikke har bedt om at komme. Sss, satan. Men jeg vil være ham en litterær velgører. Nu lukker jeg vinduet op og slipper ham ud. Sådan, det gjorde godt.

Vi havde det morsomt sammen en times tid. Så gik jeg. Han fulgte mig ned ad gaden et lille stykke, meget smilende, men han så alvorligt på mig, da han sae farvel, spørgende, eller hvad det nu var.

Det blik tog det meste af den lysere stemning, jeg var kommet i.

En dag mødte jeg Emma. Hun stansede, som hun også plejede, og spurte, hvordan det gik. Hun var ikke blevet kønnere som voksen, med sine grønlig blakkede øjne og håret af farve som en lergrav. Hun var lige så ru som altid. Det skete, at vi mødte kvindelige studenter, som jeg kendte. En og anden smilede virkelig til mig, og ved den ene spurte Emma: Er det en af dine kærester?

Jeg svarede med en latterlig oprigtighed, hvis komik straks var mig selv indlysende: Jeg har ingen.

Emma lo: Nej, det vil jeg såmænd helst tro. Men det er din fejl.

Jeg svarede med lidt mere overlæg denne gang: Du er jo kunstnerinde, Emma. Du mener vel, at det hører sig til, at kunstnere skal leve i fri kærlighed. Men da jeg ikke er kunstner, så er det ikke nødvendigt for mig. Med dig er det noget andet.

Hun morede sig over min grovhed: Det behøver jeg ikke, for jeg er ikke aparte. Men det er du. Du går og hænger efter to piger, som du ikke kan få, men som du heller ikke vil ha. Du hænger hen i luften som et gammelt piletræ oppe på en skrænt.

Det er godt, Emma, afbrød jeg.

Ha ha, ja og det er den slags sære fyre, der trænger til en kæreste. Jeg kender den slags mandfolk. Dem

af Karls slags, de kan sagtens, men dem af din, uha.

Det er en råhed, Emma.

Ha ha, ja vel er det det, men sundt.

Emma, tiden taler igennem dig.

Nå gør den det? Ja, jeg kender ikke tiden. Jeg kender kun mandfolkene.

Hm. Har du så fået nogen af dem hjulpet over det, du kalder særhed?

111

Nej, jeg har ikke. Det er ikke noget for mig.

Nå. Ja jeg troede, det var et tilbud. Det var kedeligt, for ellers —

Jeg tænkte på, hvornår det øjeblik kom, da hun vendte mig ryggen. Men det gjorde hun ikke. Hun så eftertænksom på mig og sae: Hvad mon du egentlig er for en? Skulde du alligevel ikke være af den slags, jeg tænker mig, disse her tungsindige, som bare, hm. Ja du er jo sær. Hvad er du for en i grunden?

Jeg stod stille og så på hende, mens jeg udviklede mine tanker om mig selv: Jeg er dels en kantet bondedreng, dels en læsehest, desuden højt oppe, ikke ret tit, og langt nede, lidt tiere, undertiden er jeg slet ingenting og ved ikke af, at jeg er til. Den tid er forresten nu forbi. Og så er jeg noget, jeg ikke ved, men hvad det er, får jeg måske aldrig at vide.

Emma stirrede på mig med det mest opmærksomme blik, jeg endnu havde mødt. Så sae hun: Det er sgu storartet. Men du er jo tosset, jeg mener ikke som andre, der er tossedede. Du er noget for dig selv, også dær. Men ved du, hvad jeg tror? Jeg tror aldrig, du blir til noget. Det vil sige, du blir jo nok cand. mag. Så forsvinder du hen et eller andet sted i landet. Dær går du mellem mennesker, der tænker om dig: Han er en underlig en. Og dær dør du, og de samme mennesker siger: Han var en underlig en. — Emma brød ud i latter over sig selv: Jeg står knagerne selv og blir en underlig en bare ved at snakke med dig.

Jeg sae: Det er skæbnen, der kommer bag fra og råber efter mig. Den kommer hjemme fra min egn, for dær er dens hjemsted.

Emma rynkede panden og fik skæv mund, mens hun 112sae: Ja, det er sku rigtigt. Du har en skæbne, ja naturligvis, det har vi andre ikke. Ih, hvor er du godt hjemme i alt, hvad der er halvt forrykt. Det står og går op for mig, mens jeg hører på dig. Men jeg tror knagerne ikke, der er nogen pige, der vil ha dig.

Men jeg tror, Emma, at der er en, der vil, og det er dig.

Emma lo højt: Er du tosset?

Ja vel. Det er jo det, vi går ud fra. Du har jo penge, og du er snart færdig og kan tjene noget til. Jeg er også snart færdig og kan komme i stilling. Vi kan altså gifte os, med det samme, om det skal være.

Emma lo mindre: Det her går nu lidt for vidt.

Hvorfor det? Du skal blive skilt, så snart du vil, et år, to år efter.

Emma kneb øjnene sammen: Jeg tror nok, du er lumsk. Det er så en egenskab ved dig, jeg ikke kendte.

Dermed sae hun farvel og gik. Men senere stansede vi af og til, når vi mødtes, og brugte mund på hinanden. Emma vilde også spille med mig og lære mig noget mere musik at kende. Det tilbud gjorde jeg dog ikke noget ud af.

113

Sneen røg gennem gaderne. Om alle hushjørnerne dannede den volde med skap ryg. De blev trådt ned af gående og lavede sig selv i stand igen. Fra huller mellem huse piskede sneen skråt for fra ind i ens ene øje, så man måtte lukke det og klare sig med det andet. Folk, der ikke kunde lære at gå enøjede, holdt en hånd op og lavede klap. Eller sneen kom lige fra siden og tævede ind i ens ene øre, så man måtte sætte prop i af en finger. Øret sved forbandet, sneen smæltede og frøs igen, og øret gjorde ikke ondt mere. Følte man op til det, var det en ujævn kage af is. Når man så havde lukket højre øje og proppet højre øre, slog sneen om ved et hushjørne og faldt ind på venstre side, der var seende og hørende. Sneen var også på anden måde lumsk. Ved visse hjørner lå en kold djævel og pustede sne op i ens bukseben, så det nåede ens knæ. Hvad der ikke gik den vej, det blæste op langs ens krop og tog under skyggen af ens hat, hele vejen rundt, og littede den uimodståeligt af hodet på en. Det var satan til vær. Man kunde ikke gå en halv time, uden at der blev

arbejdet på en fra alle sider. Vilde man så løbe for at få lidt varme i kroppen, så kom man til at svede, og ved at man måtte trække været hårdt, blev man kold langt ned i svælget. Der kom til at stå en stang af is langt ned i en, så man måtte stå stille med lukket mund og trække været småt, for at få den smættet.

114

Der var en, der stansede mig på et hvislende hjørne, hvor vinden vendte sig. Jeg skiftede øje og så op. Det var Ledhusen. Han havde dårlig holdning i dette vær. Det var nok endnu mindre noget for ham.

Lad os gå her ind og få en romtoddy, sae han. Vi gik ind. Det var et ganske billigt sted, men toddyen var hed. Den sved i et kuldebrændt svælg.

Jeg har tænkt meget over, hvad De sae den anden dag, begyndte han. — Jeg kan ikke gi Dem svar på Deres spørgsmål, men jeg ser altså, at De er i den lykkelige alder, hvor alting er mulighed og ingenting sikkert. Ja, De ser forbavset på mig, og med en passende tilsætning af hån over min ringe forståelse. Ja vist er det en forbandet tid, men jeg ved noget, der er værre: da mulighederne har klaret sig og er blevet til virkelighed. Hvad for en virkelighed? De fleste er blevet til afslørede indbildninger, og de andre, jeg taler kun om mig selv, til en halvstor digter, for hvem nu ikke flere muligheder står åbne. Ja, sid De bare og se gal ud med Deres indre vanskeligheder. De er lykkelig, jo mere desperat, des mere. Ih, hvor det sneer og stormer og skaber sig. Hvad fører så al det raseri til? Til sjap. Nå, lad mig så få forklaringen på Deres hånlige smil.

Jeg sae: Hvor gammel var man, da man først hørte den slags toner fra de mere erfarne? Da jeg var femten år, fortalte karlene derhjemme mig, hvad kærlighed er. Det var ikke just udpyntet. Og nu får jeg lige sådan besked om livet i det hele. Men er jeg tilbøjelig til at tro, De har ret, så vel som karlene derhjemme?

Gu er De ej, sae Ledhusen hæftigt. — De holder fanatisk på deres illusioner. Det kan man se på Dem. Nej, 115men De gir mig ret med hensyn til mig selv. Alt hvad vi siger herinde i København af bittert, tjener kun til at karakterisere vort eget væsen. Om Dem selv derimod har De en anden mening.

Jeg svarede oprigtigt: Jeg ved det ikke. Jeg er ikke sikker på, at det er sådan. Jeg ved ikke, hvad for illusioner jeg har om mig selv.

Nej, ganske rigtigt. Jeg derimod ved, hvad for illusioner jeg ikke har, mere.

Vi tav bægge og så ud i mørket, hvor det sneede og blæste. Stormen fik væggene til at sukke. Trapperne ømmede sig, ved at nogen gik ned ad dem. Vinduer skabte sig hele huset rundt.

Ledhusen sae, og han udløste også min tanke: Det er fanden til liv, dette her. Og så har man det ikke engang rigtig ondt. De, der virkelig døjer under livet, har ikke ord til at sige det med. Vi, der har mæle, gennemgår ikke nok. Men hvem ved, når livets onde er værst, når det kommer inde fra, eller når det kommer ude fra? I aften kommer det bægge steder fra. Man kan ikke holde det ud i sin stue, og man kan ikke holde det ud i sin egen sjæl. Satan, hvor en ed er fattig. Hvem der kunde sige det i vers. Jeg lider dobbelt. Der er hverken forløsning ved eder eller ved vers. Intet står mig bi. Og hvad nytter mig den tredie todde.

Det var rigtigt nok, vi sad ved den tredie. Den var ikke længere god, nummer tre ikke. Vi gloede selvopgivende ud i det forbandede vær. Folk råbte højt, som de plejer i snevær. Hvad der havde lydt morsomt hjemme i gården, det lød her anderledes. Folk så tåbelige og gnavne ud i dette tåbelige vær. Alting var koldt og dumt og uglædeligt. 116Jeg udtalte det og fik ret. Vi talte videre i dyb nedslåethed. Ledhusen så syg og sølle ud. Jeg havde ondt af ham, det meddelte sig til mig selv, så jeg fik kvalme ved det. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde udtrykke, hvad jeg følte. Jeg mumlede igen noget om en forbandet tid. Ledhusen så håbløst på mig. Men hvorfor i alverden havde vi to søgt sammen i denne aften, i denne tidsalder. Hvad kunde vi hjælpe hinanden med?

Vi rejste os for at betale, han tre, jeg tre. Vi kom ud, opvarmede, gennemdampede af fugtig stuevarme, opblødt af spiritus, modstandsløse af tungsind. Stormen opdagede os i samme nu, vi blottede os for den. Den kastede sig over os med et vræl af triumf. Satan, nu skal I få. Den snappede med et tag al varme fra ører og næse, den tog os i hænderne og gjorde dem følelsesløse, den isnede gennem tøjet og slikkede op ad benene. Og da den havde gjort det, gjorde den mere, den gik i sjælen. Jeg følte mig ophidset ved overfaldet, men især afmægtig og efterhånden temmelig modløs. Der var ingen hindringer, der kunde holde kulden ude.

Vinden var stiv gennem Frederiksberggade, men da vi kom ud på den åbne plads, ramte den mig uventet fra en uventet side og rev min hat af. Mine valne hænder var ikke raske nok i at gribe. Afsted gik hatten. Jeg efter. Vi rendte ned forbi Vartov og videre. Da vi nåede Stormgade, gjorde hatten et hop til siden. Det gjorde jeg også. Jeg sprang efter den og landede med et uventet sæt oven på den. Så var den færdig med det væddeløb. Det var en stiv, rund hat. Nu så det ikke så godt ud med stivhed og rounding, men jeg havde ikke ondt af den. Den havde sat mig i ophidselse og fortjente sin skæbne. Den gjorde et 117flugtforsøg igen, men det var forudset. Langt borte stod Ledhusen og ventede frysende, men jeg var blevet varm. Jeg så ham, og i det samme så jeg mig selv. Først rende som gal og latterlig, nu komme triumferende, men stadig

latterlig. Jeg så det. Det syn var sgu ikke til at holde ud. En tungsindig, håbløs ung mand, der sættes til at rende efter en hat, netop han og i et patetisk øjeblik. Det forekom mig, at jeg hørte nogen le. Emma rimeligvis. Ja hun vilde ha moret sig. Det havde været noget for hende at se sådan et surt spektakkel rende nar efter en hat, der med hvert hop gjorde ham endnu mere latterlig. Jeg følte op til mit hede ansigt. Jeg var ubarberet. På læsiden våde børster, på stormsiden børster i snesjap. Mine ører var drivende vaade, men lunkne som et par vanter, der lige fra sneen er hængt op på lågen af kakkelovnen. Jeg var blevet ophidset, men nu kom jeg til at le, lige et øjeblik. Men det må ha stået på mit ansigt, da jeg kom hen til Ledhusen, for han sae: Nå, var det så morsomt? Jeg havde ellers indtryk af, at det var nærmest gal, De blev.

Jeg sae: Det tungsindige har jeg i alt fald nu rendt af mig.

Der var så lidt fredeligt på den store åbne plads, men da vi kom ind på Vesterbrogade, hvor stormen var mindre lunefuld, sae Ledhusen: Se det, jeg sae, skal De ikke kalde tungsind, men tomme huller i en digters liv. Disse må ikke forveksles med huller på Deres skjorte, hvor en tyndslidthed efterhånden blir til et virkeligt hul. Jeg er næmlich ikke tyndslidt, men i min sjæl, der ellers er et ganske solidt stykke tekstil, er der store huller, de hører med til vævningen. Når nu mit jeg kommer til sådan et hul, ja nu blir mit billede for indviklet, men jeg ved ikke, 118hvord det er, jeg så blir af. Jeg dumper dybt ned. Ja ja, nu har jeg sagt noget, som De måske er i stand til at forstå. De er kommet op, jeg kommer. Skal vi gå ud og more os sammen en aften? for eksempel til den store fest i næste måned? Ja lad os det. Jeg er også bange for, at De morer Dem for lidt.

Det blev en aftale. Jeg løb det meste af vejen hjem. Jeg fik gnedet mine våde fødder tørre og gik i seng. Jeg mærkede, hvordan mine fødder begyndte at brænde. Snart efter sov jeg.

119

Fra festen i studentersamfundet husker jeg egenlig kun Ledhusen. Hans ord stod over festens spektakkel og mange ord og tobaksrøg og lugt af vin som stjærnerne over strøget ved aftenstid.

Ledhusen var stærkt i ånde den aften. Blandt det meget, jeg så, er hans smil det synsbillede, jeg husker bedst. Da vi efter hovedtalen sad sammen ved bordet, foreslog han, vi skulde drikke dus, og efter at det var sket, spurte han: Hvordan stiller du dig til drik? Bælger du voldsomt i dig med det, vi herinde kalder for livstørst, — vi er kære efter skønne ord, — eller er du mådeholden? I det hele taget, dit forhold til spiritus, svarer det til det udtryk, du somme tider har i dine øjne eller til din beherskede tale og dine langsomme bevægelser?

Jeg svarede med at gribe et ord, som jeg havde mødt mangfoldige gange og ærgret mig over: Hvad er livstørst? Vil du ikke forklare mig det?

Jo, sae Ledhusen glad. — Når en mand tar en anden mands unge kone, eller vi skal se det sådan, at hun en dag lige med et, dog for en tid kun, flygter med en mand, da er det livstørst. Når en naiv ung pige kommer ind til hovedstaden, og hun hverken har ævne eller især ikke lyst til at passe på sig selv, og det altså går hende galt, da er det livstørst. Hvis en ung mand bruger flere penge, end hans fader har råd til, da er det livstørst. Dersom en ung mand fra provinsen får en stilling herinde, blir 120grebet af det stærke liv, eller af det sydende, eller hvad du vil, liv, og må tvangslåne af den kasse, han har adgang til, da er dette mere vanskeligt at få ind under begrebet livstørst, men det begyndte med livstørst. Noget lignende gælder, når en mand i fyrreerne har slidt sig op af fornøjelser. Han er nu til rotterne, han er havareret, men fra først af var det livstørst. Et dejligt ord, et trylleord. Havde vi ikke ordet livstørst, da var tiden umoralsk og på vej til undergang, herinde vel at mærke, men med livstørst er det en herlig tid, en hvor gamle fordomme falder, hvor gammel dumhed hver dag taber en af sine stærke stillinger.

Ledhusen talte temmelig højt. Mange af de nærmeste tav for at lytte. Det var tydeligt, at han mærkede det.

Han blev smilende ved: Det jeg her siger, må vi ikke sige. Alle meninger er tilladt, dog med den lille indskrænkning, at det kun er dem, vort parti har kanoniseret. Vi er frisindede, men på en lidt paradoksal måde, vi må mene, hvad vi vil, men inden for den fastslåede ortodoksi. Jeg er for øvrigt mistænkt. Jeg blir det sikkert, sae han og hældede sig hen imod mig, — jeg blir det sikkert endnu mere efter denne aften.

Der stod en mand op og takkede for talen. Han var vel midt i fyrreerne, en pæn, fornuftig mand at se til, en jævn mand, nærmest som en førstelærer i en stor landsby. Det, han sae, var yderst radikalt, jeg kendte det altsammen i forvejen fra de tre år i hovedstaden, men det stod ikke rigtigt til det jævne og højst fornuftige indtryk, som synet af manden selv gav en. Jeg fortalte Ledhusen, hvad tanker jeg gjorde mig om ham.

Ja, sae han, — en pæn retscaffen mand, født konservativ, men ved tidens ugunst radikal og fritænker. Det holder 121

heller ikke. Når han blir tres, er han en af vore solideste samfundspiller, men for øjeblikket er han en støtte, der rækker i grunden. Han blev omvendt, det vil sige galt vendt, for tyve år siden, og da fik han en søn, en

uægte, som I siger på landet. Vi siger en naturlig søn, for vi synes, det er dejligt at kunne håne dem, der er blevet til på lovformelig vis. Men hvad enten det nu var livstørsten, der løb af med ham, eller det var indrømmelse til de ny ideer, han fik sig sådan en søn. Når den mand engang blir omvendt igen, kan han blive besværlig nok. Det er mærkeligt med disse folk, der omvender sig fra en ugudelig ungdom, de er værre end andre fromme, for der sidder fra gamle dage stadig en ugudelig lyst i dem til at komme efter de unge, der minder dem om, hvad de selv engang var. Det er ikke for det, jeg kan godt finde mig i omvendte røvere, men lad dem endelig ikke komme ned af korset igen. Dog, det er desværre kun et fromt ønske. I virkeligheden har vi disse her omvendte røvere spillevende iblandt os og stadigt forsøgende på at hænge os andre op. Jeg kan ellers godt lide ham dær. Han minder mig om min fader, der også var en pæn mand, men uden ideer. Han vendte altid den samme vej. Han hed Sørensen, også i den henseende var han almindelig. Men hvordan han kom til at sætte et paradoks som mig i verden, det kan man ikke forstå. Jeg tog altså et andet navn. Jeg tiltroede mig ikke ævne til at gi Sørensen en anden mening end den, det nu engang har. Men havde Sørensen haft det uheld at være født tredve år senere, så var han kommet ind i vor bevægelse, han var ganske kvik, skønt han åndeligt set var en lille mand. Men ser du kvik og lille, det er i vor tid de to afgørende egenskaber. Har man dem, undgår man ikke 122at komme med. Man blir brugt af andre i den lille stil, eller man blir en bruger af andre. Man blir en lille nar eller gavtyv eller en bruger af de narre og gavtyve, som det vrimler med. Jeg siger ikke, vi mangler store og gode hoder, men netop de har brug for de små til efterrend. Jeg gad vide, om der har været nogen tid, hvor der har været sådan en anvendelse for det lille og kvikke, der uhæmmet af personlig smag lar sig bruge til alt, hvad der er lille og kvikt: Nå dær har vi netop en af dem.

Det var den kendte forfatter og journalist Carl Brask. Hvad han sae, havde jeg, efterhånden modstræbende, læst før. Det var vistnok vittigt, i alt fald blev der leet.

Ledhusen læste mine tanker. Han sae: Der er en synlig kulde på dit ansigt. Hvad mener du om ham? Jo omtrent dette: Et godt rummeligt hoved, alle tidens tanker gir genlyd i det, så tomt er det. Han er jo ellers, efter hans egen ærgærrige mening, en frygtet journalist. Hans venner kalder ham spids. Andre betegner ham som skarp, men så bredt anlagt er han nu ikke, han er ikke en kniv, men snarere en syl. Jeg vilde ellers nærmest kalde ham krydret. Han kommer hver dag i ideernes køkken. Dær henter han rester, som han laver lobskovs af, vel krydret biksemad. Derimod er han ikke god som taler. Det kommer af, at hans overbevisning ikke er så stærk, som hans hoved til en vis grad er godt. Når man lærer ham nærmere at kende, opdager man med en vis skuffelse, at han er en godmodig fyr, og trænger man dybere ind i ham, hvorved man med det samme er ved bunden, finder man i grunden ikke andet end godmodighed, der flyder om i en treblandet væske: en lille skuffelse over ikke at være blevet til mere, lidt blødt hjærte, der afvekslende vises frem 123for offentligheden eller dækkes af en tilstræbt hård skal, og så endelig, for det tredie, en ikke ringe forfængelighed over at være med i slaget. I hans tilkommende nekrolog vil hans godmodighed blive nævnt, og dær kan den udmærket bruges. Den er mindre værd, mens han går med den i levende live, for meget kan være udmærket hos et lig, som ikke er det hos den levende. Brask er satiriker, men læg mærke til, at han tjener mistænkeligt godt på det. Men se, det ægte satiriske ved en satiriker, det er, at han sulter af det, det er livets satire over satirikeren. Det er satire i dobbelt forstand, den er blodig, som satire skal være, for den koster blodet ud af satirikerens hule kinder. Nej, det er godtkøbt at høre til flertallet og satirisere over mindretallet. Nej, men hvis han kunde vende forholdet om.

Jeg stirrede ind i Ledhusens ansigt. Han lo og sae: Ja nu ser du ud som en lille opvakt dreng fra landet, der for første gang får treenigheden forklaret.

I det samme kom en ældre mand hen til Ledhusen. Han var stærkt ophedet og hævet i sit hoved. Trækkene var opblødt. Jeg prøvede på at tænke mig, hvordan han så ud, når han gik af kog, og hans træk var faldet tilbage i deres naturlige leje. Lidt kønnere måtte han da vel være så.

Godaften Ledhusen, skreg han i et brøl. — Hvad er det for en verdensfjærn ung digter, du dær har taget til dig?

Jeg blev forestillet. Manden var en kendt mand. Jeg sae godaften og fjede til: Jeg er ellers ikke digter.

Nå ikke, brølede manden, — men nok verdensfjærn.

Det svarede jeg. ikke noget på, men jeg havde det 124indtryk, at mandens temperatur faldt noget, mens han så på mig. Så bøjede han sig ned over Ledhusen og talte halvhøjt med ham. Derefter hejsede han sit kendte hoved i været og gik tilbage til sin plads.

Nå ikke det, sae Ledhusen smilende. — Ja, hvad sådan en ung bondekarl mener om en københavner som ham dær, det behøver man ikke at spørge om, det står udskåret i ansigtet på ham i meget læselig bondestil. Det minder mig om engang, jeg var på besøg hos en sjællandsk gårdmand sammen med to andre københavnerne, vi fik efterhånden en del at drikke. De to blev glade, snaksomme, højrøstede, de blev bløde ligesom han dær, og da manden opdagede, at jeg ikke blev påvirket, sendte han mig af og til et medvidende blik. Ja, og nu sidder den samme bondeforagt lyslevende ved siden af mig.

Jeg sae blot: Jeg kan ikke lide denne opblødte snak. Det er sagtens en arv.

Ledhusen lo: Ih, hvor er du lidt festlig. Hvor er du tør. Dertil vil du sige, at vi andre er en håndfuld ærter, der er lagt i blød, lige ved at rævne af ideer og frisind og grin og sentimentalitet.

Det passer ikke på dig, sae jeg hurtigt. — Du er ikke som de andre.

Hvor den banale sætning lød ny, sae Ledhusen, — men den kom også lige fra landet. Ja ja, jeg gad vide, om jeg ikke i min næste bog har sagt noget af det, som du går og tænker. Da jeg var midt i den, troede jeg i min inspiration, at det var mig, der skulde skifte ret i den stående åndelige kamp, men jeg er for længe siden faldet ned igen. Jeg ved, at det blir tiden, der skal gøre det.

Jeg gjorde ikke spørgsmål om bogen, men mit ansigt 125var et spørgsmål. Ledhusen sae: Det er ikke blevet så god en bog, som jeg havde ventet. Det er det sædvanlige ved mig, jeg har mange indfald, men jeg mangler den egenlige inspiration. Se sådan kunde jeg tænke mig, at min digterskæbne burde se ud: mange prikker af indfald og mange lange streger af inspiration. Det var blevet en dejlig digterisk telegramschrift. Men den sande inspiration har jeg ikke. Vi har den ikke. Hvorfor? Ja det vil I andre måske opdage engang. Så vil også min lille beskedne tragedie komme til undersøgelse. Den var ikke rigtigt stor. Den følte heller ikke sådan af mig selv.

Ledhusen tav lidt. Det var ikke min sag at komme med et indlæg, som om dette her var en drøftelse. Jeg tav, men jeg var med. Han sae videre: Det er en underlig tid, det vil du også engang tænke. Nogle af os er meget tungsindige og har et mørkt blik på livet, men for det meste føler vi det ikke så mørkt, som vi gir det ud for. Andre er kynikere og håner alting, men de føler ikke deres egen hån. Tro ikke nogen af dem. Det er på bægge sider overdrivelse. Hverken alvor eller spot er alvorligt ment. Vi har ingen rigtig tro til os selv, de fleste ikke. Men jeg var en aften sammen med ham, vi kalder vor store digter. Jeg overværede, at han slog i bordet og sae: Jeg er den ny tid. Han var fuld, men han var også pragtfuld. For dem, der så det, følte det som et stort øjeblik, eller som et latterligt øjeblik. Sådan er manden, sådan er hans værk, men hvad siger fremtiden? Men han er større end jeg, meget. Han tror, at han er alt som digter, jeg ved ikke, hvor meget jeg er. Jeg ser med en vis spot på alting, også på mig selv. Havde jeg haft mindre spot, mindre tvivl og mere tro, så er det ikke godt at 126vide, hvem der var blevet den største af os. Troen gør meget, han vilde sige: troen gør underværker. Se vi har afskaffet troen på faderen og sønnen, og vi har nu tilbage troen på ånden. Det er en god tro, men har jeg den? Jeg tror, jeg har den, undertiden. Nej, jeg blir aldrig til noget. På den anden side har jeg ingen rigtig dyb overbevisning om min egen mangel på ævne. Alt dette om mig selv kan jeg fortælle til dig, for du kan fatte det muntre deri, du er ikke trist orienteret i dit syn på livet. Jeg vil nødig ind under en trist synsvinkel, sådan som jeg er bange for, det vil ske, når en kommende dr. phil. graver mit litterære kadaver op. Nå dær har vi den næste taler.

Den tale, der nu blev holdt, var meget radikal, men holdt sig ellers til almindeligheder. Jeg husker ikke noget af den, kun hvad Ledhusen bagefter sae: Se, det vilde vor store dr. Mouritz ikke ha sagt. Almindelighederne overlader han til de menige soldater. Han er selv altfor skeptisk til at gi sig hen i talemåder, og føler altfor stærkt til det. Spot og begejstring det er i grunden to dejlige ting at ha samlet i eet sind. Ser du ham for øvrigt deroppe ved hjørnet af bordet?

Jeg så derop og sae: Jeg ser ikke andet end skæret fra en lysekrone.

Det er ham. Skæret fra lyset, det blændende skær, det er ham. Han er forresten en mand, som jeg mindre og mindre misunder. Det er ikke næmt at være en gammel gud. Hver gang han lukker munden op, har han forpligtelse til at tale i skriftsteder, der lige kan gå ind i de troendes katekismus. Nej, jeg misunder ingen at være en gammel gud, der er blevet mere forfalden til røgelse end duelig til at gøre mirakler. Nej, men at være en 127ung, ukendt gud med alle sine mirakler i behold, det er dejligt. Det var det, man engang syntes, man var.

Oppe ved bordenden sad digteren Svendbjørnsen. I dette øjeblik blev en ung digter ført frem for ham, en ung mand, hvis digte var meget omtalt i litterære krese. Svendbjørnsens skæg skiltes ad i et stort smil. Han vinkede. Et fyldt glas blev bragt den unge digter. Svendbjørnsen stødte sit fulde glas mod hans og sae, efter at de bægge havde drukket: Nu har du klinket med Svendbjørnsen, og han har sagt dig, at du er digter. Det ser han både af dine vers og af den ild, der glimter i dit blik. Glem aldrig, hvad Svendbjørnsen har sagt.

Den unge digter bukkede og gik. Svendbjørnsen rakte sit glas frem med en bydende håndbevægelse. Det blev straks fyldt, og med det samme tømt igen. Så satte han glasset fra sig og strøg sig over skægget med en malerisk håndbevægelse. Lige over for sad en kendt maler og tog billedet på sin mansjet.

Pragtfuldt, sae Ledhusen og så på mig med sit ironiske og betagne smil. Du synes, det er latterligt. Det er det vist også. Men om mange år vil dette oprin gå igen i gamle memoirer, og da vil de folk, der læser om det, ikke tænke på det latterlige. De vil synes, det var en stor gestus, hvad enten den ny digter blev til noget, eller han svigtede de store forhåbninger, Svendbjørnsen satte til ham. Men folk vil sige, hvad de altid siger i sådan et tilfælde: Hvor det lignede Svendbjørnsen, og hvor han lignede sin tid.

Han tav, jeg sae heller ikke noget, men jeg tænkte over de sidste ord. Så spurte jeg: På hvad måde ligner man i grunden den tid, man lever i? Hvad er tiden for så vidt? 128]Jeg mener: Hvor vidt er tiden lig med de betydelige mænd, der lever i den?

Ledhusens smilende øjne lyste af glæde over det givne æmne. Et uhyre problem, sae han, — et alvorligt spørgsmål på en så munter aften. Se dær en digter, halvt fuld af poesi, halvt af poetiske slagter, en personlighed med store anlæg og med andre, der er af meget ringe kvalitet. Hvilken af de to sider hører nu tiden til? Det er så næmt, og det er også meget kønt at sige, at kun det ædleste og bedste hører tiden til, men er det rigtigt? Hvis de to trediedele af, hvad en mand har levet gennem halvfjerdsindstyve år, er slagter og affald, er da kun den ene trediedel hans virkelige liv? Mon ikke det hele? Hvad er vor tid? Er det de mange gavtyve og stræbere, som den ny bevægelse har bragt frem? Sådant vil de fleste mene, når vort bo engang skal gøres op. Eller er det de mere fåtallige idealister og udmærkede hoder, der er tiden? Det er der nogen, der vil mene. Eller, endelig, er tiden selve ideerne, de legemløse tanker, rensede for al menneskelig ufuldkommenhed, og som færdes i æteren, eller i alt fald så højt oppe, at de ligesom stjærnerne er synlige for eftertiden? Det vil enkelte påstå. De vil sige: slagter og al ufuldkommenhed, det er nu glemt, det regner vi ikke med, det hører ikke tiden til. Ja det er, hvad man kalder ideelt rigtigt, men ellers galt. Nej, tiden er alt, hvad der har levet, kanel og skidt med hinanden: Nå nu skal vi til at høre på vers.

Det var en ikke helt ung mand, der stod op og deklamerede. Ledhusen sae bag efter: Ja, det er temmelig fortrukket. Det ligner ansigtet på en pæn mand, der i selskab i al stilhed har mavekneb og ikke kan skjule det. Han har 129vridninger i ansigtet. Denne her har vridningerne på vers. Det er en skam, for resten, vi fangede ham ind. Han var en af de mange pæne små folk, der havde fortjent en mere dagligdags skæbne. Oprindeligt havde han et lille hyggeligt snurrende tepotte-talent, og nu forsøger han at lave sin potte om til en lyrisk dampmaskine. Han skaber sig. Det bringer mig til at tænke på, hvad jeg engang vilde med mig selv. Jeg mente, jeg havde en sendelse. Jeg vilde gå omkring til folk som ham dær, til alle svindlere lige fra de ærlige, der ikke ved bedre, end at de mener det godt, til de bevidste gavtyve. Jeg vilde banke dem een efter een på panden med hård kno og sige til dem: Du mener ikke, du føler ikke, du tænker ikke noget ved det, du laver. Du skaber dig. Og jeg vilde se dem blinke med øjnene overbevist om at være grebet i falsk. Jeg vilde kno dem så hårdt, at de naturligvis ikke omvendte sig, men dog kun med dårlig samvittighed blev i deres synd. Det er en ulykke for vor tid, at vi ikke har sådan en mand. Vi ser nemlig kun efter talent, vi banker dem, der kun har et lille, men det er gavtyvene, vi skulde banke. Publikum har det lige sådan. De har megen sans for talent, det at der er hittet på noget, der er til underholdning. Hvis manden skaber sig, nå ja, så er også det godt, bare han gør det godt. Vi fælder de små talenter, men de uærlige, der måske er lidt større, freder vi om. De skulde ryddes først. Ja, det var mit kald, tænkte jeg engang. Jeg vender igen tilbage til, hvad jeg ikke selv blev. Det er vel min selvdøm.

Disse ord af Ledhusen er det sidste, jeg husker fra den aften. Der skete i aftenens løb forskelligt andet, men det var uden betydning for mig. Men det var godt at komme ud under den klare himmel. Ledhusen sae den ene gang 130efter den anden, at det var dejligt. Han var ellers stille og fåmælt nu, det var hyggeligt at gå sammen. Vi kom til hans gadedør, derefter fulgte han mig hjem. Da han endelig sae godnat, blev jeg selv gående i gaderne endnu en tid. Jeg skal ikke forsøge at fortælle, hvad jeg tænkte eller følte, men summen af det var omtrent denne: Det hele i mig er tomt og dødt, det er frem og tilbage og tilbage og frem, glædeløst i det øjeblik, man kommer til at tænke over det. Jeg har hørt en gammel slider sige, da han hørte en ung mand spille violin: Hvis jeg kunde spille sådan violin, så vilde jeg aldrig bestille andet. Altså, væk med hele dette slid og så violinen i stedet for. Lige sådan vilde jeg gerne gi hele mit studium bort med kundskaber og fremtid, hvis jeg kunde få Ledhusens hjærne. Det, jeg selv havde, var jeg i alt fald træt af. Det følte jeg med uro og ophidselse og med en gammel smærte, som jeg nok kendte igen.

Jeg havde vistnok den aften store forestillinger om venskab mellem Ledhusen og mig, men dem satte jeg betydeligt ned næste formiddag, da jeg igen tog dem til overvejelse, og det blev yderligere bekræftet af vort næste møde. Samtalen mellem os var mat. Det skete undertiden, når vi senere traf hinanden, at han spurte, hvordan det gik, og hvad det blev til med mig. Jeg kunde ikke svare andet, end at det vidste jeg ikke. Jeg ved heller ikke, om han ventede sig det af mig, der senere kom frem, jeg antar det ikke, men det var vel nærmest sådan, at jeg ikke interesserede ham mere. Det forstod jeg godt. Jeg havde jo aldrig givet ham noget. Men hvad han havde givet mig, kunde han ikke ta tilbage med nogen senere ligegyldighed. Han havde voldet, at en gnist var tændt i tørven, og den gik ikke ud.

131

I denne urolige tid hændte der noget mærkeligt i min umiddelbare nærhed. Jeg havde en studiekammerat, der hed Oluf Hessel. Vi var blevet kendt, ved at han spurte mig om ting, han ikke var klar over. Siden talte han jævnlige til mig, og der kom lidt samtale ud af det. Jeg brød mig ikke meget om Oluf Hessel. Han var af ydre forfinet og svag. Hans tale var kendeligt mærket af at ha let til ophidselser, der vel næppe var store, men sikkert mange. Han talte gerne om sig selv og havde let ved fortrolighed. En dag vi fulgtes ad fra universitetet, var han særlig åbenhjærtig. Jeg lurede på, om der skulde komme noget med piger, for så vilde jeg stoppe ham, men det kom ikke. Dog var det nok blandt andet på det område, han havde vanskeligheder. Ved sammenkomster lae jeg mærke til, at han undertiden drak stærkt. Han blev ikke glad ved det, ikke

engang vrøvlet, men nok talende og på en uglad måde, der viste, at der var noget i vejen med ham. En aften fulgtes vi hjem fra sold. Han havde kun drukket jævnt, jeg selv havde den aften fået en del og var i dårligt humør, for der var jo ikke noget ved spiritus, så snart man var over det tredje glas. Oluf Hessel var åbenhjærtig og spurte mig, hvad jeg mente om ham. Jeg skulde sige det ligefrem. Han var næmlich sikker på, at jeg bedre end nogen anden, og så videre.

Jeg samlede mig, jeg så bort fra min egen sindsstemning 132 og samlede mig om den givne opgave. Den stod godt til nat og overstået sold. Jo, sae jeg med tør og lærd stemme, — udsigten for Dem er ikke dårlig. De er lidt usikker i det. De mangler delvis, men ikke helt, herredømmet over Dem selv og tillid til Dem selv. Det er vanskelige år, disse her, det mærker de fleste af os. Læg en grad til Deres flid og skynd Dem at blive færdig. De går på hængesæk, men se at komme op på fast vej. Få eksamen, embede og bliv gift, så falder De nok i leje. Men De skal ikke trække tiden ud. Jeg har lagt mærke til, at De er underflittig. Det er farligt for et menneske som Dem. Bliv snarest muligt en tilfreds bedsteborger. Det er jo dog det normale, og De kan godt mærke, der er noget unormalt ved Dem, men det bør De bekæmpe, for det betyder ikke kunstneriske anlæg hos Dem.

Oluf Hessel takkede mig hjærteligt. Han blev så optaget af det, jeg havde sagt, at han gentog det, kun en del længere, men ellers meget fornuftigt. Men jeg skulde ha tak. Han vilde ta mig til forbillede. Jeg rettede det til, at det var ikke mig, han skulde ta efter, men mine ord. Den rettelse lod til at undre ham. Han takkede mig endnu engang og sae godnat. Jeg selv kom hjem i stor ophidselse over min egen fornuftige tale. Jeg sov ikke meget den nat.

En dag mødte jeg Oluf Hessel sammen med Ledhusen. De var bægge stærkt optaget, den ene af at høre, den anden af at tale. Det gentog sig, og nu varede det ikke længe, før jeg på Oluf Hessel kunde aflæse virkningen af Ledhusens ord. Jeg følte godt nok virkningen på mig selv. Hjul, som jeg troede var rustet fast, hvade han sat i sving for mig, men Oluf Hessel, havde jeg indtryk 133 af, var nærmest ved at gå fra hinanden. Vi var sammen en aften til stort gilde. Han drak vildt, indtil jeg stoppede ham. Vi skulde jo følges hjem, og jeg havde ikke i sinde at bære ham. Så gik han halvfuld med. På hjemvejen snakkede han moral. Der var ingen moral, det var summen. Det var næppe værd at høre på, men gennem eftersnakkeren kendte jeg originalen. Han havde også gjort bekendtskab med et pigebarn, men ikke borgerlig forlovelse altså. Det kom ikke mig ved, men på en måde var jeg lidt af en parthaver. Jeg blev ophidset og sae, at en mand som Ledhusen kunde ikke være tjent med, at åndelig påvirkning fra ham blev omsat i drik og hor. Jeg blev ubehersket og kaldte hans holdning oprørende og foragtelig.

Oluf Hessel blev selv ophidset og svarede, at det kunde jeg ikke dømme om. Jeg var kold og nøgtern, uden temperament og manglede alle forudsætninger for at forstå ham.

Jeg blev kold af vrede over sådan en tankegang, jeg sae: Hvad er det for noget forbandet sludder? Er det temperament at gå hjem med et pigebarn. Er der nogen varme i at drikke sig fuld? Er man kold, fordi man ikke skejer ud? De har truffet en af tidens mest glimrende hjærner, og her viser De mig, hvordan De reagerer og har den frækhed og dumhed at betegne det som temperament, måske endogså lidenskab? Nu forstår jeg, hvad Ledhusen en dag sae til mig om, at dette her er et forbandet og usselt liv. Ledhusen er god nok, men De er, med kæfert og skøge, et udtryk for tiden. De viser, hvad tiden har ud af en fri og stærk ånd som Ledhusen. De er en parodi.

Jeg gik i stå. Oluf Hessel sae heller ikke noget. Han 134 var nedslået. Han gav mig ret. Jeg gik og tænkte på, at Hessel var en parodi på mig selv. Hvad der for mig havde stået som en desperat, men fjærn udvej, som jeg ikke gik ad, var for ham vejen lige for. Jeg sae ikke mere, jeg havde ikke herredømme over min stemme. Lidt efter stod vi ved hans dør. Foruden godnat sae han tak.

Mens jeg gik, kom jeg til at tænke på Viktor. Ja, her var lighed. Hvorfor brød jeg mig mindre om ham her. Det var der ingen mening i. Han hængte jo næmlich også ved mig.

Der gik en ung pige foran mig. Jeg så mest ned, men når jeg løftede hodet, var hun der. Det tænkte jeg ikke over. Med eet vendte hun sig og standsede meget grinende. Det var Emma.

Ja, her har jeg gået foran dig længe, men du hverken ser eller hører jo.

Jeg kom ud af mine egne tanker og sae: Jeg skal sige dig, kvinder på denne tid af natten ser og hører jeg gennemført ikke.

Du er nu brutal, sae hun. Men hun var uforfærdet og gik ikke.

Jeg sae bare: Du ved, det er sådan med mig.

Emma gik og småskændte, men på en egen venlig måde, der forundrede mig. Hun nævnte en hel del grimme ting, som jeg var, men hun sae det kælent. Det klædte hende ikke rigtigt. Hendes stil var ellers drøj, lidt nærgående og med et sgu engang imellem.

Det var mørkt i gaderne. Vi stødte sammen, mens vi gik, og det blev til, jeg husker ikke fra hvilken side, at vi tog hinanden under armen.

Mon det alligevel ikke vilde gøre godt at skabe sig rigtigt, 135med drik og piger. Jeg så det syn af mig selv langt borte. Et latterligt syn, men mon ikke virkeligheden af det havde sin værdi? Mon derimod Oluf Hessel var mand for at skabe sig? Mon Ledhusen vidste, hvad for en stor frister han var?

Emma sae ingenting længe. Så talte hun lidt om mørket, og den sene aften, og at det i grunden var hyggeligt. Ja, sae jeg, og i det samme opdagede jeg, at hun havde ret.

Strak efter sae Emma: Jeg holder i grunden så meget af dig. Det har jeg altid gjort. Og efter en pause: Ja, du må gærne la være med at svare på det.

Flere år efter gik det op for mig, at det sidste var en bitterhed. Det var et besynderligt øjeblik. Jeg glemte efterhånden, hvem det var, der gik ved siden af mig, som ikke talte og kun var til at skimte i mørket, og som holdt af mig. Det var begrebet kvinde, jeg gik med her, et løfte af fremtiden, et varsel om lykke, der engang skulde komme. Mine følelser var i det øjeblik kun rettet på fremtiden. Men da Emma nu begyndte at tale og dermed rykkede det hele ind i nutid, forsvandt den fremtidens mystik, der havde lejret sig over mig. Det var Emma, her gik, som jeg efterhånden godt kunde lide at snakke med, men ellers ikke brød mig om.

Emma sae: Ja, nu har jeg altså ordenlig blameret mig. Jeg kom til at le: Det var en mærkelig fortsættelse, Emma. For resten har du ikke blameret dig, som du siger. Jeg kender jo din ærlighed. Jeg er jo vant til, at du ærligt siger, hvad du tænker.

Hun havde sluppet min arm. Stillingen var uden al mystik nu og nærmest lidt ubehagelig. Så sae jeg: Ja, Emma, du skulde gifte dig. Det er noget, som for dig ligger lige 136for. For mig ligger alt sådan noget ganske fjærnt. Der er langt igen, men du er netop kommet til det punkt.

Emma sae hæftigt: Der er minsandten ingen mand, jeg vil ha.

Jeg gav mig til at udvikle en tanke, der i det samme faldt mig ind, og det var velgørende, midt i min egen uro at tale snusfornuftigt til en anden. Jeg vidste, at Emma og Oluf Hessel kendte hinanden. Han fandt hende utilnærmelig, men interessant. Jeg vidste, hun syntes godt om ham. Han var også meget god, men lidt svag. En stærk pige som hun kunde rette ham op. Og om et år kunde han være færdig, og hun tjente jo allerede noget selv.

Emma foer op et par gange under min udvikling. Hun sae, for eksempel, at jeg arbejdede på at ryste hende af mig, hvortil jeg meget ligefrem svarede, at der var jo ikke noget at ryste af. Hun sae, jeg ydmygede hende, og jeg svarede, at enten ønskede hun ikke noget svar på sine egne ord, og det kunde jeg godt rette mig efter, eller også var det en betroelse, der krævede et venligt og fornuftigt råd af mig. Så forsikrede hun mig, at jeg var en spidsborger, hvortil svaret jo med det samme var lagt mig i munden. Hun begyndte allerede at opdage mine mindre heldige sider, som om vi havde været gift tre år, men så var det jo godt, at vi ikke — og så videre.

Da gav Emma sig til at græde, og jeg lae min tale om: Ser du Emma, det er bedst for dig, at du får en mand, der ligner mig så lidt som muligt. Det gør netop Oluf Hessel. Han er et godt menneske og meget elskværdig. Så er han lidt svag i det. Han trænger til en stærk pige, som du er. Een ting til er han, som jeg ikke er, han er færdig til at gifte sig. Det vil jeg næppe være, før jeg blir 137tredve, og nu er jeg fire og tyve. Nu skal du ikke sige noget om fornuftægteskab. Ser du, det er jo næmlig sådan, at når man endnu ikke er moden til at blive gift, som jeg altså, så skal der en ligefrem lidenskab til, for at man skal bestemme sig. Men når man er moden til det, da behøves lidenskab ikke, men fornuft og sympati er tilstrækkeligt. Og det er ganske utvivlsomt det, du føler for mig. Tænk dig om, Emma, jeg er afgjort en spidsborger, som du selv sae. Jeg er flittig, blir efterhånden en bogorm, færdig. Men Oluf Hessel, han er meget mere sammensat, hvad skal jeg kalde det? Der er meget mere i ham, selv om altså, jeg må sige, han er svagere. Der er meget mere bevægelse i ham. Er det ikke rigtigt alt, hvad jeg siger, Emma?

Emma sae med et suk, der delvis klædte hende: Du er så klog.

Det var en bevæget aften, en latterlig aften. Men hvor gør det godt, når man selv er i sindsbevægelse, at udfolde en overbevisende veltalenhed, som der sikkert også er noget sandt i. De var mig ligegyldige, de to mennesker, men det er vidunderligt at udfolde sig i den jævne fornuft, når det er noget ganske andet, man selv føler. Men når jeg nu tænker på Oluf og Emma, føler jeg al den sympati for dem, som Emma mente, jeg havde i øjeblikket.

Det var en dejlig nat, lige i begyndelsen af foråret. Da jeg stod ved min gadedør, kom jeg til at se op på himlen, og jeg forklarede mig selv, at jeg burde egentlig gå en tur, for himlens skyld. Men jeg gjorde det ikke. Lige oven over husets grå, uglædelige flade stod afskåret et stykke himmel med mange stjærner. Så meget så jeg, og så gik jeg ind.

Jeg spillede en del i denne tid. Mozarts fantasier var jeg tilfældigt blevet opmærksom på. Jeg forsøgte også med Beethovens sonater. Men der var ingen gang i noget af det, lige så lidt som i læsningen. Den gik som blæst gennem et åbent hus. Kulde samlede sig derinde, ikke andet.

En forårsdag med blæst og knaldende solskin sad jeg ved en af søerne. Jeg var træt i denne tid, men så var det netop godt at sidde. Jeg sad og faldt hen og så og hørte ingenting. Solen bagte, jeg sad og blev søvrig. Der var en, der nævnede mig ved navn. Jeg rettede mig. Det var Emma. Nå ja, Emma. Jeg havde jo talt med Oluf Hessel, fremhævet Emma, som han kendte. Jeg havde talt faderligt til ham, skønt han var to år ældre. En faderlig, fornuftig og ærbar tone faldt mig let, jeg behøvede blot at mindes, hvad min fader sae om en god kone, når han en sjælden gang udtalte sig. Hessel hørte på mit råd. Hans lille desperation faldt, det var komisk, men jeg sae, det var udmærket.

Og her stod nu den anden part, Emma. — Nå du sov, sae hun. Hun tilføjede moderligt: Du er træt, du bestiller for meget.

Idet jeg rettede mig, mærkede jeg, at al træthed var forsvundet. Jeg sprang op med et sæt, sådan at jeg kom lidt fra jorden, det var i alt fald min egen fornæmmelse. Emma lo. Jeg havde rimeligvis gjort et hop, der ikke stod til mit væsen.

Emma lo ikke langt. Hun så meget bestemt på mig, hendes grønne øjne lyste som perlemor, og de var fugtige. Hun sae: Jeg har bestemt mig. Jeg siger ja til Oluf Hessel. Jeg følger dit råd. Jeg takker dig.

Jeg stirrede jo noget. Hun havde altså forberedt sig og kunde det udenad. Men jeg lae min forbavelse væk og sae med faderlig venlighed, at det glædede mig, og til lykke, og hvis jeg havde gjort mit for at bringe dem sammen, så, og så videre. Men jeg kunde dårligt holde det blik ud.

Jeg vil bare sige dig een ting fra den aften, vi sidst talte sammen, sae Emma. — Dine ord stak mig i øjnene lige straks, men du er ikke den bedsteborger, du gir dig ud for. Hvad skulde den komedie til. Var det så meget om at gøre at blive af —. Hun gik i stå.

Jeg tænkte mig om efter et svar.

Emma havde samlet sig igen: Og du snakkede til mig, som om du kun troede, at jeg var den bedsteborger, som du i øjeblikket gav dig selv ud for. Men denne her fladpandede skikkelighed, det er ikke dig, lige så lidt som det er mig. Men det er lige meget, jeg tar altså ham. Han er netop af den slags.

Jeg faldt ind: Han er meget god. Han er måske mindre interessant, men han er et godt menneske. Lad os nu ikke være så særprægede Emma, at vi kaster vrage på det almindelige.

Tak for din hånd. Men for resten har du ret. Han er god. Jeg er nærmest ikke god nok til ham. Jeg føler mig undertiden næsten ond.

Da blev jeg ophidset: Det var fandens. Og det står du her og fortæller til mig, som du gærne vil gøre et godt indtryk på, og du får mig til at tænke: Da var det godt, jeg ikke tog hende. For når du i det hele taget kan blive ond, så var du blevet det mod mig, efterhånden. noget irriteret over mig har du jo altid været, og når du blev min kone, ha ha. Det står du og tvinger mig med overlæg til at tænke.

Emma stirrede på mig. Hun blinkede. Det så ud, som om en kold vind blæste hende ind i ansigtet. Hendes brunlige ansigt blev gråt, men der var ingen komedie i hende. Der var heller ingen skyhed, mærkværdigt nok. Hun var som et vær, der blæste lige på. Det så jeg altsammen. Jeg følte det også stærkt. Det øjeblik står blandt mine minder som et af mit livs højdepunkter. Men jeg kunde ikke holde af hende. Ta hende på sympati, nej. Jeg ved ikke mere, om jeg i det øjeblik tænkte, eller det kom senere, at jeg kom aldrig til at stå over for en kvinde, der holdt af mig som Emma.

Jeg kan aldrig tilgi dig, at du spillede den komedie, sae Emma, men det lød ikke som en bebrejdelse. — Hvad skulde det til? Nej, du er noget helt andet, som jeg ikke kan sige. Du er nok sær og underlig, men du er også storartet.

Emma gik i stå. Jeg sae: Stop dær Emma. Sær og underlig, det er rigtigt, men storartet. Det ved vi sku ikke noget om, for du mener jo af karakter. Det må jeg sige, efter mit eget skøn, storartet er jeg ikke. Nej, skal jeg rose mig selv, så har jeg visse hæderlige, men ikke betydelige egenskaber tilfælles med min fader. Højere kan vi ikke komme op.

Emma lo: Det er jo også ligegyldigt altsammen. Farvel. Tak, fordi du har talt med mig. Altså: Oluf, eksamen om et år, løfte om plads, bryllup.

Emma gik. Bag fra at se til var hun lidt for bred og tyk. Jeg så det nok, men det var ikke det, jeg tænkte på, derimod, at hvis jeg havde sat min fader ind i det hele her, vilde han ha sagt: Hende skal du ta.

141

Jeg fik timer ved en skole. Det gjorde, at jeg læste mindre. Senere fik jeg tilbud om flere timer, det tog jeg imod, jeg var dengang ganske godt med i moderne sprog, men fra det øjeblik, jeg havde seks timer om dagen, holdt jeg op med at studere. Jeg tjente tolv hundrede kroner om året og kunde altså leve. Hvorfor skulde jeg blive ved med et studium, der var blevet mig en plage? Så var det at undervise noget nyt, det blev efterhånden noget af en glæde, selv om det til tider kneb med at være nærværende.

Hvad er det, ens tanker kreser om, mens man er ung, og kun så lidt er klaret? Som krager drejer de skrigende om et bestemt sted, fjærner sig, men kan ikke komme bort. Men hvad ved de om det, de kreser over, og vil det nogen sinde komme frem, og er det værd at skribe og krese om så ihærdigt, at man blir hæst i sindet blot af at tænke? Ja ja, men jeg kunde leve. Alting er ligegyldigt. Karl, der ikke tog sig nogen ting nær, ikke uden om sig selv, endnu mindre inden i sig selv, han var flittig. Han tog sin eksamen og fik plads. Han forlovede sig med Erika og skulde snart giftes. Det fortalte han mig altsammen lejlighedsvis som noget, der ikke lå vægt på, det var bare et forudset led i livets kæde, der gik uafbrudt om sit hjul. Det var ikke hans lignelse, og han var hverken forundret eller videre optaget af livets gang. Det gik nok sin omdrejning. Men jeg begyndte at forstå, at Karl den sorgløse, 142var et alvorligt menneske. Han vidste, hvad han vilde, og hvis det ikke er for meget sagt: han vidste, hvad livet vilde med ham, og han fulgte bestemmelsen. Til mig sae han noget om, at min eksamen lå vel længere ude, jeg skulde være videnskabsmand, alting med mig var mere grundigt og så videre. Jeg sae ham ikke imod. Jeg lod ikke noget forstå om, at jeg havde opgivet mig selv, selv om jeg i grunden godt vidste, at det var det, jeg havde. Jeg tænkte mig jo nok, at jeg en dag vilde finde et nyt æmne, der kunde sætte varme, men sikkert var det ikke. Derimod var det sikkert, at jeg vilde gå efter dette ny, til skade for min fremtid, vel nok, men til øjeblikkelig glæde og optagethed. Nej, jeg kunde ikke erkende mig selv som et alvorligt menneske. Men det var rart at gå og snakke med Karl, der ikke havde noget at fortælle, som betød noget for mig, men hans ro og klarhed var velgørende. Den var som selve forårshimlen, vi den dag havde over os. Karl fortalte mig også, at Rose var blevet forlovet og skulde giftes. Jeg sae, at det var morsomt, men jeg følte et koldt vær om mig. Jeg sae mig selv, at denne følelse var latterlig og fik et endnu koldere pust til svar. Hvad var det for en magt, der i dette øjeblik gjorde løjer med mig?

Jeg gik videre. Ikke en bog mere. Hvad jeg ellers kunde få lyst til at læse var en sag for sig, men færdig med dette her, så meget mere som jeg aldrig vilde gifte mig.

Jeg endte i en beværtning helt uden for byen ved et glas half and half og hatten ved siden af mig. Solen skinnede, det var i grunden meget rart.

En dag i den følgende tid mødte jeg Emma, hun kom 143med Oluf Hessel under armen. Hun så meget bestemt på mig, men jeg holdt min fart, og ingen stansede. En anden dag mødte jeg Karl med Erika. Hvor var hun smuk. Mon hun ikke var meget lykkelig? Men hendes ansigt var alvorligt som altid, hendes blik på mig besynderligt fjærnt, det var som synet af et stjærneskud, der taber sig i det fjærne, og hvis det sae noget, var det farvel. En dag da jeg stod stille på et hjørne ikke i nogen anledning, kom Rose forbi mig. Hun smilede, og jeg stod bagefter, husker jeg, med en latterlig fornæmmelse i ansigtsmusklerne, som om også jeg havde smilet. Hvordan det så ud, vidste jeg fra flere end een beskrivelse. Roses smil var dejligt, det passerede mig, det strålede og stansede ikke, lige som himlens kræfter, der vandrer og ikke gir sig tid til at stå stille.

Det her var et tredobbelt drama, udtrykt i blik, tre forskellige spil, det hæftige, det fjærne, det milde.

Jeg stod på et gadehjørne, hvor folk stødte på mig. Jeg rykkede ind til hushjørnet for at være i fred. Dær sae en stemme til mig: Der ligger mere i et eneste blik fra en pige, end i et års studium. Det lærer dig på et sekund mere end læsning et helt år igennem. Der er mere liv i et blik fra en pige end i et læs bøger.

Jeg blev forbavset og sae halv højt: Hvem er det, der er blevet tosset? Det kan da ikke være mig selv.

Men stemmen blev ved: Tre dramaer har du set et kort glimt af, men det er kun lidt. Der er flere dramaer i dit sind, end du har lyst, end du har mod til at opleve.

Jeg lae mærke til, at det knækkede underligt i min hjærne. Jeg var altså træt. Men nu kom snart sommerferien. Jeg vilde ta på landet og hvile ud.

144

Sommeren igennem var jeg hjemme. Jeg holdt gennemført ferie, men uden fornøjelse. Alt hvad jeg vidste, skulde være der, det var der så trofast som de samme kulisser til det samme stykke, der går afen efter aften. Det samme banale solskin ind ad det ene vindu om morgenen, ad det andet om aftenen, drejescene. Afslutning med rørende solnedgang, dertil et par tåbelige kirkeklokker og et hold teaterkøer, der

stod nede i engene og yderligere støttede den allerede beregnede stemning. Hvad havde jeg her at gøre? Jeg gik ganske råt tværs igennem det hele. Jeg gik lange ture. Gå skulde jeg jo. Jeg havde forklaret mig selv, at jeg var træt og skulde hjælpe på det. Stemning var der ikke noget af ved det hele. Jeg gik som en dømt, jeg gik min dom af i tredve dage. Jeg tævede tre, fire daglige mil ud ad de forbandede veje og kom, om ikke andet, sulten hjem. Min fader, der havde taget skue af mig den første dag, jeg var hjemme, så en forandring på mig og sae: Det er rigtigt, det har du godt af. — Det var sandt nok. Jeg havde det bedre efterhånden. Jeg sov godt og vågnede om morgenen, latterlig frisk i hele min fysik, men til hvad brug? Jeg gik sløvt og dumt min tur, men hvad havde jeg ud af det?

Hvad mening er der i det hele? Hvad er der overhodet ved det hele? På en måde syntes livet at være faldet til rette for mig, sådan som det engang skal for enhver. Det er temmelig tomt og mekanisk, det er kort sagt ligegyldigt. Det er det samme, der drejer rundt, karrusellen har kun een vogn. Det er det normale forløb, jeg ved det, jeg ser det med den ene efter den anden? Og de er tilfreds med det. Men når nu mit liv endelig har lagt sig i de normale folder, hvorfor satan er jeg da ikke tilfreds? 145Hvad er det for en forbandet tilværelse, der ordner sig på normal måde for mig, men som ikke ordner mig med det samme? Mit liv er en spidsborgers, men indvendig skaber jeg mig, som noget helt andet. Jeg går ud om natten, jeg hæver mit blik til stjærnerne, og jeg har sku ikke noget imod at hæve også min sjæl til stjærnerne, men den rykker sig ikke en tomme. Jeg vender mig fra stjærnerne og ser op til månen, men fanden skal gale mig, om jeg kan falde i trance over den. Ikke engang så højt kan jeg komme. Jeg ser kultiverede mennesker og jævne folk komme i stemning over en solnedgang. Jeg kan ingenting mærke. Jeg er en tørvetriller, hvorfor er jeg så ikke tilfreds med min lod?

Og dog havde jeg to stjærner. To kvinder, som jeg kaldte mine stjærner. De stod højt oven over mig og skulde aldrig nås, heller ikke tabes. Det var en tanke, jeg tit havde udviklet for mig selv. Men nu kunde den ikke løfte mig. Værke derimod, det var den nok i stand til.

Det er den dårligste sommer, jeg har haft, det dårligste indtryk, jeg har haft af mig selv.

Kun een gang i ferien, en dag jeg var ude at gå, tog en alvorlig stemme ordet og talte til mig, ikke ledsaget af tåbelige eder og forbandelser, som når det var mig selv, der talte. Stemmen sae: Den ensomme sten ruller ned ad skrænten. Ingenting ruller med den uden lidt løst sand og et par pinde. Ingen andens skæbne har den revet løs og ruller med sig. Lidt nysgærrighed følger dens fart ned ad, lidt undren. Et par enkelte større ting er et øjeblik kommet til at rokke lidt i deres leje, men de ligger fast igen, langt bag ved. Helt for oven, hvor skrænten begynder, ses pigeøjne, 146alvorlige eller dog ikke meget smilende. De synes ikke at forstå det, de ser. Om lidt vil de se et andet sted hen og om lidt er den lille flok borte. De kan roligt gå deres egen vej. Det var ingen af dem, der sparkede.

Min første tanke, da jeg fik mig samlet, var, at så havde hele min holden ferie altså været til ingen nytte. Men jeg skulde vist heller ikke ha tænkt det om spidsborgeren. Her fik jeg et slags svar.

Endnu et alvorligt ord hørte jeg, inden jeg vendte tilbage til København. Min fader faldt den sommer stærkt af, det blev også hans sidste. Han talte om sin død ganske kort som noget, der ikke skulde gøres videre ud af, og derefter om gården, hvordan det skulde ordnes. I forbigående sae han til mig, roligt og selvfølgelig som noget, det ikke var nødvendigt at spille mange ord på: Ja, du skal jo nok klare dig. — Jeg sae ikke noget til det, men der var noget, der kværkede mig i halsen, og jeg gik uden for et øjeblik. Det var ellers mærkeligt. Jeg, der ikke havde grædt, siden jeg var tretten år.

Hvad mon jeg egenlig duede til? Det spørgsmål foruroligede mig dog ikke så meget som det uhyggelige i, at man intet ved om, hvad der bor i en.

— En dag næste efterår mødte jeg Karl på gaden. Jeg ønskede ham til lykke med brylluppet, der havde stået for en måneds tid siden. Han takkede og sae så: Du læser altfor meget. — Det sae jeg ikke noget til, vi aftalte en aften, jeg skulde komme ud til ham. Rose og hendes mand vilde også være der.

Hvor Karl var rolig og upåvirket, trods det at han var en ung ægtemand. Ja, han havde een stor gave, som han var født med, den sunde ligegyldighed ved alting. Jeg 147tænkte på mig selv, jeg havde jo også undertiden gjort op med mig selv, at alting var ligegyldigt, men jeg havde ikke sind til at føle det.

Det blev en hyggelig, elskværdig aften. Mens jeg gik derhen, havde jeg en lille snak med mig selv: Du er i aften som andre mennesker, så vidt muligt naturligvis, men du gør, hvad du kan. Du siger et og andet, der er ganske morsomt og elskværdigt, men udover det rent elskværdige vover du dig ikke.

De to unge koner var yndige. Rose blussede og var smilende, Erika var kølig og stille. Jeg selv blev for resten fuldstændig rolig, da jeg så dem. Jeg klarede for mig selv, at kvinder altid har betydet en del for mig, dog er det ikke synet af dem, ikke deres nærværelse, der for mig er det farligste, men tanken om dem. Endnu mere virkede Karls nærværelse beroligende på mig. Denne mand, så fuldkommen usammensat, så at sige gennemsigtig, denne fuldkomne idylliske sjæl. Jeg gad vide, hvad betydning sådan en mand kan ha for en kvinde. For mig var han en sand ven, ligesom visse solskinsdage kan være det. Men hvordan mon det

vilde gå med ham og Erika? Hun havde sikkert ikke den kølighed og ro, som det så ud til, og hendes uro var ikke af den art, at hans nærværelse vilde virke på den som lægedom.

De to unge koner var ellers optaget af deres mænd. Mod mig var de høflige, men de så mig nærmest ikke.

Ved bordet havde vi det morsomt. Karl spurte mig spøgende, hvordan jeg syntes om stillingen som ungarlegæst hos nygifte, og jeg sae, at jeg følte mig som til ægteskabeligt vindusbal. Jeg stod udenfor og så til med næsen mod ruden, selv om jeg legemligt set var inden for 1480g tilsyneladende midt i det hele. Rose og Erika hilste smilende på mig med glasset.

Senere holdt Karl en tale for mig, hvori han betegnede mig som en brøk, og udtalte det ønske, at jeg snart måtte blive hel.

Efter at vi havde tømt vore glas, sae Rose: Ja, skynd dig nu at få din eksamen, og gift dig så. Det vil hjælpe.

Rose havde øjensynlig forsnakket sig. Jeg satte hende i forlegenhed ved at spørge: På hvad? Og hun kunde ikke finde på andet end: På det hele.

Der lå i Roses ord en vurdering af mig og en blottelse af, hvad hun tænkte om mig. Foruden jeg selv var Erika den eneste, der forstod rækkevidden af det lille uovervejede ord. Hun så hurtigt bort. Så let kan man komme til at trække det dække bort, der skjuler ens tanker. Et øjeblik var vi tre mennesker, der sad blottede for hinanden.

Jeg kom hurtigt over det. Jeg rejste mig for at sige et par ord som svar og som tak. Jeg begyndte med at sige, at jeg følte mig som en af de triste brøker, hvis skæbne er, at de blir kastet bort. Men jeg mærkede med det samme, at det var en uheldig begyndelse, og de to kvinder så undrende og lidt nærvøse på mig. Jeg skyndte mig at føje til, at den slags følelser kan så mange ha en kort tid, og at det naturligvis kun var forbigående. Så talte jeg om den fælles skoletid. Den var som et snævert rør, syntes man, men når man så tilbage på det, havde den tid alligevel fået en vidunderlig vidde. Det kom af, at for mindet forsvandt efterhånden skole, lektier og alt, undtagen den tid, der var igen, og som ikke var meget. — Nej, det skal guderne vide, indskød Karl. — Den udvidede sig, den 149var barndommen, den var livet, den var alting. Og så et par ord til vore kvindelige kammerater. — To par øjne vendte sig spændt imod mig, og jeg havde svært ved at blive herre over, hvor meget jeg nu vilde sige. — Ja de betyder i grunden mere, end det ser ud til, jeg mener for den, som de tilsyneladende ingenting betød for. Lad mig nævne deres navne. Erika er klokkelysten. — Der kom et glimt i hendes øjne. Var hun kold? Intet er mere vanskeligt at dømme om end kvinder, der synes kolde. Man kan blot ikke se deres glød. — Jeg sae videre: Klokkelyng er en smuk blomst, dens farve er lidt kølig. Der er noget tilbageholdent ved den, den rejser sig ikke højt over den lyng, hvor den gror. Rose er rosen. Den kan med sine stærke, blussende farver synes mere tilgængelig, men ser man nøjere til, klynger den sig med inderlighed til sit espalier. — Roses mand, Petersen, lo højt, det var han ene om. — Ja ja, skål allesammen, afbrød jeg mig selv med en rask beslutning. — Og tak, allesammen for gamle dage.

Karl og Petersen løftede deres glas og Karl sae: Må vi takke på lyngens og espalierets vegne. De to blomster kan sikkert takke for sig selv.

De to unge koner så på deres mænd med et strålende blik, derefter også på mig. Jeg fik dog en brøkdæl af venlighed. Men jeg havde ellers ret, jeg følte mig som en brøk, der skal kastes bort.

Endnu nogle timer holdt jeg mig på samtalehøjde med de andre, og det skete ikke ligefrem tit, at jeg blev åndsfraværende. Jeg misundte ikke de to mænd, hvoraf den ene var rolig den anden fjollet henrykt, og dog følte jeg livets kulde, det vil sige, min egen, og da jeg ikke ved 150en simpel bestemmelse kunde lægge den fra mig, var jeg heller ikke i stand til at modta lykke, hverken under en rolig eller en højstemt form. Men så på den anden side. Det hele blev ved at dreje sig. Jeg havde det med mig selv som været på en april dag. En tid skinner solen, den brænder hårdt, hvor den lige rammer, men varmer ellers ikke, og den vind, solen rejser, føles stikkende kold, men et andet øjeblik er himlen grå, det regner stille, vinden lægger sig. Der er mildt og fredeligt under himlen og lidt vemodigt, men alligevel er det den slags vær, der er mindst af. Den hårde sol er det, man mest mærker. Til andre tider er himlen tungt overtrukket og mørk, vinden mærkes ikke, det hele står uhyggeligt forventningsfuldt stille som foran et uvær, men det kommer ikke, den hårde sol bryder frem igen.

Vi fik en del at drikke, og under det blev jeg af Petersen opfordret til igen at sige noget. Godt, jeg talte om skoletiden som det snævre rør, hvori vi som støvfnug blæses frem, ingen afvigen ud til siden, men så en dag slipper røret, vi hvirvles til alle sider, og mig er der hændet noget mærkeligt. To pigefnug har jeg hvirvlet mod himlen, og dær sidder de nu som to stjærner, højt over mig, ikke til at hente ned, kun til at se op til. Tit har jeg i min tanke foragtet kvindens navn, og dog har jeg slynget det op mod stjærnerne. Jeg har gjort det til en stjerne. — Jeg så ufravendt på de to spændte ansigter, men jeg kunde ikke længere stanse. En større magt havde sit tag i mig. Jeg blev ved: Det er en stor indbildning af en ung mand, at anse kvinden

for en stjerne, men dermed hænger det sådan sammen, hvis det ikke var synd at forklare en højspændt tåbelighed, at det er manden selv, der med sin 151tanke om kvinden går i højden. Hans tanke blir en stjerne, der ser jorden og kvinden dybt nede, og under hans ekstase vipper det hele om på hodet, så han ser det oppe på himlen, der i virkeligheden vender den anden vej. Sådan hænger det sammen, ganske tørt sagt, men ingen kold forklaring kan for den unge mand vende dette verdensbillede om, så det står den rigtige vej, og ingen rolig eftertanke kan senere bringe den rette stilling af billedet. Sandheden om dette billede af kvinden kan tænkes, men føles kan den ikke. Mal sandheden nok så tykt på indbildningen. Dagen efter er sandheden skallet af, og indbildningen neden under står der med sin uangribelige friskhed.

Da jeg havde siddet lidt, sae Petersen midt i tavsheden: Hvem er så den stjerne?

De så alle på mig, og jeg følte, at jeg måtte sige noget, men et jævnt, fornuftigt ord oven på det, jeg havde sagt, det var umuligt. Så sae Karl: Stjærnen det er idealet. Den ene har et ideal, den anden har en kone.

Disse ord vejrede hele den underlige stemning bort, som jeg, i halv bevidstløshed havde fremkaldt. Rose og Erika sae spøgefulde ord om, at jeg selvfølgelig havde et ideal, mens de to andre måtte nøjes med en kone. Jeg fik endelig sagt, selv om det jo var bagefter, at Karl netop havde truffet det rigtige.

Klokken var tolv, da jeg gik. Det var en smuk efterårsaften, lun og med lidt skyer og enkelte stjærner. Ja, jeg var kommet lidt langt ud i min åbenhjærtighed, men der var vist ingen, der havde forstået mig, og det var nu alligevel velgørende en enkelt gang at udtale sine inderste tanker. Det var rart at gå. Jeg kom temmelig sent i seng.

152

Da jeg var kommet i seng, gjorde jeg lidt op med mig selv. Jeg sae omtrent følgende: Du må jo egentlig være tosset. Der er al mulig grund til at mene, at det er en af de værste aftener, du har haft. Og der er ingen grund til, at du gik og var glad ved din hjemtur i aften, siden du sådan skabte dig over nætterne derhjemme i ferien. Men du er ikke noget alvorligt menneske. Du er ikke ked af det, hvor der er grund til det, og omvendt.

Efter denne korte redegørelse faldt jeg straks i søvn.

153

Min fader var død, og om efteråret rejste jeg til Paris. Flere af mine kammerater var højt oppe i den anledning, kun Karl tog det med vanlig ro, han kunde godt selv ha lyst engang, men det var ikke en ting af vigtighed. Det var det efter min egen følelse heller ikke. Men min stilling til livet var i det hele mærkelig. Det er en underlig sindstilstand for en ung mand, at han ingenting bryder sig om. Det var en ørken at læse. Derimod kunde jeg en sjælden gang føle et svagt velvære ved ikke at foreta mig noget. Det spørgsmål, om jeg skulde prøve på at more mig, faldt mig undertiden ind, men kvinder var mig ligegyldige, og musik og spiritus betød så lidt. Hvad andet var der? Jeg stod over for det spørgsmål: Hvad skal jeg med livet? En dag forelae jeg det spørgsmål for Karl, skønt jeg nok kendte hans ulyst ved almindelige undersøgelser, men han gik ind på det: Nej, såmænd, det vilde han gærne indrømme, hvad skal man med det? Det hele er jo lidt ligegyldigt, men hvad gør det i grunden? Man holder det jo næmt ud alligevel. Der er ikke noget, der er een ligefrem imod. Man tar sine små fornøjelser, og man ved godt, at det er egentlig ingenting, men store fornøjelser, findes de? Store indbildninger findes i alt fald, det ser man. Ja ja, det er jo altsammen temmelig ligegyldigt og i grunden ikke noget at tænke over.

154

Jeg husker fra denne periode, at jeg en dag tænkte mig, at jeg betroede mig til en eller anden. Jeg sae: Jeg føler mig grænseløs ulykkelig. Jeg ved fanden ikke, hvad der er i vejen. Undertiden tror jeg, at det er det, Karl plejer at sige, at alting er ligegyldigt, men hvis det var rigtigt, vilde jeg også selv være det, og så var hele tilværelsen jo i orden.

I September rejste jeg. Jeg kom til nordbanegården i Paris sent på eftermiddagen, og da jeg gik ud, hørte jeg to damer, ældre og yngre, underhandle på dårligt fransk med en drosjekusk. Da det havde varet en tid uden at føre til noget, gik jeg nærmere og tilbød min tjeneste på engelsk, som jeg havde genkendt under det dårlige fransk. Det viste sig, at vi skulde til samme pensionat på den anden side af Seine. På fem minutter var det gammelt bekendtskab, det var moder og datter, de var amerikanere og hed Brown. Jeg kunde godt være i vogn med dem, men jeg tog dog en anden, og vi tre kom samtidig til Rue Vaneau. Jeg klarede dem på fransk med kusken, forbi portneren, forbi pigen og overfor værtinden selv. Jeg fik tak af moderen og smil af datteren, og dermed gik jeg op på mit værelse. Inden middag nåede jeg at stikke op til Boulevard St. Germain og til Concordepladsen. Jeg så Champs Elysées og stigningen op til Triumfbuen. Derefter gik jeg hjem med bevidstheden om, at nu havde jeg set det med. Men jeg havde en højtidelig og behagelig følelse af at være et andet menneske. Jeg tænkte videre: Det kan også nok behøves. Men mens jeg tænkte, så jeg alligevel mange ting. Jeg så på en lille plads på St. Germain en mand tilbyde at fjærne ligtorne på folk. Der

kom een op og blottede en fod, der var helt ren, han var altså 155bestilt til det. Ligtornen blev skåret af og vist frem, jeg så den. Jeg så en gammel kone, monumental og hæslig, en heks, brun, med lange træk, mest op og ned, et hoved af bronze. Jeg så en ung ekspedient uden for en butik, han ekspederede en tyk dame. Han var bleg som fedt, meget ung og forfærdelig usund. Jeg så en tigger på Concordebroen, han blæste på fløjte med næsen. Jeg så rækker af drosjekuske, tykke, i overnaturligt format, med blanke hatte. Jeg så blegrødt maledede piger og en ærbar husmoder med gult hår, blå øjne, opstoppennæse, som en sjællandsk bondepige. Hun blinkede lidt for mit blik, men hun smilede ikke. Jeg så mange ting, og jeg sae til mig selv: Jeg går i Paris. — Mon jeg endelig var faldet i noget, der var noget ved?

Ved middagen havde jeg mine to damer lige over for. Moderen var vel halvtreds, hendes brune hår ikke så lidt gråt. Hendes blik og smil, da hun nikkede over til mig, var velvilligt og naivt. Hun så meget forfinet ud, men ikke intelligent, heller ikke dum, nærmest uberørt. Hendes trin var, det gik senere op for mig, det samme, som jeg kendte fra enkelte gamle husmandskoner. Livet havde ikke rørt ved deres nedarvede, uforanderlige enfold, skønt man kunde synes, det havde taget hårdt nok på dem. Men det er jo fattigfolks lod, og falder den lidt hård, er det dog aldrig mere end ventet, og det forandrer ikke livssynet, der er ydmygt og fattigt. Hun her stod i trinnet ikke over dem. Hun var velhavende, men pengene var medfødt og selvfølgelige og hørte med til hendes livssyn som fattigdom hos de andre. Datteren lignede sin moder, brunt hår, brune smilende øjne, naive og intetvidende i en grad, som jeg aldrig har set dem hos en dansk 156pige. Hun var ganske ung og havde et frisk ansigt, måske dyrkede hun sport, dog næppe meget ivrigt, for hele hendes væsen var af en vis ubestemthed. Jeg fastslog med fuldkommen ligegyldighed, det er måske svært at tro, at hun var ualmindelig køn. Det eneste ved hende, jeg ikke kunde forholde mig helt uberørt af, var det, at hendes hår var let krøllet fra skilningen ned til øret. Jeg sad og tænkte på, om Rose havde sit hår noget lignende, men det havde hun ikke. Hvem da? Der var en, hvis hår i et bevæget øjeblik havde sat sig fast i mit syn med små krus på den skrå linje: skilning-øre. Jeg tyggede tankefuldt og forpint og drak vin. Jeg tog mig i at stirre på et menneske nede ved den anden bordende, jeg gjorde ham nærvøs, og lige med eet havde jeg det: Hende, der slog forklædet over ansigtet og sae: Kom så. Jeg blev varm i mit ansigt, jeg kom med det samme til at se på miss Brown, og jeg mærkede, at jeg gav hende noget, der tilkom en anden. Men måske opfattede hun det ikke. Der skete ingen forandring med hendes smil, og der kom ikke noget spil i hendes øjne. Men hun spurte, om jeg havde været ude. Jeg sae: lidt, og at i morgen skulde jeg en lang tur. Det skulde hun også.

Næste dag efter frokost kom mrs. Brown hen til mig i den tydelige hensigt at spørge mig ud. Jeg fortalte, at jeg skulde gå til forelæsninger, og hvad der ellers kunde interessere hende. Hun på sin side sae mig, at hendes mand var død, han havde haft et stort embede i en af de større byer i Canada. Hun endte med at sige, at hun var for træt til at gå ud, og at hendes datter Elsie, meget gærne vilde lidt ud, og jeg tilbød da i den påfølgende pause at ledsage miss Brown på en tur gennem boulevarderne, 157og hvad der nu kunde nås. Miss Elsie, der blev kaldt til, viste sig imødekommende, ikke overstrømmende, ikke forlegen. Hun syntes åbenbart, det kunde være meget morsomt.

Sådan gik det til, at jeg den første formiddag i Paris kom ud at gå med en ung pige. Der var noget af et æventyr i det.

For dog at tale om noget spurte jeg miss Elsie, hvad hun tog sig tilovre i Canada, hvad hun læste og den slags. Hun svarede meget åbenhjærtigt, fortalte en hel del, som jeg intet som helst fik ud af, kun at det altsammen var morsomt. Jeg spurte, hvor hun havde været på sin rejse. Hun nævnte Svejtz, Italien, Tyskland, navne og steder, pretty, lovely var ordene, der hørte til. Hun smilede glad, mens hun fortalte, hendes øjne var klare som himlen om foråret, ja de var som den rene himmel, der er lys og blind, og hvis udtryk ikke vilde forandre sig, selv om hele jorden rævnede, den vilde smile med himmelsk idyl, fordi den jo ikke havde oplevet noget af det, der skete på jorden. Sådan havde også miss Elsie set egne i Italien med friske spor af jordskælv, rævner og ødelagte huse. Skrækkeligt, sae hun med sit smil fra himlen.

Så afbrød hun sig selv: Nej, hvad er det? Det er meget kønt.

Jeg fortalte ud af Baedeker, som jeg grundigt havde læst, at det var Eiffeltårnet. Vi stod stille og beundrede, men hun blev først færdig og vilde videre. Vi kom over Boulevard St. Germain. Miss Elsie så tingene på samme måde som børn, ikke alt, men tilfældigt småt og stort mellem hinanden og stadig med de samme små gloser, pretty, lovely. En dreng slog kraftspring på det brede 158fortov, han undgik med behændighed at sætte sin omvendte krop ind på folks klæder. Miss Elsie så på ham med interesse et øjeblik og sae så forklarende til mig: Hans lemmer må være meget smidige.

Vi kom over Seinen, den var også interessant, men snavset. Floderne i Canada var meget mere rene. Vi gik lidt langs kajerne. Miss Elsie kiggede med interesse på kasserne med brugte bøger, stavede sig gennem en tittel, fortalte den glad til mig og forsøgte en oversættelse, men hun rørte ikke ved en eneste bog. Da jeg tog en og bladede i, udbrød hun uvilkårligt: Nej.

Vi nåede Concordepladsen. Miss Elsies blik blev hængende ved obelirken: Den er meget høj, sae hun. — Hvordan har de fået den her op?

Jeg fik hende til at se på mig, idet hun tænkte sig om, for hun måtte dog vel kunne finde på en løsning af, hvordan en så lang obelisk kom fra Ægypten til Paris, men der var ingen genskær af grublen at se i hendes øjne. De havde, som himlen, intet tegn på eftertanke.

Jeg sae: De har sejlet den på et meget langt skib og kørt den på en meget lang vogn.

Å ja, sae hun med et udtryk af svag tilfredshed.

Jeg viste med hånden op ad Champs Elysées mod Triumfbuen. Mon hun ikke blev let forstenet af overraskelse. Hun stod stille lidt og så derop, hun spændte sit blik's himmel over det dejlige syn: lovely, sae hun. Så gik vi videre.

På boulevarden tog vi en omnibus og kørte helt rundt, tilbage over Seinen. Vi stod op på bagperronen. Hun så Julisøjlen. Hun så en lille soldat på ti år og en moder med tre børn, der skulde over gaden i den stærke færdsel og 159var kommet i stå på midten. Hvordan vil det ende, spurte hun, og straks efter opdagede hun en mand med vandmeloner og fortalte om dem, hun kendte fra Canada. Alting syntes at gå igennem hendes blik, men meget opfattede hun tilsyneladende slet ikke, alting syntes forskelsløst, men hun var glad, hun var virkelig ude at more sig. Hun var nydelig, som hun stod dær ved siden af mig. Hendes krusede stribe hår hen ad tindingerne var blevet dristigere i løbet af formiddagen. Det tog sig vidtløftige friheder, som hendes hånd ikke var i stand til at ordne. Jeg passede dog på ikke at se for meget på hende. Det syntes at være det eneste, der kunde ta glansen af hendes øjne.

Vi stod af og gik. I studenterkvarteret sae hun pludseligt: Se på den malede dame, — men der var åbenbart noget, der med det samme gik op for hende, hun vendte ansigtet bort og sae ikke mere lige straks.

I et hak mellem to huse stod en mand og bagte klejner. Jeg sae: Vi skal ha hver en klejne. — Hun lukkede hastigt munden op og lod den gå i igen, som om jeg havde sagt noget upassende: Stå på gaden og spise!

Jeg sae: Vi er i Paris, vi er ude for at opleve noget morsomt. Om fem år sidder De og fortæller om en dag i Paris, da De stod sammen med en dansk student og spiste klejner på Saint Michel.

Hun så på mig med store øjne, de var forundrede og modsigende: Jeg vilde aldrig fortælle det. Å nej.

Vel, sae jeg, — de andre damer vilde sige: shocking, og De har ret. De skal ikke fortælle det, ikke til en sjæl. Men De skal gøre det, og så sidder De i en kres af damer og husker, at De stod dær og spiste klejner sammen med 160en ung mand, som De ikke mere ved noget om. Det var ikke rigtigt, som det skulde være, men det var Paris, det var spændende.

Miss Elsie's blik lysnede. Hun tog mig i øjesyn, hun tænkte over sagen, hun gik ind på min idé, hun stod ikke imod, hun lod sig lokke. Hun var et øjeblik kvinde, hun var dejlig. Hun gav efter. Med to ærbare fingerspidser tog hun en klejne, efter at hun hurtigt havde betalt for sig selv, hun spiste med sømmelig hurtighed, mens hun så sig om med et smil af blandet tydning.

Så gik vi igen. Jeg sae: Var det ikke fun, miss Brown?

O jo, sae hun. Men hun var lidt tavs. Jeg så på hende fra siden. Hun tænkte altså nu, men hvad? Hvad gik der af Eva? Var denne klejne et æble.

Så overtog jeg hendes små bemærkninger. To arbejdere lå på fortovet og tog tag for morskab, jeg sae: Se, de har det morsomt. — Vi kom forbi Bon Marché, jeg sae: Det er et meget stort magasin. — Endelig sae jeg: De siger ikke ret meget mer, miss Brown.

Hun så hurtigt på mig. Hendes smil kom igen, og hun blev underholdende som før, en velopdragen ung dame, der var taget i at være åndsfraværende i stedet for at passe sin selskabelige pligt. Vi kom hjem i bedste forståelse og sae smilende farvel, da vi gik hver til sit værelse. Senere, inden middag aflae jeg beretning for mrs. Brown. Klejnen kom ikke med.

Jeg gik til forelæsninger, især over fonetik. Derimod læste jeg ikke meget. Men jeg gik en del i teatret, og en dag gik jeg til en koncert, Wagner. Det havde jeg aldrig gjort i København, jeg kan ikke sige hvorfor. Koncerten optog mig en del, og siden gik jeg jævnlige efter musik. 161En dag kom jeg til at høre Beethovens femte symfoni, og efter den dag hørte jeg alt, hvad der blev spillet af Beethoven. Det var endelig en helt ny verden, der nu gik op for mig. Da jeg sådan havde gået til koncerter en måned, stod det klart for mig, at jeg her havde fundet det, jeg i mange år havde savnet. Og alligevel ventede der mig en ny oplevelse, da en musiker, jeg kendte, tog mig med hen for at høre en kantate af Bach. Hvad der for mig kun havde været et navn, blev fra den dag en virkelig verden. Mere skal der så ikke siges om det.

Det var en bevæget tid, men også en meget lykkelig tid. Der begyndte at fare underlige drømme og syner igennem mig, og det er mig umuligt at sige, hvad der var det ene og hvad det andet. Jeg kom en

eftermiddag op på Concordepladsen, solen skinnede, skønt det var November. Jeg syntes, jeg var træt, og jeg satte mig på en bænk og faldt hen, måske sov jeg virkelig.

Jeg stod uden for jorden og så den ligge under mig, grøn af skove og græs, gul af sand, hvid af sne og blå af store have. Jorden forsvandt i røgskyer, der var røde af flammer, årmillioner gik på et sekund. Jeg så jorden dukke frem igen, da røgen trak bort. Den var grøn af irrede kobberskove, gul af guldsand, hvid af sølv ved polerne, og havene var blå af skinnende stål. Jorden var død, den havde brændt sig op og var gold, kostbar af gode og ædle metaller, der ingenting var værd. Der kom en jætte ned på jorden, han havde en stor hammer i hånden. Han råbte: Jord din tid er forbi! Jord du skal rævne! Jord du skal fornyes! — Han slog med sin hammer ned i Amerikas ryg, og Andesbjergene brast fra hinanden. Med det andet slag splintrede han Europa i mange stykker, 1620g med det tredje gav han Asien en uhyre rævne fra øst til vest, så Asien sank med kobber og jern, med sølv og guld. Aske og lava væltede frem, regnen slog ned i asken og gjorde den til frugtbart dynd, grønt tog til at vokse frem, altsammen på et sekund. Men jeg vågnede i det samme, de tre forfærdelige slag lød for mig som tre knæk i min hjærne. Jeg rejste mig og gik hjem, rystet men ikke svag, ikke selv slået. Jeg begyndte at forstå disse syner, der glimtede frem i mig, tit når jeg hørte forelæsning eller talte med nogen, men tiest når jeg hørte musik. Jeg forstod for alvor, at min tilværelse nu var lagt om for mig. Hvad der en mørk novemberdag gik op for mig som femtenårig dreng, men som jeg snart havde slået hen igen, blev nu så levende, at det ikke var til at ta fejl af. Dermed ikke mere om det. Men det var som sagt en lykkelig tid. Kun min tidlige barndom havde været lige så lykkelig.

Ved Rue Vaneau mødte jeg miss Elsie. Hun sendte mig et blik, hun så vel et eller andet på mig og spurte, om jeg kom fra biblioteket. Læste jeg ikke for meget? Jeg kunde fortælle, at for nylig havde jeg holdt foredrag på universitetet, som studenterne plejede at gøre, det var om det danske r.

Ved det ansigt, miss Elsie satte op, havde jeg nok indtryk af eget praleri, aldrig har jeg set noget menneske blive så imponeret. Ja, så kunde hun godt forstå, at jeg så tit så ud til at være så langt borte. Jeg måtte fortælle om det danske r, og hun hørte efter. Den lille pige, fornæm dame og samtidig enfoldig som en digtet hyrdepige, hørte efter som en ung videnskabsmand, der lytter til en gammel lærd, og da jeg var færdig, sae hun med sit forde 163smil og sine farveløse ord, der lød, som om de kom fra en prinsesse af det fornæmste blod: Oh, det er meget mærkeligt, det er meget interessant.

Lidt efter sae jeg: Hvis De nu skulde ha sagt Deres virkelige mening om mig før, vilde De så ikke ha sagt: De ser ud, som om De var faldet ned fra månen?

Hun tog tydeligt nok et tag i sig selv for at tænke sig om, men hun svarede: Sådan siger man ikke om Dem, kun om tosser.

Jeg sae: De må dog synes, at der er noget meget sært ved mig, og det er jo så rimeligt, en bondes søn, der er blevet lærd. Jeg skal selv lave mig en kultur, mens De har fået den af Deres forældre, der selv har fået den i arv og så videre.

Tanken interesserede hende. Hun sae: ja, det er vist rigtigt, De er også lidt underlig. Jeg har aldrig kendt en lærd mand før, men De er all right.

Jeg kunde godt tænke mig at blive ved, men hun vilde ikke. Hun begyndte på sine små iagttagelser: Se den tykke dame, hun er altfor tyk. Dær ligger en bananskal på fortovet, dem kan man falde i.

Samtidig faldt hendes ansigt tilbage i idyllen, før havde det været noget anstrængt.

En dag vi gik sammen, spurte jeg, om hun vilde høre en drøm, jeg havde haft. Det vilde hun gærne. Der kom et spændt udtryk i hendes ansigt, hun ventede sikkert at få noget underligt at høre. Jeg fortalte min drøm. Jeg gik langs med en sø. Der var høje rør ud mod vandet og sumpet, men hvor jeg gik, var der tørt. Der stod noget inde mellem rørene. Jeg så en ryg. Den kunde se ud til at være af en ko, men der var noget ved den skrå linje, 164der varslende ilde. Et hoved løftede sig op af rørene. Det lignede lidt en ko, men kæberne var for lange, det var en hyæne, men den søgte at skjule det og forestille ko. Men den kunde ikke gi sig koøjne, skønt den gjorde dem store og runde, de var onde, det var menneskeøjne, men da de sad i den hyæneko, måtte de se værre ud end på et menneske. Den vendte hodet efter mig og fulgte mig med øjnene. Jeg greb efter min bøsse, men jeg havde ingen. Så brølede jeg ad dyret. Jeg forsøgte at komme ud til det, skønt jeg var bange, men jeg kunde ikke flytte mig, jeg brølede igen, og så vågnede jeg.

Miss Elsie sae mere umiddelbart, end jeg før havde hørt af hende: Sikken en styg drøm.

Jeg sae: Jeg har tænkt meget over den. Den forfølger mig som en trussel, jeg ikke forstår. Drømmen betyder, at der venter mig noget truende eller ondt.

Miss Elsie sae med en vis sindsbevægelse: Det er der ingen grund til, men De læser for meget. Når De kommer hjem og har taget Deres sidste grad, så blir De professor ved et eller andet universitet, og der vil ingen lægge hindringer for Dem.

Hun sae det med en egen hjærtelighed, men jeg forstod nok, at der lå i den en tilrettevisning, fordi jeg havde fortalt, hvad hun ikke skøttede om at høre. Jeg spurte, om hun da aldrig havde onde drømme, og hun fortalte, hun en nat havde drømt, at hendes moder var syg. Men, sae hun, — De skal vist også undertiden ha noget at plage Dem med.

Jeg vilde gærne vide, hvad hun sluttede det af, men det indlod hun sig ikke på at forklare. For mig vilde det ha været interessant at vide, hvor langt hun tænkte, men det var måske mere et ordløst instinkt. Vi stansede lidt efter 165 ved en camelot, der for ti centimer solgte en pakke med en bog, en tegning og en flaske eau de Cologne. Vi hørte hans boniment igennem to tre gange, jeg oversatte det på engelsk og endte med at købe pakken for de ti centimer. Hun fandt det smilende meget absurd at gi penge ud til den slags, men gik dog med til at sidde på en bænk og ta sagerne i øjesyn. De var der godt nok.

Beethovens niende symfoni havde jeg flere gange lejlighed til at høre. Jeg skal ikke gå ind på, hvad indtryk den gjorde på mig. Senere har jeg forsøgt at udløse i ord de tanker, som scherzoen vakte hos mig. Jeg skaffede mig efter den første overhøring Schillers tyske tekst, som jeg straks kunde uden ad. Et ord står endnu i mig: feuertrunken. Det var i eet ord min følelse.

En dag stod den niende igen på plakaten, og jeg foreslog miss Elsie at gå hen og høre den. Hun forhørte sig om, hvad det var, og jeg sae, at den var regnet for en af de bedste symfonier, der i det hele taget var skrevet. Så vilde miss Elsie nok med. Vi hørte den sammen.

Da vi kom ud fra Concert Lamoureux, en Søndag eftermiddag i November, var det halvmørkt, lygterne var tændt. De lyste rødt og ikke ret langt i den underlige tåge, der ikke lignede den i København. Et fint støv af regn faldt køligt på ens ansigt med en berøring som af silke. Det var et dejligt vær. Vi gik hjem til vort pensionat over St. Germain gennem rue Vaneau. Hvor er dog tåge og mørke og stille fugtighed lægende for et uroligt sind.

Men jeg spurte ellers ganske nøgternt, hvad miss Elsie mente om den niende.

Ja, hun kunde nu ikke lide at folk spiste appelsiner, i en koncertsal, og der var også altfor varmt.
166

Hvad mente hun om andanten? Jeg fløjtede stille et par takter.

Jo, den var køn. Men scherzoen var meningsløs. Absurd, var hendes ord for den. Musik, forklarede miss Elsie mig, — skal aldrig være overdreven.

Jeg havde jo ikke for mig et menneske, jeg kunde overbevise om noget, det vidste jeg. Derfor tav jeg. Men hvis en af vore bønder derhjemme, en af disse rolige, nøgterne, havde haft en datter med lidt begreb om musik, vilde hun ha talt om den niende som miss Elsie. En engelsk bonde eller skipper var for et par hundrede år siden gået til Amerika som nybygger, og her gik denne mands ætling ved siden af mig, forfinet og afbleget.

En af mine stamfædre var en stor stærk mand, munter og hidsig, hård på næven, når der var brug for det. Sådant havde vel også den gamle farmer Brown været, men det lå så langt tilbage, at slægtens farver var falmende. Jeg var jo nærmere ved min højrøstede stamfader. Men tre slægtled senere vilde jeg her ved indgangen til rue Vaneau ha friet til miss Elsie, helt en af mine folk.

Men, sae miss Elsie, — scherzoen det er nok noget for Dem.

Jeg indvendte: Ja, men se, jeg er jo en tør videnskabsmand, jeg skal være professor, og hvis De har lidt begreb om lærde folk, kan De nok mærke på mig, at jeg har det samme lidt fraværende og lidt sære, der hører lærde folk til, men hvordan kan da noget så voldsomt som den scherzo være noget for mig?

Det satte hende i stå. Hun så på mig og svarede ikke. Men efter en pause kom et ord, der i grunden betød en 167del: De gir mig for meget at tænke på. Vi vil ikke mere tale om det.

Miss Elsie, sae jeg, — miss Brown mener jeg —.

Hun så hurtigt op på mig og med et svagt smil. Hun forbød mig ikke at kalde hende ved fornavn, men hun tillod det heller ikke.

Miss Brown, De er den mest værdige, den mest dignified unge dame, jeg har kendt. Det er meget interessant for mig.

Hun sae lidt usikkert: Er det en kompliment, så vil jeg ikke høre på den. Det gør jeg aldrig.

Jeg havde snarere troet, De vilde kalde det næsvist, da dignified i reglen ikke opfattes som smigrende, men det er heller ikke næsvist. Det er sandt, at jeg har aldrig truffet en dame af Deres slags.

Miss Elsie morede sig over min karakteristik af hende, nu da hun følte sig tryk, men hun sae ikke stort. Jeg kunde dog forstå, at hun gav mig ret i min bestemmelse af hende. Hun var sikkert efter sin egen opfattelse normalen af en ung pige. Det vidste jeg ogsaa fra hendes vurdering af andre unge kvinder, der var for fremtrædende og talende eller for tavse og generte. Hun følte sig, i al beskedenhed, som normal.

Men vi havde en del morskab af vort dignified, der ganske rigtigt viste sig at ha en lidt spottende betydning, sådan at det nok kunde hævdnes, at jeg havde drillet hende, dog på en meget passende måde. Men jeg var i grunden ogsaa selv dignified, sae hun.

Det vilde jeg nok gå med til, men så var i alt fald scherzoen af den niende ikke noget for mig. Den var ikke dignified.

168

De er meget dygtig, very clever, sae hun leende, og vi drøftede hyggeligt og morsomt et æmne, der for mig havde en alvor, hun ikke lod til at ane.

En eftermiddag indbød mrs. Brown mig til at drikke te på sit værelse. Det blev sådan, at moderen og jeg var gæster, miss Elsie værtinde. Hun var fuldendt, hun passede alting, hvilken stol vilde jeg helst sidde på, en almindelig eller en magelig? Imod vinduet eller fra vinduet? Aldrig nogen lang spørgen og ingen nøden. Moderen og jeg talte mest sammen, datteren talte stille med, når hun fandt det på sin plads. Men flere gange styrede hun alligevel samtalen, netop som hun ønskede. Moderen spurte for eksempel om den koncert, miss Elsie og jeg havde været til. Hun var selv en del musikalsk og forstod, at den omtalte koncert havde været grand, storartet. Miss Elsie fik stille og hurtigt føjet ind, at andanten var meget køn, og hun talte om vor tur hjem. Kunde jeg lide sådant et mørkt vær? Havde vi det i Danmark? — Mrs. Brown talte om drømme. Hun havde netop om natten haft en ond drøm. Kendte jeg noget til det? Jeg skulde måske til at fortælle noget tilsvarende, men miss Elsie så hurtigt på mig og fortalte en af sine drømme, som for resten ingenting var. Hun kom hen til mig med sit hæklearbejde, en lille rund bakke til at sætte lys eller lampe på, den kaldtes doyley. Kendte jeg det ord? Jeg kendte jo ellers de mærkværdigste ord. Det traf sig så morsomt, at jeg virkelig ikke kendte ordet doyley. Mrs. Brown læste lidt. Hun kendte for eksempel Kiplings *The Light that failed*, som alle mennesker talte om. Jo, den havde jeg læst. Men Elsie var aldrig kommet igennem den, skønt moderen havde sagt, hun skulde. Miss Elsie sae, der var ting i den, hun ikke 169syntes om, den var uhyggelig, den var weird, og hun begyndte at tale om foråret, som snart måtte komme, vel allerede sidst i januar, og nu var vi henne i december. Hun glædede sig til forår. Miss Elsie jævned alle tunge æmner ud. På sin blide lette måde tromlede hun alting ned, hvad der vilde stå op og gøre samtalen ujævn.

I løbet af al den jævne snak fik jeg lejlighed til at spørge, om hun vilde med til en kirkekoncert, jeg skulde nok finde en, der var tilpas blid og ikke ophidsende, ikke exceiting. Hun svarede med sit langtrukne: No, der her ikke var helt nøgternt, men viste hørlig uvilje mod musikalsk oplevelse, og jeg sae efter hende: Nøuu. Hun rettede det leende, jeg prøvede igen, jeg ramte hendes udtale, det havde vi megen fornøjelse af. Jeg satte ind med en drøftelse, hvorvidt nøuu var dignified. Det var det vel ikke, når det havde så meget temperament, som her havde været lagt i. Miss Elsie morede sig. Jeg var her faldet på noget, der tilfredsstillede hendes sans for humor. Da jeg gik, spurte hun hende ved døren, om jeg skulde til forelæsning i morgen formiddag. Jeg svarede med eftertryk: Nøuu, og vi fik under munterhed bestemt, at vi vilde gå lidt ud sammen.

Dermed lukkede jeg døren for den lille idyl. Men hvor var denne idyl fjærn fra min virkelige sindstilstand i den tid, og dog søgte jeg stadig tilbage til de små idyller, der så let og lige til udviklede sig mellem miss Elsie og mig.

Den aften læste jeg stykker af *The Light that failed*, om igen. Under læsningen faldt jeg i søvn, eller hvad det skal kaldes. Jeg gik op ad trapper, mange trapper, og jeg oplevede mange underlige ting. En gang måtte jeg krybe på alle fire, så lavt var trappeloftet. Jeg blev gal og pressede 170loftet i været, så det knagede, men jeg fik da rum at gå i. Et andet sted var der ild i trappen, men jeg gik lige igennem. Ilden stod op omkring mig, men gjorde mig ikke noget. Jeg nåede endelig ind på mit værelse. I sofaen lå et kvindehoved. Det var levende. Det havde kruset hår hen langs tindingerne og brune øjne, der så efter mig. De var venlige, men de blev ved at følge mig, ligesom der var noget, jeg ikke skulde slippe for. Jeg blev ophidset, jeg greb en svær stok, jeg kendte den, det var min faders egetræsstok med fløjten. Jeg løftede stokken over mit hoved og vilde slå på kvindehodet i sofaen, men stokken fløj ud af mine hænder, jeg så den hænge over mit eget hoved. Jeg greb den med bægge hænder, og slog igen, men den fløj fra mig som før. Jeg så den stå oppe under loftet. Kvindehodet var for mig altså usårligt, jeg hylede ad det og foer vågen op af min stol. Jeg gik i seng og havde en urolig nat.

Næste formiddag før frokost sad jeg inde i dagligstuen. Jeg var stadig under påvirkning af min stygge drøm. Jeg sad og så ud på gaden. Det var lyst i været, indbydende til en formiddagstur. En glad stemme sae godmorgen. Miss Elsie kom rask hen imod mig. Jeg så hendes smil, jeg så ogsaa, på et par skridts afstand, hendes ansigt blive alvorligt, hendes fart tabe sig. Jeg sae godmorgen, takkede for den hyggelige eftermiddag i går, men jeg gjorde det ikke godt nok, mit smil var mislykket, det stod at læse i hendes blik.

Jeg så nu ind i en verdensdames høfligt smilende ansigt. Forskellen på veninden miss Elsie og damen miss Elsie var vistnok ikke meget stor, men den var dog kendelig, og jeg følte det. Jeg opgav det hele, jeg gik uden et ord ind og satte mig ved bordet. Jeg spurte mig selv, hvad der egentlig var sket. En pige, jeg ikke elskede havde skimtet noget ved mig, der gjorde hende kølig, det vil sige, hun havde tabt lige en grad i varme. Men det hjalp mig ikke. Jeg var i uhyggelig ophidselse. Der skulde gå en halv snes år, før jeg forstod, at mit sindsoprør ikke skyldtes miss Elsie, men ting, der gik for sig i mig selv. Nu står hele dette uvær på den besynderligste måde knyttet til hende; selv står hun som en stille sol i et andet hjørne af himlen. I øjeblikket sad hun lige over for og så ikke på mig, men hendes ansigt viste, at hun tænkte. Jeg måtte indrømme for mig selv, at hun i dette øjeblik var mindre yndig.

For resten var jeg sulten og spiste meget. Efter frokosten var vi to blandt andre i dagligstuen. Jeg så til hende med tanken på vor aftale. Hvordan skulde jeg bære mig ad med at være den første. Hun så også til mig. Hendes tanke tænkte jeg mig: Dette her kan man ikke. Når man er dannede mennesker, kan man ikke stå og skotte til hinanden, heller ikke la en aftale falde uden videre, for så kan man jo ikke tale til hinanden mere. Hun gik lige hen til mig og udtalte den formodning, at jeg måske var blevet optaget i formiddag. Det var jeg ikke. Så gik vi.

Vi snakkede om ting, vi så, det var mest hende. Men så måtte jeg vel alligevel til at sige noget. Jeg sae, jeg havde læst for længe i aftes, langt ud på natten. Jeg bestilte vistnok for meget, jeg troede nok, jeg blev lidt nærvøs af det.

Ja, sae miss Elsie og så lidt på mig, — De er nok lidt nærvøs. Men hun mente sikkert noget andet. — De læser for meget, sae hun. Men hun havde vist selv en anden forklaring.

Hvad for tanker gjorde miss Elsie sig om mig, hun som 172 ikke syntes at eje tanker? Eller hvad sae hendes instinkt hende om mig? Forholdet mellem os var, fra den dag et andet, lige så venligt som før, men der var kommet en vis fjærnhed i det. Den var næppe mærkelig, men jeg følte den, og kom den i møde ved sjældnere at foreslå spasereture. Men lidt gik vi sammen, det var vi enige om i stilhed. Jeg kendte meget godt hendes opfattelse, som var, at dersom vi holdt helt op med at gå sammen, vilde det føles som et brud, og en stilfuld dame bryder ikke med en mand, hun selv engang har betegnet som all right, og som siden ikke har gjort noget, der kunde kaldes det modsatte.

I den følgende tid tog jeg fat på at skrive mine drømme og syner ned. Hvad der sådan dukkede op i mig, og hvad der sluttede sig til under nedskrivningen fyldte mig tit med stor forbavselse. Jeg havde måske nok anet, men aldrig haft nogen virkelig forestilling om, hvad der boede i mig. Det kunde godt være uhyggeligt, hvad der sådan væltede rygende op af et ukendt hul i bevidstheden, men mest var jeg højt oppe. Jeg havde vel stadig stærke anfald af ophidselse, men min gamle nedtrykthed, der kunde virke som en lammelse, havde forladt mig. Under alt det gik jeg ivrigt efter musik, og imens blev det forår, kastanierne på Paris' boulevarder sprang ud. Det blev et af mine store forår.

I Marts rejste Miss Elsie og hendes moder. Miss Elsie og jeg havde haft det meget rart sammen i den sidste tid, men uden egenlig hjærlighed. Jeg havde bestemt, at jeg aldrig mere vilde gi anledning til, at alvorlige æmner kom op imellem os. Hun savnede ikke, at vi kun talte om småting. Tit havde vi slet ikke noget at tale om, men det 173 følte hun heller ikke som et savn. Engang sae jeg noget. Vi havde gået og tiet nok en halv time, uden at det trykkede hende. Jeg sae: De siger ikke noget, miss Brown, men De går og ser glad ud. De er ligesom forårssolen deroppe, den har smilet lige sådan hele tiden, heller ikke den trænger til at sige noget.

Den slags ord vilde hun vel gærne høre. Hun smilede til mig og sae, at jeg var clever.

En formiddag sae vi farvel til hinanden i dagligstuen. Der var ikke andre end os to. Hun sae hjærligt og smilende farvel med samme udtryk som en ung pige, der har noget morsomt og elskværdigt at fortælle, men som ellers er uden større betydning. Jeg sae farvel og takkede for den tid, vi havde kendt hinanden, og ligesom hun kom i tanke om, at her var en form, hvor hun havde vist forsømmelse, trykkede hun mig endnu engang i hånden og gav mig min tak igen. Sådan skiltes vi. Ind ad vinduerne til miss Elsie og mig faldt den stærke forårssol. Miss Elsie tog et skridt baglæns, inden hun vendte sig. Jeg så ned ad hendes enkle, meget beskedne dragt, hendes lille ærbare hat, og jeg stansede ved smilet på hendes ansigt. Det havde over sig præget af noget, der fjærner sig for ikke mere at komme igen.

Mine tanker, da jeg senere gik tur, drejede sig om dette: Miss Elsie kunde dog godt ha følt et vist vemod ved afskeden fra mig. Vi havde dog været en del sammen og efter hendes egne antydninger havde hun næppe haft det mere fortroligt med nogen anden mand. Havde jeg ikke betydet noget for hende? Ja, jeg havde da givet hende noget at tænke på, men ganske vist mere end hun holdt af, så det kom vel ikke netop på min fordels side. Alligevel 174 kunde hun godt ha vist sig lidt mere vemodig. Nå, jeg endte med vemodigt at afvise denne tanke som forfængelighed.

Mit ophold i Paris gav mig mange ny indtryk, af mennesker, jeg talte med, af musik og meget andet. Jeg

følte det hele som en stor frigørelse. At det var ævner, der her blev gjort fri, viste den efterfølgende tid. Men hvordan ser en tanke ud, når man en menneskealder senere vender sig om og ser efter den? Den ser ud som al anden kundskab, noget man ved, men som man ingen steder kan se. Men se kan jeg endnu den dag i dag min idyl. Den betød måske ikke meget for mig. Men oven på de usylige tanker fra den tid, de voldsomme, men billedløse stemninger, står billederne af den lille idyl og dækker med sine farver alt det andet.

175

Hjemme tvang forholdene mig til at søge ud i landet, hvor jeg i en krog fandt en beskeden levevej. Imidlertid gik jeg og samlede sammen på den lille verden, der var mit personlige eje, digtede den sammen og fik den helet. Den var næmlich sprængt i stykker, sådan følte jeg det, og sådan ser det især ud på afstand. Men der var ikke noget tragisk i det, og selv om et og andet faldt mørkt ud, var det i det hele den muntreste tid i mit liv, selv om jeg måske for ærligheds skyld må tilføje, at jeg synede ikke så munter, som jeg var. Men det skal jeg ikke fordybe mig i. Nok er det, årene gik, jeg nåede et lille stykke op i tredverne.

En juleferie kom jeg til København igen, jeg traf gamle kendinge, den første var Emma. Ja, hun var som forudset, ikke blevet kønnere. Men jeg kunde godt lide hendes grågrønne øjne. Vi gik et stykke sammen hen ad gaden. Hun skulde ellers skynde sig hjem til tre unger, men nu havde hun jo truffet mig, og så —.

Jeg fik som sædvanligt min karakter af Emma. Hun sae. Du er jo blevet skikkelig med alderen, hvem skulde ha troet det? Men det kan man ikke læse sig til i dine bøger. Du snakker så fornuftigt som nogen velbegavet tørvetriller, og samtidig er du ikke rigtig klog. Er det humbug, det sidste? For det første er ægte nok.

Emma var stærkt opstemt, hendes stærke blik var hjærteligt og spottende. Hun var god og ærlig, men da jeg ikke lider af forrykte ønsker, så ønskede jeg ikke, at jeg i sin tid havde kunnet blive indtaget i hende. Men hun vilde sikkert være blevet en god kone, kærlig og kras, i grunden noget for mig, men jeg er som sagt ikke fantast i ønsker.

Vi drejede om ad en stille gade, for vi snakkede jo noget højt. Jeg svarede meget roligt på hendes hæftige spørgen: Ja, Emma, det er ikke let at sige, hvordan sådan en modsætning kommer frem. Min slægt har gået og arbejdet med jorden i mange hundrede år, og der har udviklet sig en vis reaktion. Den viste sig hos min oldefader, den var meget tydelig hos min bedstefader, der hellere vilde spille violin og læse end pløje jorden. Min fader derimod slog sig lidenskabeligt på jorden med det udbytte, at det næste led slog fra. Hvad der sådan har stemt sig op, det har brudt sig igennem hos mig, og samtidig har den gamle bondefornuft holdt sig, men altså, ligesom et dige, med et enkelt stort brud, eller skal vi hellere sige en sluse. Ja, jeg ved ikke, Emma, men lyder det ikke sandsynligt?

Emma sae med sin gamle rapmundethed: Ja, du er så klog, du er en klog tørv, og jeg kan, ved alle mine tre unger, ikke forstå, at du er andet. Ja, du skal ikke blive gal, for jeg ved jo nok, nå, ja. Ja, du har vel hørt det med Rose og Erika?

Jeg havde hørt det, den ene enke, den anden skilt.

Ja, du skal vel sammen med dem? spurte Emma med et mærkeligt blik, der ikke var hjærteligt.

Jeg antog, det kunde godt være. Samtalen mellem os faldt hurtigt. Vi sae snart farvel. Jeg så hende fra ryggen. Den lille tykke, energiske kone skyndte sig hen til hovedgade 177 og færdsel, hoppede som en prop afsted mellem folk, let og hurtigt og var borte.

I samme juleferie var jeg til selskab hos en gammel kending, og dær traf jeg Rose og Erika. Var de stærkt forandrede, eller var de stadig de gamle? Forandrede, var mit første indtryk, næmlich mens de talte med andre kvinder. Men mit indtryk af dem kom i forvirring, når jeg så dem tale med mænd. Da viste Rose sig for mig som den samme leende, lidt drillende, hun altid havde været, mens Erika syntes mindre forbeholden, end jeg før havde kendt hende. De så godt ud bægge to. Da jeg hilste på dem, mærkede jeg på mig selv, at jeg imidlertid også var forandret. Over for mine to stjærner, der her var kommet ned på jorden til mig, følte jeg den dybeste henrykkelse og den ironi, der er mandens stemning over for kvinden, alt det, der får det til at sitre og synges og dissonere i hans sind.

Det varede ikke længe, før Rose, da hun så mig et øjeblik uoptaget, rejste sig og kom smilende og hurtigt hen til mig. Det var vist første gang i mit liv, at en kvinde havde rejst sig fra en anden mand og så afgjort var gået hen til mig. Jeg blev stakåndet i de få sekunder, der gik. Min stjerne var et skud, der var rettet mod mig. Hun satte sig ved mig og spurte, hvordan jeg havde det. Det var hurtigt besvaret, vi tav et øjeblik, hun tog ikke øjnene fra mig. Jo, der var alligevel en forandring ved Rose, hun kendte ikke til frygt mere. Jeg huskede den dag, da jeg var kommet til at vise mig for åben over for hende. Da veg hun og blev bange. Hvad kunde der ikke være sket, hvis hun da havde haft mod? Men der var noget ved mig, der fik hende til at vige 178 til side. Ja, hvad kunde det ikke være blevet til mellem Rose og mig? Måske, fjøede en indre stemme til.

Rose tog fat på at tale om vor skoletid, hvor den havde været morsom.

Ja, morsom, sae jeg. — Der er vist sjældent set en lille pige og en stor pige, der i al den tid har moret sig så godt som du gjorde. Du og din latter står over min skoletid som billede og tekst, bægge morsomme, til en historie, der kun var halvvejs morsom, min næmliq.

Rose så på mig med et glad smil. Hun havde åbenbart ikke forstået, hvad jeg i et øjeblik oprigtighed var kommet til at røbe. Jeg trykkede hurtigt ned på en knap i mig selv, der var smuttet op.

Ja, det var en morsom tid, sae hun, — men hvor var man alligevel underlig den gang.

Man, gentog jeg, — det var du da ikke. Derimod passer det jo meget godt på mig. Det syntes du jo også, så godt som du morede dig over mig.

På denne opfattelse rettede Rose ivrigt og alvorligt: Ja, du var ganske vist ikke som andre, men hvis du vil sige, at jeg fandt dig komisk, så tar du fejl. Underlig, vel nok. Nå, jeg tænker nu, at sådan virker de fleste af os i den alder.

Jeg svarede af et ærligt hjærte: Jeg synes, du er et af de mest naturlige mennesker, som barn og som voksen, jeg har truffe.

Ja, det er meget pænt af dig. Jeg har jo også haft en morsom barndom og tilsyneladende meget ligefrem, men når man sådan kommer til at tænke over det, hvor var alting dog så alligevel vanskeligt og skævt og underligt.

179

Det gav jeg Rose ret i. Jeg sae, at jeg selv vist tænkte for meget og fik mine vanskeligheder gjort større ved det.

Ja, sae Rose, — du tænkte jo altid. Ja, jeg var nu omkommet, — hun lo ved sin egen overdrivelse, — men du kunde ta det, og for dig var det vel også nødvendigt. Det har jeg tænkt meget over.

Over mig, Rose?

Ja.

Vi tav bægge, og da denne generalpause i vort spil havde varet en lille evighed, sae Rose: Kom og besøg mig i morgen, så kan vi tale nærmere sammen.

Ja, sae jeg.

Om vor skoletid, føjede hun til, væbnet til tænderne med latter.

I det samme kom værtinden og bød til bords. Hun bød også mig armen og fik en kedelig makker, men snakke gjorde jeg da alligevel. Om hvad, det er ligegyldigt, men det må ikke ha været morsomt. Min værtinde lo ikke een gang i de halvanden time, vi sad til bords sammen.

En moden, sød kvinde havde jeg et øjeblik haft overfor mig. Hvor kan en mand finde på at dø, når han har en kone som hende, moderen og elskerinden i eet? Jeg har undertiden i mit liv set skæbnen nikke til mig, ikke altid for det gode, men her, var det ikke i en god mening? Stjærnen havde jeg haft længe nok, den hørte min ungdom til, men min ungdom var forbi nu. Jeg læste ikke kvindens sindbillede på himlen mere, men søgte efter hende selv på jorden.

Min værtinde sae noget til mig, for anden gang vistnok. Jeg forsøgte at undskylde mig, men hun tog undskyldningen af munden på mig, og forklarede mig, at jeg havde jo så meget at tænke på. Hun var sød, hun også.

Rose talte varmt og ivrigt med den mand, hun havde til bords. Det gav et stik i mig. Jeg trådte ned fra min regnbue og overvejede stillingen stående på jorden. Rose var god, det følte alle mænd, der kom i nærheden af hende, hun delte godhed ud til mange sider. Havde jeg alligevel ikke fået mest? Jo, sikkert nok. Ja, eller også havde jeg måttet vente så længe, at min del af den var blevet så meget større.

Forskellige hilste på mig. Jeg drak og blev hed i hodet, men jeg følte selv, at heden var kommet inden vinen. Mange hilste på Rose, mænd. Jeg overvejede videre: Nej, det jeg søger, er ikke kvinden med den store godhed til mange sider, om også hun i sig selv er dejlig. Rose er et bøjningsmønster på kvindelig fortryllelse. Hun åbner mænds øjne for, hvad der er sødmen i kvindens væsen. Hun er af de kvinder, der har den sendelse at udbrede troen på, at kvindelig ynde stadig er til og usvækket. Man går fra hende med blændede øjne og tror måske i den næste man møder og som man blir hos, at se alt, hvad man fandt i det fuldkomne mønster. Så vidt var jeg nået i brug af min fornuft, jeg havde vundet over indtrykket fra Rose, en

lille kold sejr, blev der hvisket spottende til mig fra den anden side, ti foruden at være køligt tænkende var jeg stærkt bevæget.

Vi gik ind i dagligstuen, hele selskabet, men tilfældighedens skæbne vilde, at Rose kom sidst. Lidt efter at vi 181 havde sat os eller stillet os med vor cigar eller cigaret kom Rose ind, alene. Hun så ned på sit ærme, som hun åbenbart havde fået spildt på og nu igen ordnet. Da hun så op fra ærmet mødte hun blik fra os alle. Hun gik kækt imod de mange øjne og over den store gulvplads, der skilte hende fra os. En mand ved siden af mig brændte med sin tændstik hul midt på sin cigar, en anden brændte sine fingre. To mænd, der talte om en banksag gik som på tælling i stå. En mand med ryggen til vendte sig forundret over forandringen i stuens lyd, han blev stående vendt imod hende endnu mere forundret. Også damerne virkede det på. De så op og stansede i deres snak, eller den fik dog en anden klang. De af dem, der talte med en mand, måtte et øjeblik finde sig i at tale hen i luften.

Rose selv virkede det tilsyneladende ikke på, forlegen blev hun ikke. Da hun kom forbi mig, gav hun mig et tjat over håndleddet og sae: Velbekomme. — En mand ved siden af mig, sae: Nå-å, med lidt langt, opstigende tone. Jeg så til ham, han var en klump og havde tykke læber. Jeg sae til Rose, ikke velbekomme, men: Nå-å, vi så på hinanden og smilede. Rose var overgiven. Det stod hende ud af øjnene.

Flere gange, når jeg sae noget til en gruppe af flere, faldt Rose ind med en bemærkning. Jeg svarede da hende særligt, hun svarede med anvendelse af mit fornavn, og jeg passede på at gøre gengæld. Det følte som interessant af flere i selskabet, der ikke vidste noget om os. En dame, der døjede med nysgærrighed, spurte ligefrem: Hvor har De truffet hinanden?

Jeg havde lukket munden op for at svare, men jeg 182 så i det samme, at Rose havde svar. Jeg slog ned på knappen og lod hende.

Rose sae: Jeg hittede ham engang i tåge. — Forundring, latter, samling om Rose. — Jo. Det var en søndagformiddag. Jeg hørte hans træsko, jeg slog tågen lidt til side og fandt ham så midt på vejen. Du var i dit gamle tøj, skønt det var Søndag. Du sae noget om, at du havde ikke tænkt over, hvor du var, og så blev du ved at la være at tænke, til du kom op til byen ud for mig.

Jeg sae: Tågen gjorde nu meget. Ingen kunde se een, så det var lige meget, hvad man havde på. Dig havde jeg ikke forudset, men du har altid haft noget af det uforudsete ved dig.

En sjældent tør kvindestemme udtalte den formodning, at vi altså var fra samme by.

Landsby, rettede Rose. — Vi gik i træsko, men mine var ellers sorte med læder. Han, sae Rose med et overgivent kast af hodet, — havde almindelige træsko med kramper.

Man kunde se, især på kvinderne, at mange tanker kom i gang, mange, det vil sige den samme hos alle. Rose tænkte sig ikke om, hun var lige glad. Senere, i et fjærnt og køligt hjørne af den store dagligstue kom jeg på enehånd med Rose. Jeg sae: Hvor er nu den lille pige henne, der i Frederiksberg Allé blev målløs og sky i blikket, bare ved at en mand kom til at fortælle noget om sig selv, der ellers ikke havde noget med hende at gøre?

Rose så på mig med store øjne. Jeg så nok, hun spillede med mig. Hun gav den forundret eftertænksomme: Ja, hvor er hun nu? Hun er væk, væk.

183

Jeg sae alvorligt: Jeg kunde godt ha lyst til at se et lille glimt af hende igen.

Rose forstod ikke, og den alvor, hun først på aftenen havde lagt i sine ord over for mig, den kunde hun ikke finde igen. Hun lo bare, sorgløst som en, der ikke savner, at noget ikke er mere. Hun sae leende, og hjærteligt: Det er ikke noget at spørge om, du.

Jeg tænkte: Rose har sikkert ret, hun tænker her som de fleste. Jeg står her over for kvinden som den uerfarne, idealistiske mand, jeg hænger i det svundne, eller jeg fantaserer mig ind i fremtiden, mens kvinden, jeg har over for mig, er det nærværende, og selv føler hun intet andet end øjeblikket. Det er det, jeg skal lære at forstå, det var derfor, skæbnens tilfældighed endnu engang viste hende for mig, da hun alene af alle kom ind ad døren til os, til mig.

En smilende mand, der havde hørt Roses sidste ord, kom frem og søgte at få tilknytning ved at spørge, hvad det var for indiskrete ting hun blev spurt om.

Rose svarede med sit smil, der syntes uovervindeligt: Det var noget om gamle dage.

Ja, sae herren fladt, — men man skal leve i det nærværende, ikke i det, der er gået.

Jeg var gået. Jeg lod Rose om ham. Hun morede sig. Jeg kunde på afstand se på manden, at han blev leet

ned, skåret ned. Han var henrykt.

Til den ene mand kom snart flere, Rose tog imod dem alle, og det var ikke til at se, at hun gjorde forskel. Det var ligesom samme forjættelse til hver især. Det var bøjningsmønstrer på kvindelig sødme, verbum amare, der uden forskel lar sig bøje af køn eller grim, dum eller 184klog. Rose gav sig hen i sin munterhed. Hun var dejlig, en ung hest uden tøjle.

Jeg stod på afstand og så til. Alle billeder, alle tanker dirrede i mit sind, som alle genstande gør, på en varm sommerdag. Alle omrids i bevægelse, intet i ro.

Jeg søgte hen i et hjørne for at sætte mig og sunde mig. Dær sad Erika, ene i det store selskab, ikke søgt af mændene, alvorlig og nedslået at se til. Hun tog imod mig med sit tavse blik, meget venligt, lidt køligt. Det blik gjorde mig godt, det svaled. Jeg sae uvilkaarligt, hvad der ogsaa med det samme forekom mig sandt, at jeg havde søgt en lejlighed til at tale med hende, og var glad ved at ha fundet den.

Erika fik en lysning i sit blik, men dæmpet som alt, hvad der kom fra hende. Hun gav mig en venlighed igen, og vi snakkede sammen. Det varede ikke længe, før vi var inde i skoledagene, og der kom mere liv i hendes ansigt. Vi begyndte med slutningen og gik tilbage i tiden, indtil vi nåede til den dag, vi først så hinanden. Jeg mindede hende om den morgen i Marts ved et vejkryd oppe i byen, og da tonen nu dog var blevet nogenlunde fortrolig, gengav jeg åbent mit første indtryk af hende. Der var kommet en stramning over hele hendes udtryk, da hun så mig, og den havde holdt sig årene igennem, og det var sjældent, den var blevet afspændt til nogen virkelig venlighed. Jeg følte godt, at jeg her snakkede lidt for åbent, men jeg var ikke helt herre over mig selv.

Erika tog mine ord op med en vis interesse. Hun sae, at jeg tog fejl, hvis jeg troede, hun havde haft noget imod mig. Hun gentog det som noget, hun læ vægt på. Grunden 185til hendes tilsyneladende forbehold over for mig var en anden. Hvilken oplyste hun ikke.

Jeg bemærkede dertil, at hvis hendes forbehold kun var tilsyneladende, så var det jo ikke til og behøvede ingen grund.

Erika lo og sae, at dermed havde jeg stoppet munden på hende. Hun føjede til i en underlig nedslået tone: Der var heller ikke noget om det. — Hun tav og så ned.

Jeg sae: Ja, jeg forstår jo nok, du har alvorligere ting at tænke på, end hvordan du i sin tid var stemt over for mig.

Jeg ved ikke, om man kan kalde det alvorligt, sae hun med sin nedslåede stemme, — man kan nok så godt kalde det unyttigt. Man tænker frem og tilbage til ingen nytte.

Hvis Erika havde været min veninde, hvis jeg kunde knytte denne svale og skønne sensommer til mit eget sinds årstid, der var hed og foruroligere, mon ikke det vilde bringe mig den harmoni, som jeg i grunden stræbte efter?

Erika mødte mit blik med et svagt smil: Ja, vi kunde i grunden godt ha haft lidt mere fornøjelse af hinanden den gang, ligesom du og Rose. I havde det jo så morsomt med hinanden.

Ja, sae jeg med hensynsløs oprigtighed, — men det kunde vi alligevel ikke, for du så kun en eneste og ingen andre.

Erika svarede uforbeholden: Ja. Jeg havde bestemt mig. Det var min fejl.

Jeg gik videre ind i sagen: Så var det vel grunden til din meget bevidste kølighed imod mig?

Det var det nok, svarede Erika. — Du var jo tilmed voksen.

186

Nu stod jeg altsaa på enden af et vippebræt. Jeg stod foran et spring. Hun havde i virkeligheden sagt for meget. Jeg vilde efterligne hende, men inden jeg kom til det, havde hun fået sin nedslåede kølighed igen: Men det er jo altsammen ligegyldigt. Gjort er gjort.

Du mener, ødelagt er ødelagt. Men det er nu ikke rigtigt. Erika, vi — —

Vi blev afbrudt. Først senere på aftenen fik jeg lejlighed til at sige: Ses vi ikke, inden jeg rejser?

Hun så på mig med et meget venligt, men fjærnt smil: Jeg rejser fra byen i morgen tidlig. Det er en aftale, jeg har.

Enten var det ikke sandt, eller det var ikke Erika om at gøre at tale med mig engang til. Kort efter gik

hun. Hun takkede mig for i aften. Det havde været så rart at tale med mig. Det lød lidt formelt, men vi havde også tilhørere.

Derimod ventede Rose mig dagen efter, det havde hun ladet mig forstå. Jeg var i uråd med mig selv. Men længere hen på aftenen så jeg hende i interesseret samtale med en yngre mand, der så godt ud, både for det ydre og det indre. Da de skiltes, hørte jeg ham sige: Jeg ser op til Dem i morgen.

Rose svarede dæmpet, men hørligt nok: Ikke i morgen. En anden dag.

Da jeg kom ud ad gadedøren, var jeg midt i et stærkt snevær. Sneen sank lige ned i store hvidgrå fnug, det var som at se på et groft hæklet uldtæppe, der stadig gled ned ad. Jeg gik ud på gaden og var borte med det samme, borte for mig selv, midt inde i en ganske lille verden eller snarere lukket ude fra verden ved en bevægelig gråhvid mur. Jeg ragede mig over gaden, fandt med foden 187et fortov, med hånden en husflade, som jeg også utydeligt så. Husflade til venstre, til højre et lyst mørke, der sank og dog blev ved at være der. Det var en dejlig aften, og jeg blev ved at gå. Engang imellem gloede et tykt, rødt lys ud af mørket, og når jeg stirrede ind i det, så jeg små mørke ting glide ned gennem det røde felt og straks være borte igen. Jeg så til værs op over lyset og forsøgte at følge et enkelt fnug med øjnene. En pige havde engang fortalt mig, at hun som lille tænkte sig, at hun sad på sådan et fnug og på den måde gled ned på jorden. En anden pige sae med det samme, at det kendte hun godt. Det kunde jeg ikke sige, så luftige forestillinger om mig selv har jeg aldrig haft. Men som dreng kunde jeg stå op mod et træ og sne til. Jeg syntes jeg blev borte, en ujævnhed på stammen. Jeg kom gående forbi og så mig selv stå dær og rimeligvis fryse ihjæl. Og det mærkelige var, at når jeg løsnede mig og løb videre, følte jeg mig meget mere kold, end jeg havde haft nogen anelse om. Det skal være en let død at fryse ihjæl.

Men alle den slags forestillinger var kun gøgl og pjank ved siden af det, jeg i virkeligheden var midt i, tanken om Rose. Og mens jeg morede mig med alt det, havde jeg bestemt, hvad jeg vilde gøre. Jeg vilde sende Rose et ord og bede hende undskylde, at jeg ikke kunde komme. Min bestemmelse gjorde mig ikke glad, men den var nødvendig. Jeg har et par gange hørt min fader vurdere den slags kvinder, der er meget muntre og bevægelige og overalt lige indtagende, blandt bønder eller bymennesker. Skønt min fader åbenbart også var meget følsom for kvindelig ynde, endte hans vurdering altid med: Men —. Nej, jeg opgav det.

Den Jul oplevede jeg forskelligt. Jeg hørte musik og 188talte med en del mennesker, jeg morede mig, og jeg skrev også en del. Det var fjorten meget gode dage. Men det eneste, jeg nu husker, det eneste, der kan ses i mindet, det er billedet af Rose, smilende foran mig, alle farver, alle træk er der, det står brændt i emalje.

Da jeg kom hjem, og min ydre tilværelse faldt i den vante rolige gænge, var jeg meget oplagt og meget flittig, men jeg vil indrømme, at jeg ikke altid havde det helt morsomt med mig selv. Forresten varede det ikke så længe, som jeg i øjeblikket havde ventet. Men det kan ellers tit være vanskeligt at klare for sig selv, hvad der er smærte over en bestemt oplevelse, og hvad der er en medfødt dirrende uro, der griber enhver uglædelig oplevelse og gør den meget mere alvorlig, end den i virkeligheden er. Der er vist ikke få mennesker, der har sådan et urværk, der går i dem altid, og som trækker alle oplevelser ind i sig, gør de lyse mere strålende, og gir de mørke en tragisk farve, som de ikke virkeligt har. Jeg selv var ikke meget gammel, da jeg først blev opmærksom på dette indre værk, der aldrig kan stå, men altid skal arbejde. Da jeg gjorde den opdagelse, var jeg vel i begyndelsen af overgangsalderen. Dette livets ur, der som en stadig påmindelse aldrig tier, aldrig står, kan man undertiden glemme, men ikke i ret lange stunder. Det gør jo ikke ens liv lettere, for der er stunder, hvor enhver lille oplevelse blir viklet ind i hjulværket, især, det kan ikke nægtes, de mindre glade. Og så maler det rundt, og man kan godt få en utålelig fornæmmelse af, at nu skal noget springe. Men med mig selv er det altid gået sådan, at værket har været i stand til at male oplevelsen af sig og gøre sig fri, og så fortsætte med den mindre uro, der nok er til at 189holde ud. Det billede, jeg her har valgt, gengir mest levende den fornæmmelse, jeg selv har af mit livs bestandige uro. Som ungt menneske har jeg tit taget fejl af denne uro i mit sind, jeg har mere end een gang troet på en rystende oplevelse, hvor der kun var en ret dagligdags hændelse af ubehagelig art, men den var altså blevet indviklet i valsen og derved blevet til noget forfærdeligt.

Min ungdoms to stjærner syntes for en tid at blegne. Jeg var jo også så gammel, at jeg nu måtte søge kvinden på jorden og ikke over skyerne. Men senere fik mit stjernebillede liv igen, og når jeg nu tænker tilbage på tiden fra sejsten til op i tyverne, har jeg et stærkt synsbillede af de to, derimod husker jeg ikke meget af, hvad der foregik i mig selv, og som var mere vigtigt, men dær var jo ikke noget at se, altså ikke meget at huske. Kun ord kan sådan blive stående i mindet. Jeg husker en vintermorgen, jeg var da tre og tyve, jeg stod ved et vindu og så ud på et temmelig trøstesløst tøjlandskab. Jeg tænkte mig, at jeg sae til en, der var i stuen: Jeg føler mig så grænseløs ulykkelig. — Naturligvis sae jeg det ikke, men det tænkte ord står levende for mig. Hvad der særligt var galt i det øjeblik har jeg ingen forestilling om. Men ellers, to pigeansigter er mere levende for een end de meget mere vigtige ting, der går for sig i en selv. Det går på samme måde med mit ophold i Paris. Dær brød min ævne igennem, jeg blev frigjort fra det, der knugede mig, jeg kom op, jeg blev både kunstner og menneske. Men når jeg tænker Paris, så ser jeg gader med

udstillede varer, boulevarder med stærk færdsel, vejen til universitetet, brugte bøger i butikker og på kajer, jeg ser vejen over Champs Elysées op til Triumfbuen, Notre Dame, porten til nr. 31, rue Vaneau, og strøet 190over det, billedet af miss Elsie, der vistnok ikke betød ret meget for mig, men alligevel er vignetten over de fleste af mine billeder fra Paris.

Der er meget skønt gøgl i mindet, det er en skæv ting, man er glad ved at eje, men som man må se på med en vis tvivl. Mindet gør ens liv dramatisk. Kun det huskes, som der er handling, som der er replikker i. De mere ubestemte sager, der dog er ens liv og udvikling, dem stryger mindet væk som en livets censor, eller dæmper dem ned, så man ikke selv ved, hvor meget man mindes.

Der skal være digtere, der kan digte sig ud af vanskelige eller smærtelige oplevelser, de skal kunne gøre livets smærte til poesi i den grad, at selve smærten forsvinder. Det forstår jeg selv ikke noget ved. Man kommer vel oven over smærten i øjeblikket, men når man kommer ned igen, står den og venter på en, den samme som før. Det er min erfaring, at intet kan fortones ved digtning, men mindet kan gøre, hvad digtning ikke formår, det kan fortone oplevelsen, lægge et skær over den, der gør den mindre smærtelig. Mindet er på den måde livets egen naturlige digtning. Men med alderen blir det mindet, der mest fylder ens tanker, når de ellers er fri. Lad mindet være halvvejs gøgl og kun halv virkelighed, lad også denne bog være det, der kan alligevel aldrig være tvivl om den personlige værdi, mindet har for en. Det er ikke nær så let at klare, hvilken betydning digtningen har for digteren selv. Men jeg selv ser det bedst, når jeg tænker på tiden fra tyve til tredve. Det var Middelalderen, jeg dær kom igennem. Grublen og mystik, tåge og forrykthed. Det kan lyde som overdrivelse, men jeg har jo ellers i min første bog aflagt beretning om min Middelalder, 191den er i virkeligheden lige så samvittighedsfuld, som den er ganske uovervejete, og jeg tænker nu senere med tilfredshed på det held, at jeg er søn af en fornuftig bonde. Men jeg blev ved denne bog herre over det ulveblik, der inde fra søger mit blik og holder det fast, ikke længe hver gang, og som aldrig helt har vendt sig bort. Jeg nøjes med denne antydning af noget, som jeg flere gange tidligere har hentydet til, men aldrig før udtalt ligefrem.

Den følgende sommer var lang og varm. Jeg lejede mig ind i et lille hus i nærheden af Løkken og den største del af dagen gik jeg nede ved vandet. Det var en god tid. Sådan en lang, lys sommer smælter og udgløder alt, hvad der er mørkt i ens sind, tilsyneladende, må man tredve år senere føje til. Det hele ligger i ens minde som en stor bred flade af lys, lys fra himlen, fra vandet, fra sandet. Også for mig så det lyst ud, mit liv havde i alt fald fået en retning. Det gammelkendte sjællandske spørgsmål til folk, der er i en vis forvirring: Hvor vil du hen? — det kunde jeg da endelig gi svar på. Om denne retning havde nogen som helst værdi for andre end mig selv, det var et spørgsmål, jeg overhovedet ikke tog op.

En dag stod jeg ved et af de små vandløb, der kom ned fra klitter og brinker. Det var ikke helt lille, men heller ikke større, end jeg kunde gøre mig til herre over det. Det løb i en ret linje ud i vandet gennem sand og tang. Jeg udtænkte en kroget baroklinje, gravede den med stok og hænder, stoppede på forskellige steder med sand og tang, og efter en del vanskeligheder tvang jeg løbet til at gå sådan, som jeg vilde.

Der var ensomt ved stranden. Der herskede også i mine tanker en egen ensomhed som på et sted, hvor kun en 192enkelt forestilling drømmende færdes, og jeg mærkede ikke, der kom folk i den, før jeg hørte en stemme sige: Nå, det gik alligevel.

Jeg vendte mig rask og skulde til at afgi forklaring til den fremmede, undskyldte, at jeg stod her og legede, og med forklaringen vilde min leg være forbi. Men det blev noget helt andet, da stemmen viste sig at tilhøre min gamle skolekammerat Karl. Han kom smilende hen til mig, og som en god dreng, der forstår en anden drengs leg, sae han: Ja, jeg har ikke stået og set på dig. Jeg kom lige nu, men jeg kan jo nok regne ud, at det har taget dig en del tid og umage at få det dær i orden.

Karl gik kritisk mit arbejde efter og beundrede det i tavshed. Vi stod sammen og så på det. Den lille bæk var blevet grumset under mit arbejde, men nu løb den sig efterhånden klar igen.

Karl så fra mit vandløb til mig, og jeg oversatte hans smil i ord: Ja, du synes, det ligner mig.

Karl lo: Ok ja, hvor det ligner dig. Du går og tænker mange underlige ting ved dig selv, og så får du luft for det ved at lave sådan noget som det dær. Du har det vel ellers godt, føjede han til på sin venlige måde.

Jo, jeg havde det godt. Han viste sig at ha det udmærket. Så kom det næste efter nogen tids pause fra ham: Ikke gift nogen af os? Nej bægge to ugift, hver på sin måde.

Karl nikkede med sit mærkelige uskyldige smil og gav ingen nærmere forklaring. Han bød mig en cigaret, men jeg havde min pibe, den stoppede jeg og tændte.

Vi kunde måske gå lidt og la kunstværket passe sig selv, foreslog han.

Vi gik langs stranden, ingen af os meget talende. Så sae han med en lille latter: Nej, jeg kan ikke la være

at tænke på vor drengetid, særligt på dig. Hvor havde du meget at gøre om foråret, når sneen begyndte at smælde.

Jeg svarede: Der var alligevel nogen, der fandt det grinagtigt eller snarere latterligt.

Karl tænkte sig lidt om: Det har du i grunden ret i. Jeg har nu aldrig, men vi var jo også drenge eller rettere mandfolk. Jeg havde også den slags lege for, men jeg kunde ikke alene. Der var jo også en, der fandt det latterligt, når jeg prøvede på det. Men det er sandt nok, at når man ikke kan lege med alvor, skal man hellere la være.

Den oplysning om Erika, som lå deri, forundrede mig lidt, men jeg svarede for min egen regning: Man har det nu ikke næmt i overgangsalderen. Den ene blir altfor fuld af latter over en, den anden blir altfor alvorlig. Bægge dele kan gøre ens tilværelse temmelig besværlig, når de to alligevel udgør en ikke ubetydelig del af ens ungdom.

Karl så næsten alvorligt på mig, så sae han: Det er mærkeligt, du kan sige det så bestemt, når du aldrig har været gift med nogen af dem. Ja, jeg fik altså Alvoren, og nok af den. Petersen fik det andet. Men nu er han død, det var hans vej ud af det.

Jeg sae lidt forundret: Jeg syntes ellers, den gang jeg så jer sammen, at det så meget godt ud for jer alle fire, ikke mindst for jere koners vedkommende.

Det var det også, svarede Karl hurtigt, — det var storartet, men i længden, så megen stræng alvor, nå det er ikke værd at gå videre ind på det.

194

Så gik vi igen en stund i tavshed. Luften her ved havet havde en ram, ren bitterhed, der var velgørende. Vi nød det i stilhed, men så sae alligevel Karl: Jeg har nu altid misundt dig det sværmeri, du havde for dem bægge to, uden at det blev til mere. Det må være storartet. Jeg havde i grunden ikke noget sværmeri for nogen af dem, og så blev jeg alligevel gift med den ene. Men du har nu været heldig.

Jeg blev forbavset, men gik ikke ind på det. Derimod drejede jeg fra dette store, svære æmne ind på en lille tarvelig bivej: Jo, men i en vis henseende har mit held indtil nu ikke været synderlig stort.

Karl svarede med overbevisning: Nej, det vilde jeg også synes, hvis det havde været mig. Men du kan ikke nægte, du er tilfreds. Du går her og leger, som man vel kun kan gøre, når man er uden bekymringer.

Jeg svarede ikke, men det ventede Karl heller ikke. På den ene side havde han ellers ret, på den anden side var der det ved ham, at han havde let ved at komme rundt om livets mere vanskelige spørgsmål.

Karl sae, at nu kunde vi passende vende, han skulde den anden vej, og så kunde vi med det samme se til kunstværket.

Det viste sig, at den lille bæk ikke havde villet finde sig i mine krumninger. Den havde gnavet så længe på alle hjørner, at den efterhånden havde fået det hele rettet ud igen. Karl og jeg stod og så på det med hver sin dybsindige mine. Derefter så vi på hinanden og kom bægge til at le.

Det kan der siges meget dybsindigt om, sae Karl, nærmest på mine vegne.

195

Jeg tog straks fat på en lignelse, der viste sig at være ubrugelig, da jeg skulde nå til ende med den: Jeg har i grunden bugtet mig uden om den ene af de to, væsentlig kun om den ene. Hun var i virkeligheden meget lige ud, men det har jeg aldrig været i mit forhold til hende. Jeg opfandt i grunden mange krumninger rundt om hende, eller var det min natur, der uvilkårligt lavede dem? Men nu — nu —

Nå, sae Karl med store øjne, — nu har du altså i sinde at gifte dig med hende?

Nej, det har jeg ikke, Karl.

Ja, så duer din lignelse jo ikke. Nå, jeg skal hjem til frokost. Men vi ses vel jævnlige nu, og næste gang har du nok en bedre lignelse til mig.

Karl havde det samme smil, som da vi var sejsten år, og nu var vi i trediveerne, og han var som altid en god ven. Man kunde med ham berøre mange ting, ingenting blev han hængende i, han var aldrig en besværlig ven for mig, der ikke er en ynder af fortrolighed. Men jeg blev for resten stående alene ved min bæk og tænkte forskelligt: Hvor dog ens liv kan være bugtet og indviklet, mens digtningen kan være ganske lige frem. Dens veje holder man i sin hånd og kan trække dem, som man vil. Sådan kan det synes, men lige det modsatte er lige så rigtigt, livets enkelhed og digtningens modsætning dertil. Men det endte da med, at jeg også gik hjem til frokost og lod mit sindbillede ligge uløst bag mig, meget interessant eller meget

ligegyldigt, mit eget syn på det eller Karls. Jeg gik i alt fald og lod det ligge.

I resten af ferien var Karl og jeg sammen hver dag. Vi drev langs vandet, eller oppe i klitterne, vi snakkede lidt, 1960 og vi legede med vand. Jeg tænkte på, hvad han mon tog sig til ellers om dagene, og jeg spurte ham engang om det. Han sae, at det vidste han i grunden ikke. Jeg udtalte den formodning, at det måske ikke morede ham, og han indrømmede smilende, at der var noget om det, men man skulde jo holde ferie, og for resten var det jo ligegyldigt. Så vendte han samme spørgsmål mod mig. Jeg arbejdede vel? Det sae jeg nej til, og han nikkede forstående. Jeg forstod bedre at drive end han.

Noget bestilte jeg dog, jeg skrev et brev hver anden dag og fik tilsvarende. En dag under vor leg ved stranden faldt sådan et brev ud af min lomme og lå med udskriften opad. Karl så det nok, men lod som om ikke, men da han snakkede igen om det, vi var inde på, var der en munter klang i hans stemme.

Det var som sagt en god tid, idyllisk mellem Karl og mig og for mit eget vedkommende spændt, dirrende som lige før noget afgørende, der skal til at ske. Med denne sommer var et afsnit af mit liv forbi. Men selve denne tanke gav heller ikke megen afspænding, aldrig nogen fuld ro i sindet. Hele tiden følte jeg det lille urolige værk, der går og går og ikke lar sig overhøre.

Vi kom en dag til at tale om ægteskabet, hvordan det så gik til, og Karl sae da: Jeg vil ikke sige noget ondt om ægteskabet, det skal man ikke straks gøre, fordi man selv har været mindre heldig, og hvis jeg kommer til det, kan jeg ikke selv lide det.

Jeg sae noget om at folk, der har en skuffelse på dette område, sjældent kan holde måde. De vil helst rive det hele ned, både ægteskabet og kvinden og kærligheden.

197

Om det sidste punkt, sae Karl, — skal jeg ikke udtale mig. Jeg er vist ikke fagmand. For mit eget vedkommende tror jeg her ikke på noget.

Han sae det smilende, og jeg svarede på samme måde: Er du sikker på det? Må man ikke her citere, omtrent, Goethes ord, at grå er alle enekarlsens teorier, og grønt er kærlighedens gyldne træ.

Karl nøjedes med at sige: Ja, du er jo nu et lykkeligt menneske.

Jeg svarede: Ja Karl, du har jo aldrig troet på ret meget, men jeg kan godt gå i stå her, hvis du synes.

Nej, bliv du bare ved.

Nå ja. Der er meget, man ikke kan blive ved at tro på, men hel at afsværges troen på kærligheden, det mener jeg ikke, man kan. Det påstår jeg ikke, fordi jeg i øjeblikket er et lykkeligt menneske, som du siger, men du skal heller ikke påstå det modsatte, fordi du måske i øjeblikket er et mindre lykkeligt.

Karl forsøgte forgæves at slå smut ud over vandet, der ellers lå ret roligt den dag. Han sae med endnu en flad sten i hånden og med ryggen til mig: Hvem siger, at jeg er mindre lykkelig?

Jeg blev selv grebet af en vis åbenhjærtighed, jeg sae omtrent følgende: Der kan jo let i vor alder være en pige, man jævnlig ser og med stor venlighed, som blir større, når den er gensidig, og sådan kan det gå en tid, der er meget idyllisk, og hvor der ingenting sker, men en dag, ved en hændelse, får det hele et skub, og så sker der noget.

Hvad kan det dog være for et skub? spurte Karl med munterhed i stemmen.

198

Å, det kan være en misforståelse, en meget lille, men den skal jo klares, og når sådan en lille ting klares, sker der nemt noget større.

Å, sae Karl, — ja du er nu heldig. Jeg kender godt misforståelser, de kom blot ikke til at begynde med, men senere, og de førte ikke noget godt med sig. Ja ja, i morgen blir det så sidste dag for denne gang.

Vi gik en lang tur næste dag, ind over landet og ud til vandet igen, men vi talte meget lidt. Derimod fandt vi, på et sted, hvor vi ikke før havde været, en hel ny og temmelig stor bæk, der gav os en del at bestille.

Vi havde egentlig aftalt, at vi vilde gå her igen til næste sommer, men det var en af de første dage, nu vidste vi bedre besked om hinanden, og vi enedes let i den formodning, at vi alligevel ikke til næste sommer vilde komme til at gå her sammen som nu. Men senere, vilde vi, om nogle år måske først, igen gå her med hinanden som to ældre drenge og snakke gamle dage. Med den aftale skiltes vi.

Samme eftermiddag rejste Karl, og et par dage efter tog jeg hjem til mit sted. Det gik, som her antydtes,

et nyt afsnit af mit liv begyndte. Min ungdom var forbi.

199

Tredve år er gået. Man blir efterhånden gammel, man drejer om de samme hjørner. Ja, ja, man ved jo nok, at retningen går ikke rundt, men fremad. Jeg kalder det fremad. Det er i alt fald en lige linje, og et sted forude, ikke langt borte, er der en mur, hvor man går i stå, eller der er en port i denne mur, hvor man går igennem, og man går måske videre på den anden side. Men det går fremad for så vidt. Man kunde vel med mere ret sige, det går tilbage, det vil jeg ikke, jeg har ingen grund til det. Hvad er det ellers, vi er så tilfredse med mange af os, der er over tres? At det ikke er gået værre? Jeg ved det ikke. Det er jo kun de mere beskedne af os, der tænker sådan? De andre, de skuffede, har det vel anderledes.

Men det har været en lykkelig tid, mens jeg har skrevet denne bog. I mine ledige stunder har jeg forskellig småsnak med mig selv, som dog ikke blir skrevet. Lige et par eksempler. Jeg kan ikke nægte, at et og andet har gået mig ret hårdt imod, men jeg er med alderen kommet til den opfattelse, at det er det bedste for mig, hvad der er sket, hvorved jeg er blevet nødt til at tro på en slags fornuftig styrelse, for mit eget vedkommende altså. Min fornuft siger mig for resten, at det hele blot skyldes tilpasning. En ting til. Jeg finder i musikken et par grundstemninger udtrykt, som det er vanskeligt 200at finde sidestykke til på noget andet område, en vis bevæget eller lidenskabelig stemning, stærk, men uden ord og uden nogen genstand, for så vidt ulegemlig, men alligevel hæftig, sådan kan der også i ens sind opstå følelser, der ikke har nogen rod, man kender, ingen påviselig genstand, og heller ikke ord. Kun aftenhimlen med det svindende lys har for mig undertiden den samme ordløse, smærtelige stemning.

Jeg har vist gået og tænkt en hel bog sammen på den måde, men jeg har glemt det meste igen. Legemløse tanker husker jeg ikke længe. Den eneste legemløse forestilling, jeg blir ved at huske, er denne brand i sindet, der er som en sky over synsranden, uden rod ned efter, uden fortsættelse op efter. Da jeg var i tredverne, tænkte jeg: Den vil slukkes, når du får hold i dine ævner, og det hele kommer i leje, men det er ikke sket.

Det er jo ellers i min alder mest tilbage, man ser. Dær står synsbilleder og ord endnu i luften med en forunderlig tydelighed, og hertil kan knytte sig tankebilleder af en sådan art, at også de blir synlige. Jeg har sådan et billede, der på mine ældre dage har fået en mærkelig magt over mig.

Det må ha været i September. Det slutter jeg mest deraf, at kløveren, som jeg rykkede op, var grov og sej og med ikke mange hoder på. Himlen var desuden ren og blå med lange, lyse skystriber, som der plejer at være i September. Hvor gammel jeg var, kan jeg ikke bestemt sige, men jeg antar, jeg var en elleve, tolv år. Jeg var mig ingen alder bevidst, før jeg nåede op i nærheden af de fjorten år. Da var det blandt andet min tiltagende højde, jeg kunde mærke alderen på. Hver ny 201gang for eksempel, jeg kom op til træskomanden i Lille Værløse, var jeg kommet et stykke nærmere til hans lave loft, og jeg kunde blive helt ør af det. Hjemme eller i fri luft følte jeg ikke min længde så meget.

Jeg stod udenfor gården, mellem den og søen. Gården havde jeg foran mig lidt til højre. Vinden var jævnt stærk og sydøst, det kan jeg vide af retningen på røgen. Jeg havde fået lyst til at brænde blus. Jeg rykkede stubbe op og lavede en stak af, jeg satte en tændstik til, det gik af i et kort fut, med ikke ret meget røg, som vinden straks spredte. Så lavede jeg en meget stor stak, den brændte i en stor flamme, skæv af vinden, men det varede ikke meget længere end første gang. Det var der ikke meget ved. En god flamme kan være meget god, men den varer ingen tid og syner ikke meget i solskin. Jeg stod og så lidt på den blege aske, og så var det, jeg kom i tanke om kløveren på marken ved siden af. Jeg ruskede flere favnfulde kløver op, den var som sagt grov og ikke til noget mere. Jeg lavede en stor gul stak af stubbe, og oven på den en grøn stak af kløver. En tændstik til og et fut som før, men ikke længere end til flammerne nåede kløveren. Den dæmpede dem, de kom ikke op, men lavede i stedet for en stærk røg, tyk og ram i næsen. Røgen stod op i en hvirvel, grønlig syntes jeg den var, men det kan være, at jeg bare tænkte grønt ved synet af det grønne. Vinden tog den snoede røgsøjle og lae den om på siden. Den strakte sig sådan halvt liggende hen over marken, til højre for gården og lige uden om havehjørnet, derfra videre ned over marken og mosen. Dær blev den borte for mig nede ved skelgrøften. Røgen var en hvirvel, der hvor den kom op fra blusset, længere 202fremme bølgede den svagt, men nede over mosen kunde det næsten ikke ses, at den bevægede sig.

Røgen fra mit blus måtte kunne ses langt omkring, ikke at tale om, hvor langt den kunde lugtes. Jeg tænkte mig, at om lidt vilde de oppe i Kirke Værløse snakke om, hvor den røg mon kom fra, som de deroppe ikke kunde se blusset til. Mit blus lokkede en anden dreng til. Han kom halende hen over marken i strakt drengegalop. Han skulde altså hen og rose mit blus. Jeg ventede ham med stille selvfølelse, men da han kom nær nok, sae han bare: Du er jo tosset.

Alle mine forestillinger blev der med eet slag vendt op og ned på. Her stod jeg og lavede ildebrand i en farlig nærhed af gården og med den vind. Mænd kunde komme fra Kirke Værløse for at undersøge sagen. De vilde opdage mit blus, komme ind og snakke med min fader, og jeg vilde blive kaldt ind. Alt det kunde jeg ha sagt mig selv, hvis jeg havde tænkt mig om, hvad jeg lige så let kunde ha gjort og heller ikke var helt uvant

med. Jeg blev et øjeblik tosset og gloede stum på drengen, der hed Peter og var et fjols. Men så tog jeg mig i det, jeg stillede igen mine tanker på den rigtige ende. Mænd kom ikke ud fra byen for så lidt, og min fader plejede heller ikke at være stræng over for mine små forlystelser, og jeg var da et godt stykke fra gården. Vel, men fjolset, som var af dem, der glemmer at lukke munden, når de blir forundrede, han havde givet min leg dybde og spænding, for den rystelse, jeg havde fået, gik ikke mere helt af mig. Men da jeg ikke viste mig bange, tilbød Peter at hjælpe mig med at ruske kløver og stubbe op. Det sae jeg nej til, og så gik han med en bemærkning om, at 203han da heller ikke havde lyst til at få klø for min skyld.

Så var han væk. Jeg så ikke efter ham, men jeg lavede en ny stak af stubbe og satte en ny stak af kløver ovenpå. Jeg gjorde min leg større, og jeg så min røg vokse, men jeg bestemte med det samme, at hermed skulde det være forbi.

Jeg var alene. Mit andet blus var i gang, det var større end det første, og nu skulde det bare ha lov til at ryge færdig. Jeg stod med hænderne i lommen, ansigtet mod gården, ryggen mod søen. Jeg havde ikke mere at gøre, men kunde falde hen i synet af mit blus. God røg og langsom brand. Der skete nu ikke noget mere. Røgen lå som en skrå søjle hen over marken, længere end jeg i mit liv har set nogen røgsøjle. Og hermed går mit billede i stå. Hvad der var handling, blev til varen, hvor længe? Jeg har ikke bevaret nogen fornæmmelse af tid.

Jeg ser endnu min røgsøjle, tydelig, men drømmeagtig, som selve synsbilledet efterhånden blev for mig.

Røgen ligger ned, på skrå, den rører sig ikke, den står ubevægelig som et billede, jeg engang har set i en bog. Det var Kains og Abels offer. Kains røg lå også hen ad jorden, men den var uden orden, forrevet af blæsten og især af guds vrede, der slængede den hid og did og aldeles vansynede den. Min røg var bedre, den lå i en ret, strakt linje. Jeg gjorde røgen, blæsten gav den form.

Jeg har brændt mange blus i min barndom, kun dette ene ser jeg endnu. Det står tydeligt for mig, når jeg tænker: tolv år, September, blæst. Det står over min barndom som et vartegn. Med hvilken mening? Ingen har set mit vartegn undtagen jeg selv og så en forskrækket 204dreng, der ingenting så, men bare gloede. Jeg vidste ikke dengang, hvad jeg gjorde, undtagen det, at jeg brændte blus. Mange år senere ser jeg, at jeg havde et stort øjeblik.

Da Cæsar skulde til at gå over Rubicon, slog han ud med hånden og sae: Tærningerne er kastede. Cæsars håndbevægelse står endnu over bredden af Rubicon. Vi, der har læst historien derom, ser den endnu. Cæsars ord klinger endnu i luften over Rubicon, og de lyder aldrig bort. Mangen en gammel soldat har stadig kunnet se Cæsars hånd og hørt ordene: *Jacta est alea*. Men det er ikke sikkert, at det hele med samme styrke er blevet stående i Cæsars eget minde. Der kan ha været træk fra Cæsars barndom, han har husket med større tydelighed end oprintrnet ved Rubicon. Måske har det kun været et nummer, beregnet til at huskes af hæren, og nu huskes det af hele verden. Min røg har kun været set af mig og af en dreng, der vel har glemt den. Jeg kan ikke få nogen til at se den med mig. Hvor mange ord jeg end bruger, så kommer der ikke for nogen anden et billede ud af det. Det kan ikke blive en del af deres liv.

Når man tænker tilbage, ser man, ragende op over mindernes jævne flok, enkelte højdepunkter oven over alt andet. Det er livets usædvanlige øjeblikke. Der er ikke mange af dem. Vi jager efter det usædvanlige og tror tit, at vi har fanget det. Som barn kan man få det uforvarende uden at vide det. Først længe efter går det op for een, at det usædvanlige blev en skænket.

En gul stribe røg fra et blus af grøn kløver, den stod der, mens jeg var barn, den blev utydelig i min ungdom, men den tog til i liv og farve, da jeg ikke længere var 205ung. Billedet har i sig noget uendelig varigt, det har liv, der tar til, og det er ufatteligt, at når jeg selv er borte, skal røgstriben ikke stå der mere. Skal den virkelig ikke? Er den ikke evig? Jeg skal selv bort engang, og jeg blir jo også føleligt ældre, men den stribe røg er ikke ældet med mig selv, tvært imod, den har taget til i livskraft. Skal den alligevel dø, eller skal den på en mystisk måde leve videre med mig? Skal den ikke skænke mig forøget liv i en fortsættelse af tilværelsen, hvis en fortsættelse gives?

Det syn, jeg her har forsøgt at gi liv, er ikke blevet svækket ved, at jeg har skrevet om det. Der er heller ikke kommet nogen digtning ud deraf, som kan tilfredsstille mig selv. Ingen digtning kan komme op på siden af mindet, ikke i anskuelsens virkelighed eller i drømmens fjærnhed. Jeg ved heller ikke, om jeg er kommet et fjed dybere ind i mindet. Næppe. Her kan ikke lægges noget til, og ikke trækkes noget fra.

Blandt de steder, hvor min skygge engang vil færdes, dersom skygge er, ved jeg, vil være det sted uden for gården. Til den tid er Hjortøgård ikke mere til. Den er revet ned, og bondevilla er opført i stedet og tidssvarende længer. Hovedbygningen vender mod syd som mest praktisk. De nu forfaldne marker er genoprettet. Mosen er fyldt ud og gjort om til eng, ukendelig for en skygge. Alligevel, på samme sted som for mange år siden, med ryggen mod søen og ansigtet mod gården, vil der af og til tiden igennem, stå en skygge med hænderne i lommen, seende på skrå frem for sig. Den har taget den gamle gård med sig og lagt den rigtigt, stuehus og have mod nord. Den medfører også mosen, med grønt græs og 206blomster og sorte

tørvehuller. Den vil komme med alt sit på det kendte sted, evige tider igennem, evighed forudsat. Den vil stå der med blikket rettet på en gul stribe røg, nordvest om gården og havehjørnet, ned over mosen, stærkt hældende i blæsten. Samtidig larmer traktorer og anden ny mekanik hen over stedet, tværs over blusset. De ser ikke skyggen og ses ikke af den. Skyggen står uforstyrret foran sin røgsøjle, foran sit sindbillede, med en, måske til den tid, udløst mening, og det hele billede indeholder i sig på een gang tre: Dreng i drøm, mand i minde, skygge i skæbne.